

JONGE ZANGERS

Deel 1

Het levenseinde en de verwachting van:

Gerrit van Doesburg
Neeltje van Doesburg
Leuntje van Rhijn
Lena Adriana Lampers
Adriana Alida Leeuwenburg

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2002

Inhoudsopgave

Toelichting

I Gerrit van Doesburg

- 1.1 Het gezin waar Gerrit in opgroeide*
- 1.2 In Mijn hof gekomen*
- 1.3 In de grootste smarten*
- 1.4 Een stroom van ongerechtigheden*
- 1.5 Twee geliefden begraven*
- 1.6 Verhuisd naar Vinkeveen*

II Leuntje van Rhijn

- 2.1 Voorbericht uit een brief*
- 2.2 De bekering en het sterven van Leuntje*
- 2.3 Slot van de brief*
- 2.4 Kerkelijke achtergrond van familie Van Rhijn*

III Lena Adriana Lampers

- 3.1 Een vijand van God*
- 3.2 Nood en uitkomst*
- 3.3 Geen vader sloeg met groter mededogen*
- 3.4 En dat voor zo'n onwaardige*
- 3.5 Op haar lei geschreven*
- 3.6 Terugblik kerkelijk leven van familie Lampers*

IV Adriana Alida Leeuwenburg

- 4.1 Aan de lezers*
- 4.2 Indrukken in de jeugd*
- 4.3 Jezus is't alleen*
- 4.4 Naar de kerk te Rhoon en Barendrecht*

Toelichting

Staat er één tekst in de Bijbel die betrekking heeft op de inhoud van dit boekje, dan is dit wel: "*Mijn liefste is afgegaan in Zijn hof (..) om de leliën te verzamelen.*" (Hooglied 6:2). Op zo'n jeugdige leeftijd weggenomen en met die verwachting, verlost van de zonde, om God eeuwig groot te mogen maken. Dit doet ons ook denken aan het kind van Jerobeam, waar óók wat goeds voor de Heere in gevonden werd.

We zijn nu in een tijd gekomen dat dit haast niet meer gehoord wordt, maar toch kan dit ook nú nog, omdat het Gods zaak is. We hebben met een eedzwerend God te doen, zolang de zon en maan als bewijzen aan de hemel staan (Psalm 89).

Deze levensgeschiedenissen zijn vele jaren geleden ook uitgegeven en bijna niet meer bekend. Nu worden ze in een wat aangepaste spelling en met een kerkelijk-historische toelichting weer onder de aandacht gebracht.

Het hoofdstuk over Leuntje van Rhijn is enkele jaren geleden ook opgenomen in 'De vissers van Noordwijk'. We menen echter dat het tussen deze 'leliën' niet minder kleur en geur verspreidt en daarom ook opgenomen is. Bovendien is in dit hoofdstuk het verschil op te merken in welk een 'geestelijk klimaat' een kind opgevoed wordt.

Verder moeten we wel beseffen dat wat hier beschreven is, geen maatstaf is voor een ander. In een korte tijd werd geleerd wat door anderen soms in vijftig jaar geleerd wordt. Hoewel de zaken waar het wezenlijk over gaat wél gekend moeten worden.

Wat geschreven is, is bedoeld tot aanmoediging, niet om iemand tot moedeloosheid te brengen door te denken dat het bij hem of haar ook zó moet gaan. De Heere is vrij, hoe Hij een zondaar terecht brengt, maar er is geen zaligheid buiten de Heere Jezus.

Op dit laatste moeten we nog wijzen, want aan de ene zijde wordt er steeds meer op aangedrongen om Jezus aan te nemen, maar aan de andere zijde wordt die dierbare Naam haast niet meer vernomen, dan hooguit met enkele termen.

Van de bloedvloeiende vrouw lezen we: "*Deze van Jezus horende, ...*" (Markus 5 vers 27a). Wat deze woorden betekenen is niet uit te drukken, maar het gaat wél samen met de nood waar de ziel in verkeerd.

Verder kan, vooral ook bij jonge mensen, het er op lijken dat de knop, een veel belovende bloem zal worden, maar dat ze toch na korte tijd verdort, om weer in de zonde terug te vallen.

Dit was ook het geval bij een andere 'jonge zanger'. Sommigen hebben wel eens gehoord van het bekende schilderij van de Italiaanse schilder Leonardo da Vinci: 'Het heilig Avondmaal'. Op dit kunstwerk wordt de Heere Jezus met Zijn twaalf discipelen afgebeeld.

Nu was het voor Leonardo moeilijk om een beeld van het gezicht van de Heere Jezus voor zich te krijgen. Hij zocht gelaatstrekken waar een Goddelijke majesteit op te lezen was, maar gelijk ook iets van menselijke vriendelijkheid. Overal zocht hij, maar nergens kon hij het gezochte vinden.

Maar zie, op zekere dag, na misschien wel een jaar te hebben gezocht, zag hij voor zich in de kerk een 'jonge zanger', die vol overgave zong en met de meeste aandacht luisterde. Het uiterlijk van deze jongen was zodanig, dat er een schok door de schilder ging en tot zichzelf zei: "Deze is het!" Het was Pietro Bandinelli. Zonder te aarzelen nam hij een

stukje potlood en met een kunstenaarshand schetste hij enkele lijnen voor zijn ontwerp van het gelaat van Jezus.

Maar, nóg was hij niet klaar, want aan het grote kunstwerk ontbrak Judas de verrader nog. Hij kwam er maar niet uit, want bij hem wilde hij tot uitdrukking laten komen, de laagste hartstochten, van een bedrieger, een gierigaard en een zedelijk ontaarde. Tegelijkertijd moesten er ook nog enkele edele trekken herinneren aan vroeger. Weer zocht de, nu radeloze, kunstenaar naar een model, maar tevergeefs.

Na enkele jaren liep Leonardo door de stad, waar hij een bedelaar zag, die dronken op een steen zat. Zijn gezicht vertoonde verwilderde trekken en zijn houding drukte diepe ellende uit. Toch had dit menselijk wrak nog iets overgehouden, van wat hij geweest was.

Weer ging er een schok door de schilder: "Dit model is nu precies wat ik al jaren zoek!" Weer nam hij zijn potlood om de verrader Judas, zo nauwkeurig mogelijk te schetsen.

Maar de opwindning werd nog groter, bij een nadere bestudering van deze treurige verschijning. Zijn potlood viel uit de hand; nee, dit kon toch onmogelijk? Deze deerniswaardige figuur, was niemand anders dan Pietro Bandinelli.

Zijn bekentenis aan de meester was dat diefstal, spelen en losbandigheid hem op dit niveau gebracht hadden in enkele jaren. De zonde is een hellend vlak!

Daarom zijn ze gelukkig, waar de Heere Zelf de eerste was in het leven. Hij staat voor Zijn werk in en zal het niet laten varen. Dáárom heeft alles nog zijn voortgang, totdat de laatste zal toegebracht zijn.

*Hij zal den armen en den klenen
Genadig zijn en goed.
Dengenen, die schreien en wenen
Werd Hij vriend'lijk en zoet,
Hij zal ze voor 't geweld bewaren,
En voor bedrog zeer kwaad;
Hij zal ook 't bloed Zijner dienaren
Hoog achten vroeg en spaad.*

(Psalm 72 vers 7 P. Datheen)

We hopen dat de Naam en het werk van de Heere Jezus, zoals deze verheerlijkt werd in het leven en sterven van deze jongeren, tot in het late nageslacht mag voortleven.

Middelburg, juni 1997

Joh. Westerbeke

I Gerrit van Doesburg

1.1 Het gezin waar Gerrit in opgroeide

Zijn ouders

Vóór de geschiedenis van de 'jonge zanger', volgt eerst wat uit het leven van zijn ouders. Zijn vader heette ook Gerrit, hij werd geboren op 1 september 1809 en woonde in Alkmaar.

Deze Gerrit van Doesburg was nog maar enkele jaren oud toen zijn moeder stierf. Enige tijd daarna trouwde zijn vader met een jonge vrouw, zodat Gerrit een tweede moeder kreeg.

Ook kreeg hij daarna, dikwijls in zorgelijke omstandigheden, nog een groot aantal broertjes en zusjes.

Na het sterven van zijn vader volgde enkele jaren daarna ook zijn tweede moeder. Zij stierf aan kanker, maar er was een levende hoop in haar hart; haar laatste woorden waren: "Ik kan de liefde van Jezus niet dragen."

Daarna plaatste zijn grootmoeder een stempel op het leven van de kinderen. Zij was vriendin geweest van de bekeerde Jood Salomon Duitsch. Ze zocht het goede voor haar kleinkinderen.

Van de kinderen kwamen er ook bij anderen terecht; vooral in de provincie Gelderland. De meesten van de familie woonden te Doornspijk.

Bij grootmoeder

Gerrit werd met ouder worden een voorbeeldige jongen, maar na verloop van tijd werd hij de rijke jongeling gelijk.

Na zijn diensttijd werd hij onderwijzer op een school in zijn geboorteplaats Alkmaar. Met veel ijver onderwees hij de kinderen.

's Zondags moest hij in verschillende kerken als voorzanger dienst doen; hij zong graag en kon ook goed zingen.

Elke avond moest hij thuis bij zijn grootmoeder voorlezen. Zij oefende veel invloed op hem uit en hield hem zo veel mogelijk thuis, zodat hij in kleren en gewoonten de wereld niet gelijkvormig werd.

In zijn dwaasheid dacht Gerrit dat hij, zoals zijn grootmoeder en haar vrienden, de Heere vreesde.

Tijdens zijn werk, als meester voor de klas, had hij ook regelmatig met de vrouw van de hoofdonderwijzer te maken. Zij trok zijn aandacht omdat ze aantrekkelijk van aard was en stipt in het vervullen van haar godsdienstplichten. Een soortgelijke vrouw was ook de begeerte van Gerrit. Bovendien werd er in haar hart een begin van het nieuwe leven gevonden.

In december 1831 stierf de hoofdonderwijzer en zijn vrouw bleef met twee kinderen achter en een derde kind moest nog geboren worden.

Toen de jonge meester ze op de nieuwjaarsdag zag staan, in haar rouwkleren, en haar hoorde klagen, dat ze zelf haar kost niet kon verdienen, zei hij: "Vertrouw maar op God, Hij zal je niet verlaten en ik zal ook voor je zorgen."

In maart werd er een zoontje geboren. Kort daarna kreeg de meester verkering met de jonge weduwe en vroeg hij aan het schoolbestuur of zij, met het oog op een volgend huwelijk, in haar huis mocht blijven.

Getrouwd

Zij besloten dat de meester voorlopig moest waarnemen.

Daarna kwam er bericht dat hij per 1 september 1833 de leiding zou krijgen over de school, wat voor hem goed uit kwam. Op deze dag werd de meester ook vierentwintig jaar en het werd óók zijn huwelijksdag.

Na enkele maanden stierf het jongste kind, het was nog geen twee jaar.

Daarna sloeg de Heere een weg met hen in die voor de meester en zijn vrouw niet meeviel. De meester was nog altijd rijk met zichzelf en had nog niets van zijn eigengerechtigheid verloren.

Intussen was er een meisje in huis gekomen om wat te helpen in het werk. Zij vreesde de Heere en door de gesprekken met meester's vrouw werd ze dieper aan haarzelf ontdekt en groeide er een band tussen de jonge vrouwen. De verhouding tussen man en vrouw werd wat koeler. Vooral toen de werkster tegen de meester zei dat hij als de 'rijke jongeling' was. Hoe verblind hij nog was, bleek wel uit zijn opmerking door te zeggen dat dit geen goed voorbeeld was, want hij had geen geld.

Er vielen nu dagelijks woorden omdat de meester, in zijn vermeende wijsheid, een andere uitleg aan de Bijbel gaf dan de twee vrouwen.

De ruzie liep zo hoog op dat de meester op den duur begeerde te scheiden. Hij zei: "Ik weg of de werkster weg." Zijn vrouw zei dat er niemand weg moest, omdat ze de Heere in deze weg van beproeving niet mochten vooruit lopen.

Toen de problemen op zijn hoogst waren, pakte de meester een fles jenever en zei tegen zijn vrouw: "Als je volhoudt, dan drink ik hem leeg." Toen kreeg z'n vrouw deze woorden: "*Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn geest zal het geschieden, zegt de HEERE der heirscharen*" (Zacharia 4 vers 6b).

Het ogenblik was toen aangebroken dat ze tegen haar werkster zei dat haar werk in het gezin klaar was. Het meisje vond het goed en nam afscheid, waarop ze tegen de meester zei: "Geef me nog maar een zoen en ik mag geloven dat u later nog wel eens zult schrijven." Hij voldeed aan haar verzoek, maar zei dat ze nooit meer van hem zou horen.

Daarna ging het huwelijk weer wat beter, maar zes jaar bleef de meester nog altijd rijk in zichzelf. Alles werkte hier nu in mee, want de school moest groter worden, zodat er meer onderwijzers aangesteld werden, omdat er van de hoofdonderwijzer zo'n roem uitging.

Daarna ging zijn grootmoeder verhuizen en werden haar meubeltjes verkocht. De meester vroeg om de zeven mooie wandborden, maar ze weigerde dat. Ze vond dat zijn woning niet opgepronkt behoefde te worden, maar hij kreeg haar boeken. Dit wilde hij eerst niet, maar op aandringen nam hij de catechismusverklaring van ds. J. Beukelman en nog andere boeken mee. Voor zijn vrouw was dit wél een groot geschenk.

Schuldenaar geworden

Vanaf de eerste zondag van het jaar 1840 beloofde de meester elke zondag een catechismuspraak te zullen lezen. Toen hij de toepassing van deze preek gelezen had stortte het huis van zijn verwachting geheel in. Hij las hierin o.a. : "Zodat gij het met geen misschien, met geen mogelijkheid, met geen kleine hoop kunt stellen, wetende dat het hart arglistig is en dat velen zullen zoeken in te gaan en niet kunnen ..."

Nu werd het voor de meester een verloren zaak, hij wist geen raad meer. Alles getuigde tegen hem.

Omdat hij als voorzanger niet meer meezong, werd hij hiervoor ontslagen.

In maart van dit jaar braken de pokken uit en ook de meester werd aangetast. Zijn zonden wogen zwaar op hem en hij gevoelde onder de toorn van God niet te kunnen bestaan. Hij zonk voor zijn gevoel in de diepte van de hel en zag zich geheel melaats van het hoofd tot de voeten.

In zijn uiterste benauwdheid werd zijn oog gevestigd op de geschiedenis van de koperen slang. Hij viel op zijn knieën en zijn ogen werden gevestigd op de Heere Jezus, Die verhoogd was voor de zielekrankheid, waarna deze woorden in zijn hart vielen: *"Doch dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid."*

Door meer ontdekkend licht in zijn ziel zag hij nu ook zijn deugden als zonden.

Maar niet alleen zijn zonden zag hij uit Psalm 51, maar ook het werk van de Heere Jezus werd voor hem geopend. De liefde werd in zijn hart uitgestort. Hij mocht twaalf dagen lang in die liefde leven en zong steeds Psalm 116.

Enkele vriendinnen van zijn vrouw kwamen op het gerucht af, waaronder ook een oude bekommerde vrouw. Ze zei: "Dit alles kan ook weer overgaan." Hier schrok de meester zó van, dat hij op de grond neer viel. Dit gaf hem veel onderzoek van het hart en diezelfde nacht gaf de Heere opening in Zijn Woord en mocht hij vast geloven dat de Heere van ál zijn zaken afwist.

Ook de vorige werkster hoorde het gerucht en kwam eens luisteren. Er waren nú geen geschillen meer en er bleven banden. Enkele jaren later is zij als het rijpe koren ingezameld.

Welkom in de strijd

Bij een bezoek aan zijn grootmoeder om de grote werken Gods te vertellen, zei ze: "Welkom in de strijd."

De uitwendige strijd begon de andere week al, want het was meester's begeerte geworden om dezelfde smaad als Ledeboer en de andere afgescheidenen te dragen. Als de mogelijkheid zich voordeed, zat hij onder het gehoor van de predikanten van de Christelijke Afscheiden Gemeenten, van de Kruisgemeenten of onder ds. L.G.C. Ledeboer.

In die tijd stond in de Hervormde Kerk van Alkmaar ds. J.J. van Oosterzee, die in het begin rechtzinnig preekte. Vooral na diens vertrek, in 1844 naar zijn geboorteplaats Rotterdam, bleef er niet veel meer over, wat Van Doesburg nog aan de plaatselijke Hervormde Kerk bond. Het bezoeken van deze kerk werd steeds minder, vooral wanneer er in de buurt, zoals te Broek op Langendijk, een predikant in de Christelijke Afscheiden Gemeente was.

In de kleine Remonstrantse gemeente stond vanaf 1848 ds. M. Cohen Stuart. Hij voelde nogal verwantschap met het Réveil uit die dagen. In een brief aan Mr. Isaác da Costa, ook een Jood, schreef hij: "Een geest van lauwheid en kleinheid is hier heerschende, een dampkring van beuzelarij, met aanstekende smetstof bezwangerd."

In die tijd werd de meester bepaald bij Jeremia 8 en 9. Uit deze hoofdstukken kreeg hij enig inzicht in de breuk van de kerk. Dit werd nog meer opengelegd door de omgang met een oude vriendin, die hij in deze tijd dikwijls opzocht. Zij was diep ingeleid in de breuk van de Nederlandse kerk; ook van vóór en ná de Afscheiding. Vóór ze stierf, zei ze nog tegen de meester: "Ik zie donkere wolken over Nederland komen. De breuk is met het bouwen van kerken niet te genezen, maar Gods volk moet in de schuld komen."

In 1841 werd in de onderwijzerswoning het tiende kind geboren, wat het daarop volgende jaar werd weggenomen. De meester had op school tegen de kinderen verteld over het kind van Jerobeam, waar wat goeds voor de Heere in gevonden werd. Door het geloof werd hij tijdens deze vertelling er bij bepaald, dat dit ook in één van zijn kinderen gevonden werd. Hij vertelde dit tegen zijn vrouw en na enkele dagen werd het jongste kind ziek. Dit kind werd op het hart van de meester gebonden en hoewel het niet ernstig ziek was, stierf het toch plotseling. Hoewel dit smartelijk was, had de blijdschap toch de overhand in het hart van de ouders.

Leven in de liefde

Het jaar 1842 was voor de meester een bijzonder jaar, omdat hij in rijke mate mocht delen in de liefde van Christus.

Zag hij op zijn kinderen, dan beklaagde hij hen, omdat ze in een plaats woonden waar de Heere, zeker in het openbaar, niet gediend kan worden zoals het wenselijk was. Hij reisde naar de Veluwe met een begeerte in zijn hart of hem een nieuwe woonplaats aangewezen zou worden. De Heere maakte het bijzonder goed in de ontmoetingen met Zijn volk, maar toch geloofde hij dat zijn plaats nog te Alkmaar was.

Bij dagen en nachten werd hij onderwezen. Hij sliep 's nachts enkele uren en las daarna een preek, waar de Heere hem uit onderwees, wat hem weer aan de genadetroon verbond. Zijn lichaam kon het op de duur niet meer dragen.

In 1845 is het elfde kind levenloos geboren. Dit was zó tot smart van de meester, dat hij de Heere vroeg of ze nog één kindje mochten krijgen.

Er is inderdaad nog een meisje geboren. Dit was het twaalfde kind, maar bij de geboorte zag dit kind er zo naar uit, dat ze dachten dat het maar korte tijd zou leven. Ze is echter veel tot steun van haar ouders mogen zijn en toen ze op vierentwintigjarige leeftijd stierf, is het uitgekomen dat ze een Godgeheiligd zaad was. (Later nog meer over haar).

Intussen werd er in 1849 te Alkmaar ook een Christelijke Afscheiden Gemeente opgericht. De eerste eigen dominee was F. H. Uiterdijk (1851-1855). Het kerkgebouw stond aan de Oudegracht. Het was ook in 1849 dat hun zoontje Gerrit ernstig ziek werd en aan deze ziekte gestorven is. Hoe dit gegaan is, wordt in het volgende hoofdstuk beschreven

1.2 In Mijn hof gekomen

Om het verbond

Op 1 juli 1839 was er in het gezin van de meester een zoontje geboren. Hij was de eerste en enige zoon en kreeg dezelfde voornaam als zijn vader. Vóór en ná Gerrit zijn er alleen meisjes geboren.

Eind maart, in het volgende jaar, braken de pokken uit, waar Gerrit's vader (meester Van Doesburg) ook mee besmet werd.

Hij kreeg te zien dat dit om zijn zonden was en kwam in een uiterste benauwdheid. Hij zag dat hij met al zijn deugden de hel verdiend had. Echter was het ook in datzelfde jaar, dat het licht in zijn ziel mocht opgaan. Hij kwam elke keer weer in strijd, maar mocht met dit alles toch een nauwe verbinding aan de genadetroon hebben. (Zie eerste hoofdstuk.)

Zo was het op de paasmorgen van het jaar 1843 dat de vader van Gerrit het voorrecht had om zich te verheugen in de opgestane Levensvorst. Hij kreeg de toepassing van de woorden: "*Want Ik leef en gij zult leven.*"

Zijn oog viel toen op zijn zoontje Gerrit, waar hij diepe indrukken van kreeg, dat ook dit kind door erf- en dadelijke zonden buiten de Heere Jezus lag.

Toen werd het hem geschonken om met zijn kind tot de genadetroon te naderen en als Jacob met Hem te blijven worstelen, tot hem de woorden met kracht op zijn ziel kwamen: "*En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u ...*" (Genesis 17 vers 7).

Zo werd het een dubbele feestdag voor de vader. Hij mocht over de zonde en alles waar het kind ook aan onderworpen was, heen zien en Gerrit overgeven aan Hem Die alles in Zijn hand heeft.

Niet van de wereld

Als kind groeide Gerrit voorspoedig op tot blijdschap van zijn ouders.

Het was 19 augustus 1847 toen er plotseling een 23-jarige oom van hem stierf, een broer van zijn vader.

Vanaf deze tijd was Gerrit heel stil en werd hij steeds met de Bijbel gezien. Hij was met niets blij te maken, waar andere kinderen wél blij mee te maken zijn. Maar hij kon er niet over praten wat hem scheelde.

Toen er in het voorjaar van 1848 kermis te Alkmaar was, zei hij tegen zijn vader: "Ik moet toch niet naar de kermis?" "Natuurlijk niet Gerrit", antwoordde zijn vader, "maar waarom vraag je dat?" De jongen zei: "Ik wil liever hier bij u blijven en bij de mensen waar u mee omgaat." Zijn vader vervolgde: "Natuurlijk mag je hier blijven, maar hoe komt het dat je zo veranderd bent?"

Hierop antwoordde de jongen: "Door het plotseling sterven van uw broer dacht ik ook onverwachts te kunnen sterven. Dat zou toch wat zijn en dan midden in mijn zonden! Ik denk ook vroeg te zullen sterven, want daar word ik steeds bij gebracht. Toch komt er dan weer steeds bij me: Je zult wel oud worden, ja zelfs nog wel koning kunnen worden, maar dit laatste geloof ik niet. Ik durf soms haast niet te lopen, omdat ik denk vroeg te zullen sterven. Daarom ben ik dikwijls aan het bidden."

Zijn vader vroeg: "En wat bid je dan?" Zijn antwoord was: "Heere, bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn. Trek mij, dan zal ik U nalopen. Ook bid ik veel het versje:

*Ik ben een kindje klein en teer,
Dat weinig kracht bezit;
Ik zou toch zo graag zalig zijn,
Maar ach, hoe word ik dit?*

*O, lieve Jezus, geef mij raad
En onderwijs mij dan,*

*Hoe dat ik van de zonde vrij
En zalig worden kan."*

Daarna zei hij tegen zijn vader: "Toen ik vorige week zo bang was voor mijn ziel, kwamen mij deze gedachten voor: *Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Ik zal den dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet*" (Openbaring 21 vers 6).

Toen dachten Gerrits ouders aan die woorden van de paasmorgen in 1843.

Vanaf die tijd was het bij de jonge Gerrit: "*Ik ben een gezet van allen, die U vrezen*" (Psalm 119 vers 63). Het ging steeds meer uitkomen: "... *en een iegelijk die liefheeft Dengene Die geboren heeft, die heeft ook lief dengene die uit Hem geboren is*" (1 Johannes 5 vers 1b). Hij mocht toen wel eens zien de goedheid van God, Die hem een andere keus in zijn hart gegeven had en een begeerte om Hem te dienen en Zijn volk lief te hebben.

Hij nam in die tijd wel eens een pen en schreef dan naar de vrienden van zijn ouders. Zo schreef hij naar zijn oom:

Alkmaar, 23 augustus 1848

Geachte oom,

Ik hoop dat u deze brief in goede staat van gezondheid mag ontvangen. Door des Heeren vrije ontfermende goedheid heeft Hij op zo'n walgelijk Adams-kind willen neerzien. O, ik mocht toch zo duidelijk zien, dat ik uit sterven, sterven leren moest.

De Heere kwam mij zo voor uit Openbaring 21 vers 6: "*Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, Ik zal den dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet.*"

Ach, ik mag bidden, als het de Heere met Zijn raad bestaan kan, of Hij mij wil bekeren. Mocht het dan naar Zijn wil en raad zijn, dan zal Hij het ook goed maken. Ik bid een versje dat daar naar is:

Ik ben een kindje klein en teer (...).

Hartelijk groeten van mij, uw liefhebbende neef,

G. van Doesburg

Wat was hij blij toen hij bericht terug kreeg. Vooral toen hij nog een naamversje kreeg, met deze inhoud:

Lieve

*Gerrit, wens je God te dienen, Hem te zoeken dag en nacht
En de zonde aan Jezus klagen, Die ook kinderen verwacht.
Reis zo voort, m'n lieve jongen, je ouders steeds tot vreugd,
Reeds in prille levensjaren, zoek je dan de beste deugd,
In je zonden Hem te klagen, Hem te smeken om genâ,
Totdat Hij in vrij ontferming, jou in liefde gadesla.*

Een voorbeeld voor klein en groot

Gerrit was in de school van zijn vader een voorbeeldige leerling. Hij was ijverig in het leren, vooral van de psalmen, die twee keer in de week in de les stonden. Daardoor kende hij veel psalmen uit zijn hoofd, die de Heere later gebruikte, om hem op zijn ziekbed te vertroosten.

's Middags ging hij regelmatig naar verschillende vrienden. Zo ging hij ook naar een blinde vriendin, waar hij mee sprak of wat voorlas. Ook leerde hij haar de versjes die hij zelf ook geleerd had.

Ook kwam hij dikwijls bij een weduwe met een groot gezin, die in behoeftige omstandigheden was achtergebleven. Vooral op plaatsen waar ziekte en droefheid was, kwam hij dikwijls en las dan wat voor, of wees hen op de Heere.

Kwam hij bij mensen die rijk waren, dan wees hij op de vergankelijkheid van het tijdelijke, maar ook op het blijvend goed.

Met zijn tachtigjarige grootmoeder ging hij naar het gezelschap. Toen ze daar voor de eerste keer samen kwamen, liet zij zingen Psalm 100 vers 4:

*Want goedertieren is de HEER';
Zijn goedheid eindigt nimmermeer;
Zijn trouw en waarheid houdt haar kracht
Tot in het laatste nageslacht.*

Toen hij negen jaar werd, verzocht hij zijn vrienden en brachten ze de avond door tot stichting van elkaar.

Ze waren nog maar net binnen of Gerrit zei: "Wie weet of dít nog wel eens zal gebeuren. Nu moesten we maar direkt zingen Psalm 103 vers 8:

*Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die, op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt, maar kracht'loos is en teer;
Wanneer de wind zich over 't land laat horen,
Dan knakt haar steel, haar schoonheid gaat verloren;
Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer."*

Alle vrienden waren hierdoor getroffen, maar niet het minst zijn ouders. Zo bleef Gerrit altijd bezig, met zijn vrienden sprak hij, of hij zocht ze te troosten.

Als hij thuis was, las hij in goede boeken. Hij schreef dikwijls versjes op en leerde ze uit het hoofd.

In alles was hij zijn ouders gehoorzaam. Het was ontroerend, nadat de kinderen naar bed gebracht waren, hoe zijn ouders hem dan hoorden bidden. Zijn lichamelijke en geestelijke noden, de behoeften van ouders en vrienden werden niet vergeten.

Wanneer hij merkte dat de Heere zijn gebed verhoorde, dan veranderde zijn smeking in een dankbare lofprijzing. Hoe jong hij ook nog was, het was duidelijk dat bij tijden de Geest der genade en der gebeden over hem uitgegoten werd.

Werd er aan hem gevraagd wat hij later wilde worden, dan was hij gewoon te zeggen: "Och niets, want ik zal vroeg sterven."

Maar voor die gedachte was hij toch wel bang. Want de zalige vrede van het gemoed, die verkregen wordt door te mogen weten het eigendom van de Heere Jezus te zijn, dat miste hij. Hij was dikwijls in bekommering en klaagde daar dan over. Hij dacht in het begin van deugd tot deugd en van kracht tot kracht voort te zullen gaan, maar hij kwam er wel achter dat het minder met hem werd. Hij vond zich lauw en lusteloos in het gebed en zijn zielsvijand zocht hem van het bidden af te houden. Toch kon Gerrit niet loslaten en bleef aanhouden tot hij zijn noden weer gelovig kwijt kon.

1.3 In de grootste smarten

Het werd september en de gevreesde besmettelijke ziekte, de cholera brak ook in de stad Alkmaar uit. Het gevolg was dat het ene sterfgeval na het andere volgde. Binnen enkele dagen waren er veel ouderen en jongeren overleden.

Toen Gerrit zag dat er twee mensen gelijk begraven werden, liep hij in zijn angst bij een van zijn vrienden naar binnen en riep: "Wie weet hoe spoedig ik moet sterven."

Hij trok zich dit zo aan, dat zijn ouders nog doktershulp vroegen.

Er verliepen nog enkele weken en het werd 6 oktober 1849. Toen Gerrit 's morgen uit zijn bed wilde komen, voelde hij zich niet goed. Zijn vader kwam bij hem en vroeg wat hij nu van zichzelf dacht. Gerrit antwoordde toen: "Ik ga zeker sterven."

Toch ging hij die dag nog naar vrienden, maar die moesten hem naar huis brengen. Dezelfde dag werd de dokter nog bij hem geroepen, die constateerde dat Gerrits lichaam vol vocht zat.

Daar lag hij nu en dan zo bang voor de dood.

Geheilgd leed

Zijn ziekte werd erger, maar de ouders mochten de Heere bidden of Hij de ziekte wilde heiligen aan de ziel van hun lief kind. Zelf was hij dag en nacht biddende. Zo waren de eerste twee weken van zijn lijden voor ziel en lichaam een zware beproeving, want hij gevoelde nu te moeten sterven en niet te kunnen sterven.

Maar er kwam verlossing! Op zaterdagmiddag 20 oktober, toen hij alleen in de kamer was, begon Gerrit plotseling te zingen.

Zijn moeder hoorde dit en liep in verwondering naar hem toe. Hij begon te zingen van Psalm 65 vers 2:

*"Een stroom van ongerechtigheden
Had d' overhand op mij:
Maar ons weerspannig overtreden
Verzoent en zuivert Gij.
Welzalig, dien Gij hebt verkoren,
Dien G' uit al 't aards gedruis
Doet naad'ren, en Uw heilstem horen,
Ja, wonen in Uw huis."*

Met verwondering hoorde ze dit aan en dat van iemand die al twee jaar in vrees van de dood en bezorgd over zijn onsterfelijke ziel geleefd had. Vooral omdat hij de laatste tijd zijn ellende zo ingeleefd had. Bovendien wist zij door genade ook wat het zeggen wilde:

"Een stroom van ongerechtigheden had de overhand op mij." Maar ze wist ook het vervolg: "Maar ons weerspanning overtreden, verzoent en zuivert Gij."

De laatste regels waren voor zijn ouders ook een bemoediging, alsof hij zeggen wilde: "Dat is mijn zaligheid als ik u verlaat."

Toen zijn vader binnenkwam, riep hij: "Ik weet, mijn Verlosser leeft en de vrees voor de dood is weg." Zijn vader vroeg of hij nu liever wilde leven of sterven. Zijn antwoord was: "Ik wil wat de Heere wil."

Het was of er vanaf die tijd een voorportaal van de hemel geopend werd. Toen wilde hij het liefst maar spreken en zingen over die lieve Jezus.

Sterk verlangen

Ook moesten zijn ouders in diezelfde week bij zijn bed komen en met hem zingen Psalm 84 vers 1, Psalm 42 vers 1, Psalm 73 vers 12 en Psalm 116 vers 1. Zijn vader moest lezen uit Openbaring 21, over het nieuwe Jeruzalem. Ook vroeg hij op welke wijs het nieuwe lied gezongen zou worden, dat de verlostten tot eer van het Lam zouden zingen.

"Kind", zei zijn vader: "Dat weet ik ook niet, dat zal je pas boven geleerd worden."

Zo lag hij dan tot de volgende zaterdag. Daar werd hij in de heilige Drie-eenheid ingeleid en mocht toen door de Heere Jezus tot de Vader naderen. Toen was het onophoudelijk: "Lieve Vader."

Vanaf die tijd kwam in hem ook de begeerte om ontbonden en met Christus te zijn, dat was hem verre het beste. Zijn spreken en zingen wisselden elkaar af; ook wel midden in de nacht.

Zijn lichaam was intussen erg verzwakt; hij lag toen enkele weken alleen maar op zijn rug.

Dan lag Gerrit te zingen en daarna moesten zijn zussen weer

voorlezen. Hij was in lezen, in zingen en in bidden een voorbeeld van vrije genade.

Intussen werd zijn lichaam steeds meer afgebroken, zodat de mensen die bij hem kwamen het soms niet konden zien, dat hij zo moest lijden. Intussen zong hij Psalm 33 vers 10, of Psalm 73 vers 12.

Zo ook op een avond, het was hopeloos naar het lichaam, hij kon niet meer liggen en probeerde even rechtop te zitten. Op een hartverscheurende manier begon hij Psalm 42 vers 5 te zingen:

*"Maar de HEER' zal uitkomst geven,
Hij, Die 's daags Zijn gunst gebiedt;
'k Zal in dit vertrouwen leven,
En dat melden in mijn lied;
'k Zal Zijn lof, zelfs in de nacht
Zingen daar ik Hem verwacht;
En mijn hart, wat mij moog' treffen,
Tot den God mijns levens heffen."*

Toen kreeg hij weer verademing en zei: "O, wat is de Heere goed." Hij gaf nog een toepasselijk vers op om te zingen.

Was het weer ondragelijk voor zijn lichaam, dan begon hij hardop te bidden: "O, lieve Vader, U weet hoe Uw kindje lijdt. Kan het in Uw raad bestaan, verminder dan de smarten. O, lieve Jezus, U bent toch ook Mens geweest. Kan het zijn, kom nader toe, kom nader toe."

Soms vroeg hij ook aan zijn ouders om dit te vragen, maar wel of het met 's Heeren raad kon bestaan.

Dan zei hij weer: "Er moet veel strijd gestreden zijn en er moet veel leed geleden zijn, zal het einde vrede zijn."

Dikwijls riep hij uit: "O, die vuile zonden, die vuile zonden."

Wanneer hij op de Heere Jezus mocht zien, hoe Hij ook in de lijdensschool geweest was, voor hem, dan was hij vol van verwondering en aanbidding.

Gerrits verwachting

Midden november begon het er op te lijken dat hij wat opknapte, maar dan zei Gerrit: "Ik ga sterven en ik ben blij dat het een zekere dood is."

Er kwam toen iemand bij hem, die hem iets bracht van zijn oom die jarig was. Daarna vroeg hij om een schrijflei en schreef daarop:

Geachte oom,

Voor uw belangstelling en goedheid kan ik niet nalaten u te feliciteren met uw verjaardag. Ik wens dat de Heere u lang wil sparen met uw vrouw. Mocht u de dagen leren tellen, opdat u een wijs hart mocht bekomen. Ik wens dat de Heere u mag zegenen naar het lichaam met dagelijks brood en mag zegenen naar de ziel met hemels brood.

*Weer een jaar zo snel voorbij,
O, de Heer' zij u nabij:
Zegene u met hemels brood,
Hij kan redden uit de nood.
En Hij wil dat wij Hem zoeken,
Om genade leren roepen.*

G. van Doesburg

Dezelfde dag schreef hij ook nog een briefje naar zijn vrienden in Gelderland. Maar het lukte niet op papier omdat zijn handjes door het vocht zó dik waren gezwollen.

Geachte familie,

Door 's Heeren goedheid voel ik me nu redelijk goed. O, wat is de Heere nederbuigend goed voor mij geweest. De Heere was rechtvaardig geweest, om het gebed niet te verhoren, maar Hij verhoorde mij en kwam mij voor met Psalm 42 vers 5: Maar de Heer' zal uitkomst geven.

O, déze weg is juist goed voor mij geweest, om mij meer aan mijzelf te ontdekken. Ik mag de Heere er zo voor danken, dat Hij nu juist déze weg heeft gebaand. Als ik dan bedenk, dat ik eten en drinken krijg en dat de Heere Jezus dat niet had, maar dat ze Hem gal en edik gaven te drinken. Dat Hij uitriep: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"

O, ik kan nu met Paulus zeggen: "Hetzij dat ik leef, hetzij dat ik sterf, ik ben des Heeren."

Nu eindig ik met de bede: "De genade van onze Heere Jezus Christus, zij en blijve met u allen."

Verder aan alle bekenden de groeten.

Uw neef G. van Doesburg

Gerrit kreeg daarna het volgende antwoord:

Lieve Gerrit,

Moet je op aarde smartelijk lijden?
Op dit lijden volgt verblijden.
Jezus heb je hartelijk lief?
Daarom werkt het alles mede
Tot heil, nu door verborgen reden.
Eenmaal met Gods lievelingen
Het lied des Lams, dan eeuwig zingen.

Wat een dier'bre zaligheid
Is er voor Gods volk bereid.
Troost elkaar met deze woorden:
Lout're goedheid, liefdekoorden
Waarheid zijn des Heeren paân
Als z' in diepe wegen gaan.
Want het blijft hier altijd kruis,
Wat ons leidt naar 't Vaderhuis.

Wat was hij blij met dit antwoord, wat hem versterkte in het lijden. Hij moest dit steeds weer lezen, met nog een andere brief die hij ook gekregen had van een vriend uit Gelderland.

Met zijn dikke handjes greep hij hem aan als een grote verrassing. Deze vriend schreef:

Lieve Gerrit,

Wat een groot voorrecht, om zo jong al voor- en toebereid te worden voor de hemel; met soms een begeerte om ontbonden en met Christus te zijn, wat zeer verre het beste is.

Lieve jongen, het is je uit genade gegeven, in Hem te geloven. Ik hoop dat de Heere je mag geven, in de wegen die Hij met je houdt, voor Hem te mogen lijden.

Lieve jongen, het is gemakkelijker te troosten, dan om getroost te worden, want dat is genade hé, Gerrit?

Dat zul je wel door ondervinding kennen. Maar geen nood, Jezus leeft! Hij zal je niet meer opleggen dan je kunt dragen. Hij geeft de moeden kracht en vermenigvuldigt de sterkte dien die geen krachten heeft. Dat is Zijn belofte, dat Hij niet zal laten verzocht worden boven vermogen. Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen die Hem vrezen.

Wanneer je hier Zijn raad zult uitgediend hebben, dan zal Hij je opnemen in Zijn heerlijkheid. Dan zul je de Heere Jezus ook zien, gelijk Hij is en aanzitten met Abraham, Izak en Jacob en al de gezaligden, aan de bruiloft des Lams.

Ik denk Gerrit, dat de vromen dit versje wel in de hemel zullen zingen:

*"Zijn Naam moet eeuwig' eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spä;
De wereld hoor' en volg' mijn zangen,
Met amen, amen, na."*

Toen hij die brief gelezen had, begon hij weer te zingen en ook op Gods beloften te pleiten. Wat zijn vriend schreef, was altijd bemoedigend en tot troost en sterkte voor Gerrit.

1.4 Een stroom van ongerechtigheden

Zijn verwachting

Zo verliepen de weken van lijden en het einde kwam dichterbij.

Een week voor hij stierf, zat zijn moeder 's nachts bij hem. Hij zei tegen haar: "Moeder, wat is het groot dat ik mijn verstand mag behouden, hoeveel zijn er niet die dat in zulke omstandigheden moeten missen. Anderen stellen hun vertrouwen op deugden en plichten. O, wat zal dat toch zijn, om zó naar die ontzettende eeuwigheid te gaan. Wat zal het verschil groot zijn, of we door goede of door kwade engelen weggedragen zullen worden.

Moeder, ik ben altijd zo bang geweest of ik wel bekeerd was. Omdat ik met al mijn vragen altijd dezelfde zo bleef, dacht ik altijd dat de Heere mij niet hoorde. Maar nu heb ik mogen leren, dat de Heere mijn gebed verhoord heeft. Wanneer er nog geen woord over mijn tong gegaan is, dan weet de Heere reeds mijn begeerte.

Ik zie nu, dat Gods Geest iemand vragende maakt, de Heere de vervulling ook geeft! O moeder, het waarzalmakend geloof beschouw ik bij een moeras, waar wat ingeworpen wordt, dat gaat er diep in. Zo is het met het geloof van Gods volk, het wordt door Gods Geest diep in het hart gewerkt en het ligt zo vast, dat het niet met allerlei wind van leer verleid wordt.

Wat is het toch een voorrecht dat ik dit mag bezitten. Toch komt er telkens nog in mij op of het wel waarheid in mij is, maar dan bid en zing ik weer, wat mij dan weer vertroost."

Zijn laatste week was sterk afwisselend, zijn lichaam werd nóg meer afgebroken.

Zo kwam voor Gerrit de laatste zaterdag van zijn leven. Eten en drinken deed hij nooit veel. Zijn vrienden deden hun best om hem van het nodige te voorzien. Ook de dokter deed al het mogelijke voor hem, zodat hij als een koningskind verzorgd werd. Nu, hij was ook een zoon van de Koning der koningen!

Wanneer hem nú eten voorgezet werd, sprak hij niet meer van de goedheid Gods, maar zijn begeerte naar de hemelse spijze was nu álles voor hem.

Tegen zijn vader zei Gerrit: "Vader, het is vandaag de laatste zaterdag." O, wat drongen die woorden diep in de ziel van zijn vader. Hij riep uit: "O mijn jongen, dan verlies ik je." Maar Gerrit's antwoord was: "Wie weet hoe spoedig u dan ook bij mij komt."

De jonge zanger

De volgende zondagmorgen moesten ze steeds voor hem lezen en zingen. Hij was toen onherkenbaar door het vocht geworden.

's Middags kwam een neefje van dezelfde leeftijd hem opzoeken. Samen zongen ze wat verzen. Toen de jongen wegging, gaf de jonge zanger hem tot afscheid mee Psalm 134 vers 3:

*"Dat 's HEEREN zegen op u daal';
Zijn gunst uit Sion u bestraal';
Hij schiep 't heelal, Zijn Naam ter eer;
Looft, looft dan aller heren HEER."*

Zijn neefje en al de anderen die in huis waren, ontroerden door dit afscheid. Tegen zijn moeder zei Gerrit: "Ik heb hoop voor Jan; hij is wel een wilde jongen, maar niet ongevoelig. Ik zou het hem ook zo hartelijk gunnen. Ik ben zo blij dat hij nog geweest is."

Nadat zijn neefje vertrokken was, kwamen er nog wel twintig personen om van Gerrit afscheid te nemen. Rond zijn bed staande moesten ze voor hem zingen en hij zong zelf ook enkele verzen mee. Niemand ging weg voordat ze ook afscheid genomen hadden met het zingen van: "Dat 's HEEREN zegen op u daal." Dit duurde tot laat in de avond. De woning van meester Van Doesburg leek wel een 'huis Gods', waar nu een voorsmaak was van de hemel.

Diezelfde nacht moest er na het zingen nog een preek gelezen worden over de woorden: "*Gij zult mij leiden naar Uw raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen*" (Psalm 73 vers 24).

De daarop volgende maandag was het weer hetzelfde. Oude mensen en jongeren, allen namen afscheid en hetzelfde vers moest weer gezongen worden. Soms begon Gerrit zelf, maar het gebeurde ook

dat hij niet meer kon zingen. Kwamen ze echter aan de woorden die hem aanspraken, dan hoorde men hem ook en zong hij uit volle borst: "*Ja mijn ziel dorst naar den HEER*," of: "*Hoe branden mijn genegenheen.*"

Daarna moesten ze zingen het versje:

*"Maar (blij vooruitzicht, dat mij streelt!)
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Godd'lijk beeld."*

Ze wisten niet altijd waar het stond, maar Gerrit riep dan al: "Psalm 17 vers 8." Ook Psalm 38 vers 9 liet Gerrit zingen:

"Maar wat klaag ik, HEER' der heren?" (...).

Zijn vader zei wel eens: "O kind, je zult nog zingende sterven." Maar Gerrit zei dan: "Dan ga ik van het ene gezang in het andere over. O, wat zal ik boven zingen."

Hij was als iemand die de stad uit zou gaan. Het hinderde hem als iemand tegen hem zei: "Beterschap." Hij antwoordde dan: "Ik ben blij dat het een zekere dood is."

Aldaar géén nacht meer

De laatste nacht van zijn leven brak nu aan. Het was voor zijn lichaam heel smartelijk. Maar om vijf uur zei hij tegen zijn vader: "Vader, ik kan nu David verstaan, dat zijn ziel meer dorstende was naar de Heere, dan een hert naar de waterstromen. O, ik heb Jezus zo lief, ik zou Hem wel willen kussen.

"Het ware leven, lieven, loven
Is daar waar men Jezus ziet."

Toen zei Gerrit: "Vader,

*Mijn strijd die is gestreden
Mijn lijden is geleden,
Ik ben de zonde moe.*

*Vaarwel mijn lieve vrinden,
Gij zult mij niet meer vinden,
Ik ga naar Jezus toe.*

O dood, o blijde bode. Het is vandaag een blijde dag."

Zijn vader zei tegen hem: "Dan is het voor mij een blijde en een bedroefde dag kind, want je laat mij in zorgen achter."

"Ach vader," zei Gerrit, "zingen Psalm 81 vers 12: *Opent uwen mond.*"

Tijdens het zingen begonnen Gerrits ogen te breken en een doodskleur kwam op zijn gezicht. Hij kwam in grote benauwdheid, maar gaf steeds weer versjes op.

Toen er de daarop volgende morgen iemand bij hem kwam, die vroeg hoe het met hem was, antwoordde hij: "Zingen, 's Heeren goedheid kent geen palen."

Tegen een ander, die nog nooit tijdens zijn ziekte geweest was en dezelfde vraag stelde zei hij: "Wie ver van U de weelde zoekt, vergaat eerlang en wordt vervloekt."

Op het vragen van een derde vriend zei hij: "*Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort.*"

Zo zong hij nog de hele dag en nam afscheid met Psalm 134:3

"Dat 's HEEREN zegen op u daal'."

Zijn moeder was nu onafgebroken bij het bed, maar zijn vader moest zich telkens even verwijderen. Wanneer hij dan weg ging, riep Gerrit steeds: "Vader, een kus, want ik ben toch uw enige zoon." Na de omhelzing was het weer:

"Dat 's HEEREN zegen op u daal'."

Dezelfde middag zag hij drie jongens en riep uit: "Wat is de mens!" Hij liet toen zingen: "*Gelijk het gras is ons kortstondig leven.*"

Weer overviel hem de doodsangst, maar hij riep uit:

*"Houdt maar biddend aan,
God zal u bewaken.
Moet g' in 't duister gaan,
Al was 't tot uw dood,
Vrees dan nog geen nood,
Jezus zal het maken."*

Daarna riep hij weer: "Heere Jezus, ja kom haastiglijk."

Toen de doodsangst nog bleef, zei hij steeds: "Zou dat de dood zijn?"

Hij verzocht een vriend, aan wie hij nauw verbonden was, een gebed te willen doen. Deze vriend knielde voor het ledikant neer en sprak de woorden uit: "*En roep Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren.*" Toen het gebed gedaan was, was de angst weg en Gerrit zei: "Dat is lief" en omhelsde met beide handen zijn vriend.

Naast Gerrit zat zijn grootmoeder, ze was tachtig jaar en had dezelfde begeerte, om ontbonden te worden en met Christus te zijn.

Daarna lag hij enige tijd rustig en bedankte zijn zusjes voor het lezen en zingen dat ze voor hem gedaan hadden. Dat had hem dikwijls bemoedigd. Ook zijn zussen die in Amsterdam waren, verzocht hij te groeten. Daarna keek hij naar zijn ouders en zussen en gaf nog op om te zingen: Psalm 122 vers 3, Psalm 143 vers 3, Psalm 118 vers 7 en Psalm 72 vers 11.

Zijn laatste vers was Psalm 65 vers 2: "*Een stroom van ongerechtigheden ...*"

Zijn ouders hebben nog al eens gedacht, met welk vers hij van hen zou heengaan en nu was het juist dezelfde Psalm die hem zeven weken geleden zoveel ruimte gaf. Het was voor hen haast onmogelijk om dit met hun lief, stervend kind te zingen.

Na de laatste regel omhelsde Van Doesburg zijn kind en riep uit: "Lieve Gerrit, wat zal ik je toch missen."

Zijn laatste antwoord was: "*Jesus zal het maken! Lieve Jezus*" ... en zijn mond was gesloten. De hemelse lofzang was begonnen!

1.5 Twee geliefden begraven

Op 14 december werd Gerrit begraven. Zijn beste vriend, die zich gesterkt gevoelde in het verlies, heeft op zijn graf nog gesproken. Hij eindigde zijn toespraak met enkele dichtregels:

"Mijn God wat is de mens,
Ook bij zijn liefste wens?
Een veldbloem die verkwijnt
Een schaduw die verdwijnt,
Een droom die vleiend vlied,
In al zijn glans, een niet.

Wij wandelen naar het graf,
Ook kinderen vallen af.
Die plant moest 't leven derven.
't Groeit in Edens lustprieël,
't Groeit nu zonder ooit te sterven,
Ongeknakt op zijne steel.

Ik juich nu bij dit graf.
Geen traan daal daarop af.
'k Juich uit mijn zwarte nacht,
De rust waar ik naar smacht,
't Dauwt hier reeds koel en teer
Op mijne lieveling neer.

Welzalig, dien Gij hebt verkoren,
Dien G' uit al 't aards gedruis,
Doet naad' ren en Uw heilstem horen,
Ja, wonen in Uw huis."

Het laatste vers werd ook nog gezongen en de familie en vrienden gingen weer naar huis. Daar is nog gesproken en gezongen.

Tijdens zijn leven had Gerrit zijn vrienden verzocht om 's avonds, op de dag van begraven, samen te komen en een preek te lezen. Aan dit verzoek hebben ze voldaan en lazen een preek over de woorden: "*Schrijf, zalig zijn de doden, die in den Heere sterven,*

van nu aan. Ja zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid, en hun werken volgen met hen." Ook werden zijn meest geliefde Psalmen gezongen.

De belangstelling en deelneming was groot en tot bemoediging van de ouders. Zij mochten ondervinden wat het is om 'Jacobs God' tot een hulp te hebben.

Ons kind dat steeg naar boven,
Om eeuwig God te loven;
Om eeuwig ... o, ik buk,
Moest ik een schepsel telen
Om 't eeuwig te zien delen
In eindeloos geluk.

O God, wat eer geschiedt mij
Geen moeite' of angst verdriet mij
In deze rampwoestijn.
Mijn kind mag zich verblijden,
Maar ik moet in het strijden,
Tot eer van Christus zijn.

Na het sterven kregen de ouders nog een brief van een voor hen onbekende dominee. Hij schreef o.a. het volgende:

"... De lieveling was niet van u en ook niet van mij, maar hij was het eigendom van Christus. O, wat is hij mij ver vooruit. Hij is uit de onreine kooi en ik ben besloten in een zondig lichaam. Hij is uit zijn nauwe cel en ik zit er nog in, een dal van schaduwen des doods. Hij is boven, er zalig uitgevlogen en het geloof vliegt hem wel achteraan, maar ik zit toch nog beneden.

Hij leeft in aanschouwen van de boven alles verheerlijkte Christus. De knecht is daar vrij van zijn heer.

Hij zal de vaderlijke geselroede, tot ons nut, niet meer nodig hebben. Een weg van kruis kan voor hem niet meer nuttig zijn omdat hij niet meer van de strijdende kerk is. Zijn zien van de Heerlijkheid is voor ons nog onbekend. Zijn arendsgang gaat onze slakkengang ver vooruit.

De Heere leende hem ruim tien jaar aan u, daarna nam Degene Die recht op hem had, hem voor eeuwig thuis. Hij moest het Lam volgen en u moest hem laten gaan. De Heere had wat goeds in hem gevonden, zoals in het kind van Jerobeam.

Zijn uurglas was kort. Jezus heeft de bloem van het steeltje genomen en hem als een sierlijke plant in de hemel gezet, om daar een reuk te zijn van Christus' eigen werk." (...)

Gerrit's grootmoeder

Aan zijn tachtigjarige grootmoeder was Gerrit met liefde verbonden geweest. Ze was ook dikwijls bij zijn ziekbed aanwezig.

Ze kreeg na het sterven van Gerrit ook verlangen om ontbonden en met Christus te zijn. Zij riep maar: "Ach, dat ik eenswillend mocht worden gemaakt om 's Heeren tijd af te wachten."

Het duurde nog anderhalf jaar tot mei 1851.

Ze las toen een preek van A. Comrie, over 1 Korinthe 6 vers 4, waar ze zo zalig onder gesteld was, dat ze uitriep: "Was ik dit lichaam maar kwijt."

De andere dag was ze niet in orde. Toch moest ze ook nog beproevingen doorstaan zoals haar kleinzoon.

Haar lichaam werd nu snel afgebroken, maar haar jeugd werd vernieuwd gelijk een arend. Hoewel haar stem verzwakt was, deed ze niet anders dan de Heere groot maken. Het was zoals staat in Psalm 118 vers 7:

*Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen:
Gods rechterhand doet grote kracht.*

Drie dagen voor haar sterven was ze zo krachteloos, dat ze haast niet meer kon praten. Ze lag daar, met haar vinger naar boven te wijzen en fluisterde: "Op mijn Goël leg ik mijn hoofd neer."

De laatste dag van haar leven kwam haar stem nog wat terug en sprak ze steeds: "Mijn Bloedbruidegom, mijn Losser." Nadat ze het overige van de tijd bezig was met Psalm 130, riep ze nog uit:

"Kwam na lijden geen verblijden,
Dan was 't lijden groot verdriet.
Maar nu na 't lijden komt verblijden
Nu acht ik het lijden niet."

Zo werd ze zachtjes uit het lijden verlost, om in heerlijkheid op genomen te worden en met haar kleinzoon eeuwig te zingen van Gods goedertierenheid.

Een opmerkelijke zaak was, dat in datzelfde jaar een boekje uitgegeven was over het sterfbed van Gerrit. Er werden in de week van het begraven van zijn grootmoeder zoveel exemplaren verkocht, dat haar begrafenis van de verkoop van de boekjes, betaald kon worden. Dit kwam voor het gezin van de meester precies op de juiste tijd, want omdat er nog meer andere kosten bijkwamen, was er geen geld meer in huis.

1.6 Verhuisd naar Vinkeveen

In 1864 kreeg meester Van Doesburg een verzoek om naar Vinkeveen te komen als onderwijzer. Hoewel dit een weg was tegen vlees en bloed in, meende hij toch hier naar toe te moeten gaan. Dezelfde morgen was hij bepaald bij Richteren 18 vers 6 en 's avonds kwam het verzoek.

In Vinkeveen hebben de meester en zijn vrouw nog zeventien jaar geleefd.

Neeltje van Doesburg

In 1871 is hun dochter Neeltje gestorven, ze was slechts 24 jaar oud.

Zoals reeds vermeld is, was Neeltje het twaalfde kind. Ze zag er bij de geboorte zo zorgwekkend uit dat de ouders dachten ze spoedig te moeten missen. Toen ze gedoopt werd kregen ze beiden werkzaamheden omtrent haar ziel en mochten geloven dat dit kind een Godgeheiligd zaad was.

Neeltje was bijna drie jaar toen haar broertje Gerrit stierf. Ze zong hem al de versjes na die hij gezongen heeft. Dit heeft ze daarna zes jaar volgehouden. Zelfs als ze 's nachts wakker werd, dan zong ze. Hoewel ze nog onbekeerd was, had ze een bijzondere liefde voor Gods volk. Ook de ouders deelden in die liefde. Toen ze oud geworden waren, betekende ze nóg veel voor hen.

Te Vinkeveen kreeg Neeltje verkering met A. Vis. Nog voor haar trouwen heeft ze enkele dagen gehad dat haar ouders dachten, dat de Heere ze krachtadig overtuigde. Er werd een preek gelezen over de worstelingen van de Heere Jezus in Gethsémané. Maar dit werkte niet door.

Daarna zijn ze getrouwd en gingen ze in het naburige Wilnis wonen. Er was onderlinge liefde en het huwelijk werd bekrond met twee kinderen, met wie ze samen zongen en lazen.

Maar Neeltje gaf haar hart geheel aan haar man en kinderen, zodat de Heere hen één kind kwam af te nemen. Ook werd haar op één na oudste zus, die haar eigen weg gegaan was in Amsterdam, weggenomen.

De buiten- en binnenzijde aangetast

Toen kwam het jaar 1871. In enkele aangrenzende dorpen waren bij sommige mensen pokken uitgebroken. Dit breidde snel uit, ook te Wilnis en in korte tijd werden veel jonge levens afgemaaid.

Neeltje dacht dat de epidemie ook haar huis niet zou voorbij gaan. Nadat ze op een maandagavond nog samen gezongen hadden, werd ze diezelfde nacht ook aangetast. Maar gelijktijdig werd ook haar innerlijk leven zo bloot gelegd, dat ze zag dat ze verloren lag.

Haar moeder, van haar toestand horende, ontroerde. Zij riep in de nood tot God en haar kwam met kracht voor:

*"Wie Hem aanroept in de nood
Vindt Zijn gunst oneindig groot."*

Ze ging direkt naar haar dochter toe en zag dat ze pokken had. Voor haar stond toen vast dat ze Neeltje kwijt zou raken.

Ze zei tegen haar dochter de woorden die haar voorgekomen waren en vervolgde: "Zul je dan nu ook roepen?"

Neeltje draaide zich om en bleef een week lang zo liggen. Ze sprak niet en een ander mocht ook niet spreken.

Toen werd ook haar moeder ziek, die de nood van haar kind zo smartelijk beleefde zodat ze uitriep: "Heere, als U mijn kind nog als een vuurbrand uit het vuur zou willen rukken, dan wil ik nog wel een tijdje aan haar verloochend zijn."

Tegen haar vader zei Neeltje na een week: "Vader, als ik verloren moet gaan, dan zal ik uitroepen: Het is rechtvaardig, want ik ben een grote zondares." Meer sprak ze niet.

De volgende zondagmiddag zei haar vader: "Neeltje, nu moet ik naar huis en vanavond na de kerkdienst kom ik weer terug."

Toen de meester thuis kwam, vond hij zijn vrouw op bed, diep bedroefd en in grote moedeloosheid. Ze riep uit: "Neeltje dood, moeder dood, Neeltje verloren, moeder verloren." Ook het geloof van de meester begon te zinken, zodat ze samen in grote ellende neerzonken.

Er was nóg een vrouw in huis, die korte tijd daarvoor haar man en kindertjes had moeten missen, die zocht hun te troosten, maar niets kon helpen.

Op het zelfde ogenblik kwam er een man naar binnen. Deze is ook binnen veertien dagen gestorven, met een levende hoop in zijn ziel. Hij kwam binnen met het verzoek om direkt bij Neeltje te komen. Met schrik bevangen ging de meester er snel naar toe.

Uitkomst tegen de dood

Toen hij bij haar kwam, was er veel veranderd. Ze zei: "Vader, ik zal met u en met moeder, eeuwig zingen van Gods goedertierenheên. Ga dit nu eens eerst tegen moeder zeggen." Dit deed Van Doesburg direkt. Toen zijn vrouw deze blijde boodschap hoorde, stond ze van bed op, ze at brood en was genezen.

Haar man ging weer terug naar Neeltje. De angst voor de dood was bij haar weg en ze verlangde om ontbonden te mogen worden. Dezelfde nacht liet ze weten dat het haar begeerte was om door het volk van God begraven te worden. De andere dag liet ze bij haar bekenden de boodschap brengen, hoe het met haar was.

Er kwam een sterk verlangen in haar hart naar de Heere. Tegen een bekommerde vrouw die bij haar kwam, zei ze: "U zult ook komen waar ik naar toe ga." De vrouw zei: "O nee, ik nooit." Hierop antwoordde Neeltje: "*De kleinen en de groten zijn daar.*"

Haar man riep uit: "O Neeltje, nu ga jij naar de hemel en ik ben verloren." Tegen hem zei ze: "Houdt maar biddend aan."

Toen ze haar einde voelde komen, zei ze tegen haar vader en haar schoonvader: "Nu wil ik samen met u nog eens zingen." Dit was voor haar vader een reden om te zeggen: "Neeltje, jij hebt eerst met Gerrit gezongen, nu zullen wij het laatst met jouw zingen; wat moeten we dan zingen?" Haar antwoord was: "Psalm 84 vers 4:

*Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort;
Elk hunner zal, in 't zalig oord
Van Sion, haast voor God verschijnen.(...)"*

Daarna zongen ze nog uit Psalm 89: "*k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên.*" Tegen haar schoonvader, die niet mee kon zingen, zei ze: "Nu moet ú zingen." Hij vroeg wat er gezongen moest worden. Ze antwoordde: "*Maar 't vrome volk in U verheugd, zal huppelen van zielevreugd, daar zij hun wens verkrijgen.*"

Het was nu steeds haar gebed: "O, Heere Jezus, kom toch nader."

Haar lichaam werd zwakker, daarom wilde haar man haar nog wat medicijnen geven en zei: "O Neeltje, neem nog eens wat in, misschien mag je er nog van genezen, maar dat weigerde ze. Hij zei toen: "Heb je me dan niet meer lief?" Ze antwoordde hem nog: "Je hebt me altijd goed behandeld en als een koningin verzorgd, maar voor geen duizend werelden zou ik nog bij je willen blijven. Van ons kindje ben ik ook los, ik kan ze niet meer voor me halen."

Zo losgemaakt van alles, stak Neeltje haar handen naar boven en verliet deze aarde, om eeuwig te zingen van Gods goedertierenheên. Zij was toen vierentwintig jaar en haar kindje volgde korte tijd daarna.

Ze heeft een koninklijke begrafenis gehad, zoveel mensen waren aanwezig, dat ze niet binnen konden zijn.

Het was 6 maart 1871 toen ze overleed.

Het einde beter dan het begin

De vrouw van de meester is in 1881 overleden. Vóór zij stierf zei ze tegen haar man: "Ik heb u in God verloren, Hij zal wonderlijk voor u zorgen." Toen ze de laatste adem uitblies werd hij ook van haar losgemaakt, met de woorden uit Psalm 68 vers 9: "*Gij voert ten hemel op, vol eer;*"

Hoewel Van Doesburg intussen ook oud geworden was, werd er goed voor hem gezorgd. Het dienstmeisje die na de dood van zijn vrouw weg wilde gaan, bleef hem toch nog acht jaar verzorgen.

Op 1 september 1889 werd hij tachtig jaar. Hij had al meer gedacht te zullen sterven, maar elke keer werd zijn leven verlengd. In dat jaar is zijn einde toch gekomen.

Vóór zijn sterven heeft hij nog een helder getuigenis afgelegd van de hoop die in hem was en zijn einde was vrede.

Meester Van Doesburg mocht zijn vrouw en verschillende kinderen ontmoeten 'voor de troon en voor het Lam'.

Literatuur/bronnen:

Het leven en zalig afsterven van Gerrit van Doesburg

Negende druk

z.j. Rotterdam Gebr. Hugel

De wonderlijke wegen en leidingen Gods met den heer

Gerrit van Doesburg, onderwijzer te Vinkeveen

1893 Utrecht, A. Fisscher

II. Leuntje van Rhijn 1851-1868

2.1 Voorbericht uit een brief

Waarde en veelgeliefde Vriend!

De laatste keer vernam ik uit uw gesprek, dat u overtuigd was, dat uw toestand voor de eeuwigheid ongunstig was en zo blijvende voor eeuwig moest verloren gaan.

Maar u wist toen niet waaraan u zich te houden had, omdat men het geloof voorstelde wat vanuit een beschouwende kennis van de waarheid aangegrepen moest worden.

Verder dat de mens een redelijk verstand bezat en dat hij, indien hij dit goed gebruikte, wel wat tot zijn zaligheid kon meewerken.

Hierdoor wordt een voorwerpelijke of helpende genade voorgesteld, waardoor naar mijn gevoelen onder de toelating des Heeren duizenden naar de hel worden gepreekt.

De enige en alleen verdienende oorzaak van het zoenoffer van Christus worden daarmee verloochend en er wordt een vermogen in de mens gesteld om de wet der zeden te kunnen houden. Daardoor zou God dan verplicht zijn om de mens genade te bewijzen.

Zo blijkt dan vanzelf dat ze de eerste beginselen in de mens stellen, dit in strijd met Jezus' eigen woorden: "*Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader Die Mij gezonden heeft hem trekke;*" (Johannes 6 vers 24a) en verder: "*... want zonder Mij kunt gij niets doen*" (Johannes 15 vers 5b).

Ook dat mensen het geloof kunnen aannemen uit een beschouwende kennis van de waarheid, omdat er geschreven staat: "*Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult*

zalig worden, gij en uw huis" (Handelingen 16 vers 31). Dit strijdt tegen het woord van de apostel: "... *want het geloof is niet aller*" (2 Thessalonicenzen 3 vers 2b).

Zo gaat het er met het werk van de bekering wonderlijk naar toe en de zaak wél overwogen zijnde, blijkt dat zij de Heere Jezus daartoe niet nodig hebben en Hem in het werk van de verlossing door het geloof, zélf kunnen aannemen.

Dat die leer bijna in álles doorstraalt is zichtbaar, waardoor naar mijn gevoelen, goddeloze diefstal aan de vrije liefde en genade van God gepleegd wordt.

Hij bewerkt de mens door Zijn Geest tot het geloof en past de zaligheid toe, alleen om de aangebrachte gerechtigheid van de Heere Jezus, als de enige oorzaak van hun zaligheid.

Maar vraagt u, waar komt zo'n valse en met Gods Woord strijdige leer uit voort?

Uit blindheid en uit gemis van geestelijke ontdekking, waardoor zij buiten staat zijn een geestelijke toelichting tot de waarheid te geven en met de historische waarheid, met betrekking tot de volmaakte eis van Jehovah, waaraan de door de zonde dood gevallen en onmachtige mens nooit meer beantwoorden kan.

Wanneer men de mens daarin wat geestelijk onderwijs geeft zoals het hoort, moet men met de huishouding Gods en de leiding met de ziel, in het Oude Verbond beginnen.

Vóór de val stond de mens in een geestelijke betrekking tot God en was versierd met Zijn mededeelbare eigenschappen van kennis, gerechtigheid en heiligheid.

Maar hij bleef toch afhankelijk van God, zijn Maker, wat uit het gebod van de volmaakte gehoorzaamheid bleek, dat hij van de Heere ontvangen had. Hieraan was het recht tot het eeuwige leven verbonden wanneer hij dit onderhield, maar het eeuwig verderf of de tijdelijke, geestelijke en eeuwige dood, als hij het kwam te overtreden.

Omdat de mens nu moedwillig en vrijwillig het gebod overtreden heeft, door aan de listige bedriegerijen van de satan gehoor te geven, veranderde dadelijk zijn staat. Zijn natuur werd in éénmaal van alle Goddelijke deugden beroofd en werd in alle ondeugden van de satan ingewikkeld. Van een vriend van God werd hij nu Zijn vijand.

God is van eeuwigheid tot eeuwigheid onveranderlijk en blijft van de nu in zonden dood gevallen mens, een volmaakte gehoorzaamheid eisen; waartoe hij aan Mozes de wet gaf: "... *doe dat en gij zult leven*" (Lukas 10 vers 28b). Hij zou in alle eeuwigheid van God gescheiden gebleven zijn, zo de Heere in Zijn eeuwige liefde en welbehagen geen middel bedacht had, om degenen die Hij naar Zijn eeuwig voornemen had uitverkoren, te verlossen.

Zo kwam Hij dan ook dadelijk door het wonder van eeuwige liefde, de van Hem afgevallen en de duivel toegevallen Adam opzoeken en bracht het middel te voorschijn in de belofte, dat het zaad der vrouw, de duivel zijn kop zou vermorzelen.

Hij zou door Zijn macht hem de kracht ontnemen en de vaten der barmhartigheid van zijn wrede tirannie, van de hel en de verdoemenis verlossen.

Nu, hoe vond de Heere Adam toen Hij hem opzocht? Zoals Hij elke zondaar vindt en vinden zal, als een vijand.

Dat hij dood gevallen was en gelijk een dode geen gevoel heeft van zijn vorig geluk of genot, bleek daaruit dat hij nergens zijn Schepper meer in tegemoet ging. Toen de Heere zeide: "*Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij van dien boom gegeten, van welken Ik u gebod, dat gij daarvan niet eten zoudt? Toen zeide Adam: De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven en ik heb gegeten*" (Genesis 3 vers 11 en 12).

Zo bleek het, al had Adam een krachtig sprekende consciëntie die God in hem liet als een prikkel van schuld, dat hij om zijn schuld en schande te bedekken, toch met een eigenhandig gemaakt kleet de gerechtigheid Gods niet kon ontmoeten. Het was n.l. in ongerechtigheid toebereid.

Gelijk hem de Heere nu als een vijand tegemoet ging, zo gedroeg hij zich ook en legde vrijmoedig de schuld op God en toonde zich totaal onwillig om met zijn eigen schuld voor Hem in te vallen.

Zo is het ook met elk onbekeerd zondaar. Hij kent God niet, want hij heeft niet één deugd van God in zijn bezit. In zijn consciëntie heeft hij toch een prikkel van schuld en daarom wil hij het met enige godsdienstplichten goed maken.

Totdat de Heere hem in het hart grijpt en doet gevoelen dat hij onder de eeuwige toorn en onder de verschrikkelijke bedreigingen van Gods ongenoegen van hel en verdoemenis in de tijdelijke, geestelijke en eeuwige dood ligt.

Want toen de Heere Adam van zijn schuld overtuigde en hem zijn rechtvaardige en welverdiende straf kwam aan te kondigen, zweeg hij en werd verschrikt door de vier deugden Gods.

Zijn heiligheid, daar hij nu onheilig was, Zijn rechtvaardigheid, waar hij met zijn ongerechtigheid nu recht tegenover stond, Zijn alomtegenwoordigheid en alwetendheid, dat de Heere al zijn bedreven kwaad wist en er niets voor Hem bedekt was.

Zo ook elke zondaar waaraan God Zich ontdekt uit de kennis van die deugden, met schrik en vrees bevangen wordt.

Wat doet de Heere nu, laat Hij hem daar liggen? Neen, had Hij in Zijn eeuwige liefde een middel tot verlossing bedacht, zo verlicht Hij hem nu door Zijn Geest en wijst hem dat middel aan en het offer, waardoor de Heere te bevredigen was en wat er door Hem volbracht moest worden.

Was dit voor ál Adams nageslacht? Nee, dat zien wij dadelijk in de vruchten van het eerste ouderpaar. In Kaïn en Abel bleek al dadelijk Gods vrije verkiezing, want de Heere zag Abel en zijn offer aan, maar Kaïn en zijn offer zag Hij niet aan.

U zult zeggen, dat zij toch samen offerden. Het is waar, zo is het nog, de meeste mensen, zelfs de heidenen offeren.

Dit is een klaar bewijs dat elk mens een prikkel van schuld in zijn consciëntie omdraagt, maar er lag een groot verschil in de offeranden.

Kaïn meende dat God om zijn aangewende deugd of plichtsbetrachting verplicht was in gunst op hem neer te zien. Dat bleek uit de woorden dat hij ontstoken of toornig werd.

Om zijn wraak uit te oefenen sloeg hij zijn broeder dood.

Maar de Heere zag Abel en zijn offer aan.

Dus dat er een vrije gunst in het aanzien of niet aanzien bestond is duidelijk en klaar te merken. Dat Abel een andere voor- en toelichting in het offeren had, is zeker, want er kan niet één offer door God in gunst aanschouwd worden, dan in de eenmaal volbrachte zoenofferande van de Heere Jezus Christus.

Maar, vraagt u: "Kan ons de kennis van de historische waarheid en de onderhouding van de wet der zeden die ons in die waarheid voorgehouden wordt, geen recht tot het eeuwige leven aanbrenge?"

Nee, want ons verstand is verduisterd door de zonde, zodat wij de geestelijkheid van de waarheid niet kunnen zien of bevatten, ook de wet der zeden niet, die een volmaakte gehoorzaamheid eist, van ons die onvolmaakte mensen zijn.

Oordeel nu zelf, kan het volmaakte met het onvolmaakte in betrekking komen? Dat is onmogelijk.

Hoe komt het dan dat men de zedenplicht van de wet en de vormelijke godsdienstplichten naar het getuigenis van het evangelie, zo op de voorgrond zet en zegt: "De mens is toch een redelijk wezen, men kan toch méér doen dan men reeds doet"?

Dat God in de mens een redelijke kennis had overgelaten, bleek direct in Adam, want toen hem de Heere ontmoette zei hij: "... *en ik vreesde*," (Genesis 3 vers 10).

Zo is het als God de mens bezoekt met tijdelijke rampen of oordelen, waarbij de dood schijnt. Dan vreest hij ook, maar het is een vrees voor de straf, dus een slaafse vrees.

Ook treft men er aan, die zo een verlichte kennis van de historische waarheid hebben, door hun goed geheugen, dat zij alles wat ze in een predikatie horen, of wat zij gelezen hebben in Gods getuigenis, naar waarheid kunnen beoordelen en toch met een onbekeerd hart, voor eeuwig verloren gaan. Dit is wel een bewijs dat de kennis van de waarheid alleen, niet genoeg is tot zaligheid.

Dan treft men mensen aan, die zo versierd zijn met vormelijke deugden en plichtsbe-trachtungen van trouw kerkgaan, bidden en lezen en die toch met de jongeling bedroefd moeten weggaan, omdat dit de lange witte kleren van de farizeeën zijn, dat is hun eigen gemaakte gerechtigheid.

Dus ziet ge nu wel, dat de mens uit zichzelf niets kan doen tot zijn geestelijk welzijn of eeuwige gelukzaligheid.

Toch wil men de leer van de voorwerpelijkheid of medewerkzaamheid maar doordrijven en voorstellen en iets in het schepsel stellen, wat hij niet bezit. Want als men de mens voorstelt zo en zo te moeten werken, dan beweren ze ook dat hij daartoe de kracht bezit.

Hierdoor wordt de eigengerechtigde christen gestijfd en wordt een helpende genade voorgesteld, wat een goddeloze eeroverij en dieverij van de enige en alleen verdienende zoenofferande van de Heere Jezus Christus is.

Zo was Hij in de schaduwen van het Oude Verbond reeds aangekondigd, want niemand van het volk van Israël mocht met zijn onheilige handen een offer aansteken of bedienen, dan de priester alleen.

Zoals de profeet zegt: "... *en Deze is, Die haar roepen zal: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID*" (Jeremia 33 vers 16b), dat is: Wij zullen Hem daarvoor kennen en erkennen.

Maar, vraagt ge, hoe komt dan de uitverkoren zondaar tot de zaligheid?

God komt hem uit eigen beweging en eeuwige liefde eerst opzoeken, zoals het eerste mensenpaar. Hij bewerkt hem door Zijn Geest, geeft hem geestelijk licht in Zijn getuigenis en Hij schenkt hem het geloof, dat hij voor waar en zeker houdt, wat door de Geest in hem gewerkt wordt.

Wat werkt de Geest in hem? Hij overtuigt hem van zonden, dat is, Hij zet hem in zijn schuld en ellende zo vast, dat hij zichzelf in het minste er niet uit redden kan en voor God moet invallen.

Hij overtuigt hem ook van gerechtigheid tegenover zijn ongerechtigheid, zodat hij Gods gerechtigheid moet bekennen in de bedreiging van de straf voor zijn bedreven kwaad.

Hij overtuigt hem ook van oordeel, dat is het verschrikkelijke van het richterlijke Gods. Dan komt de ziel in schuld en vrees vooral voor de vier deugden van God, die ik eerder genoemd heb.

Hij stelt hem ook de eisen van wet en evangelie voor. Omdat hij het meestal niet in één dag leert, (Hij doet dit naar Zijn vrijmachtig welbehagen) kan de ziel voor een tijd lang, daar in voort tobben en met zijn schuld blijven worstelen.

Hij krijgt toch een vaste binding aan en een betrekking op God, omdat hij met koorden van goedertierenheid getrokken is.

Hoe treurig het er soms ook uitziet, zo kan hij toch van de Heere niet afblijven. Omdat de Heere het zo waard is, wil hij de eis die door de Geest hem voorgesteld wordt, met plichten goed maken.

Maar de Heere onderwijst hem door Zijn Geest en Woord, dat zijn beste werken een wegwerpelijk kleed voor Hem zijn. Dan kan hij nog wel in een toestand komen, dat hij volgens zijn eigen inzicht, geheel verloren gaat en het recht van God zo hartelijk en welmenend aanvaardt, dat al is het dat hij door het gevoel van straf, in de consciëntie bange ogenblikken heeft en toch uitroept:

"... opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken en rein zijt in Uw richten" (Psalm 51 vers 6b).

Nu komt de Heere overeenkomstig Zijn beloften: "... en gij zult een walging van uzelfven hebben over uw ongerechtigheden en over uw gruwelen," (Ezechiël 36 vers 31b) hun ogen nader te openen en zien ze helder dat hun verlossing alleen ligt in de zoenofferande van de Heere Jezus Christus.

Zij krijgen als zodanig een betrekking op Hem en worden door Hem met de belofte vertroost: "... en Ik zal geven, dat hun werk in der waarheid zal zijn" (Jesaja 61 vers 8b).

Zo komen zij onder het richterlijke van de wet vandaan.

Behaagt het de Heere om ze in al de stukken door te leiden, dan brengt Hij ze aan Golgotha's heuvel en aan de Bloedfontein, de Heere Jezus Christus. Ze krijgen de vrijspraak uit Zijn mond in hun gemoed: "... Ik heb verzoening gevonden!" (Job 33 vers 24b), waarin de Vader genoeg neemt en ze worden door de Heilige Geest verzegeld. Dit is nu de verlossing van de Heere Jezus Christus, zoals Hij in de offeranden van het Oude Testament was afgebeeld en in het Nieuwe Testament bevestigd, verzekerd, verzegeld en toegepast wordt.

Nu houdt de Heere met Zijn kinderen niet dezelfde leiding. Sommigen worden wel op dezelfde wijze in hun schuld gezet en in hun geheel verdoemelijke toestand voor God neergeveld, maar krijgen ook gelijk het oog op de borgtochtelijke gerechtigheid van de Heere Jezus Christus. Zij worden dadelijk door het geloof in de beloften ingeleid, in het wijnhuis van Zijn eeuwige liefde gevoerd en smaken de dadelijke vrucht van Zijn eeuwige gemeenschap.

Maar nu zijn er nog anderen, die wel op dezelfde wijze door Gods Geest in hun schuld gezet worden en door de eis van wet en evangelie veroordeeld in hun consciëntie, bekommerd, ja doodbrakend omzwerven. Ze zijn wel door het geloof met de beloften vertroost, maar in de toelating des Heeren, door het ongeloof zo geteisterd, dat ze jaren lang tussen hoop en vrees blijven omzwerven, ja soms tot hun dood toe.

Zo onderscheiden is de leiding Gods met Zijn kinderen.

Vraagt u, of ze nu toch wel het gevaar te boven zijn?

Wat hun toestand voor de eeuwigheid aangaat, ja; maar nu komen zij onder een nieuwe eis of bevel: "*Gelijk gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen, wandelt alzo in Hem*" (Kolossenzen 2 vers 6).

Wat hun wil aangaat, dan is dit nu hun lust geworden, want wat vroeger vijandig van de Heere afgekeerd lag, is nu door genade tót Hem gekeerd.

Dit leert ons de apostel zo klaar uit zijn eigen bevinding: "*Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik*" (Romeinen 7 vers 15).

Dus zien we, dat de geestelijke strijd nu aanbreekt. Dat komt omdat hun oude natuur onbekeerd blijft, die zij van hun kant als een last en als een smart zullen moeten meedragen tot de dag van hun dood.

Maar hieruit zal van 's Heeren zijde het wonder van Zijn eeuwige liefde en genade nog heerlijker uitblinken.

De oude duivel, die een sterke vijand is, legt het er altijd maar op toe om hun natuur tot de zonde op te wekken en hen in verwijdering van de Heere te brengen. Hij geeft nauwkeurig acht op hen, zoals we bij Job duidelijk zien.

Dus gelukkig de krijgsman, die door 's Heeren genade en kracht de wapenrusting Gods goed mag gebruiken, want zij hebben een wil die naar God is toegekeerd, maar geen kracht om uit zichzelf de zonde te boven te komen.

Daarom is voor hen hulp besteld bij een Held. Zo leren zij gedurig in de weg van heiligmaking, hoe ellendig zij in zichzelf zijn, zodat zij dikwijls moeten uitroepen: "*Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*" (Romeinen 7 vers 24).

Gods kinderen worden door hun oude natuur geteisterd, als ze hun naaste haten of benijden, wanneer die door de Heere met meer voorspoed gezegend wordt, zoals bij Asaf.

Ook worden ze gedrongen tot vleselijke wellust en begeerlijkheid der ogen, zoals wij zien in David.

Zo ook wel tot hoogmoed, waarom ze dan het verschrikkelijk ongenoegen des Heeren moeten ondervinden, volgens de voorbeelden van David en Hizkia.

Wanneer zij nu het voorrecht hebben, om acht te geven op de uitgangen van hun hart, dan vluchten zij als hulpbehoevende kinderen tot de Heere Jezus en smeken Hem, om Zijn koninklijke macht hen te doen ondervinden. Hierdoor mogen ze over die zondige neigingen en vijandschap tegen Hem en hun naaste, heersen.

Hoe sterker die gebeden zijn, hoe heerlijker de uitkomsten zijn; niet om hun gebed, maar op hun gebed, want daar liggen Zijn beloften aan verbonden.

"*Al wat gij den Vader zult bidden in Mijn Naam, dat zal Hij u geven*" (Johannes 16 vers 23). Zij zijn er dan voor een ogenblik weer van verlost en dan zingen zij: "*Ik dank God door Jezus Christus, onzen Heere*" (Romeinen 7 vers 25).

Ook worden ze in hun gebed en meditatie verschrikkelijk afgetrokken door wereldse gedachten en ingevingen van de satan, zodat ze moeten uitroepen, dat hun beste werken als een wegwerpelijck kleed voor de Heere zijn.

Zij moeten gedurig tot de Hogepriesterlijke bede van de Heere Jezus de toevlucht nemen, zeggende: och, Heere Jezus, laat Uw hogepriesterlijke voorbede weer geldende zijn en tred daarmee weer tussenbeide.

Wanneer deze begeerten hun vernederen, dan kunnen ze soms gevoelen dat de satan op de vlucht moet en dat zij hun vorige vrijmoedige toegang weer terug krijgen.

Dan zijn er soms natuur- en karakterzonden die hen zo ontsieren, zoals te ver gedreven nieuwsgierigheid. Door hun beroepsbezigheden en wereldse gesprekken met natuurlijke mensen worden ze hier soms in verstrikt.

Ook door overmatige drift, al worden ze voor de daad bewaard, worden toch onstichtelijke woorden gebruikt.

Ook te grote voorbarigheid, waardoor ze de les vergeten: "*Wees niet te snel met uw mond, (...) laat uwe woorden weinig zijn*" (Prediker 5 vers 1).

En, hoewel mijn consciëntie mij dikwijls aanklaagt, dat ik aan al die ellenden schuldig sta, omdat ze tegen het licht van mijn overtuiging geschieden, zo heeft de Heere mij tot hiertoe bewaard, dat ze in daden niet doorbroken zijn.

Toch kleven mij die laatste dingen vreselijk aan. Zij doen mij, als het mij door genade vergund wordt op de wacht te staan, met vrees in de weg van mijn roeping zijn, omdat ik er van overtuigd ben, dat ze mij als een christen vreselijk ontsieren.

Had ik het voorrecht altijd de heilige vrees in mijn gemoed te mogen ondervinden, dan zouden ze mij de geloofsvrijmoedigheid en de gemeenschapsoefening met de Heere zo niet belemmeren.

Enige tijd geleden vroeg mij iemand of ik niet wat beters verwachtte? Ik antwoordde hem van neen, maar dat het bij tijden en ogenblikken mijn behoefte was, dat de Heere mij met Zijn wapenrusting tot de strijd mocht aangorden, opdat ik niet door moedeloosheid door de helse benden mocht overweldigd worden. Omdat het des Heeren welbehagen was, dat Zijn volk door strijd zou ingaan en door lijden geheiligd wordt, daar er geen zuivere beoefening van heiligmaking in hun gemoedsleven zonder strijd kan zijn. Het beste wapen, dat het meest gebruikt wordt, is het gebed.

U zult zeggen: dat is toch geen beminnelijk leven.

De apostel spreekt hiervan als hij zegt: "*Indien wij alleenlijk in dit leven op Christus zijn hopende, zo zijn we de ellendigste van alle mensen*" (1 Korinthe 15 vers 19) en: "*Ik dank God, door Jezus Christus, onzen Heere*".

Als zij door het geloof iets van die overwinning over dood en graf aan hun hart mogen gevoelen, dan is het lijden van deze tegenwoordige tijd niet te waarden tegen de heerlijkheid die hun zal geopenbaard worden in een eindeloze eeuwigheid.

Dan zinken ze in dankbaarheid voor de Heere weg, in een vernederende verwondering, zodat zij er iets van leren waarin het werk van de gezaligden bestaan zal: "*Gij Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht...*" (Openbaring 4 vers 11a). Amen, ja Amen.

Nu heb ik u enigzins de weg en de leiding des Heeren met Zijn gunstvolk verteld, waarvan ik door Gods genade geen vreemdeling ben. Maar u weet wel dat ik maar een bekrompen licht in de geestelijke kennis heb en omdat ik geen opsluitend vermogen heb, vloeit het soms alles bij me door. Wel heb ik dit voorrecht dat alles wat de Heere mij leert, vast ligt in mijn geheugen. Hoewel ik om het in orde te vertellen, bij vernieuwing 's Heeren voor- en toelichting nodig heb.

2.2 De bekering en het sterven van Leuntje

Nu zal ik u de grote en dierbare weldaden vertellen, die mij de Heere geschonken heeft bij het overlijden van mijn oudste dochter Leuntje, die Hij op 12 augustus door de dood heeft weggenomen en in Zijn eeuwige heerlijkheid opgenomen. Weldaden die in mij de allergrootste verwondering over het vrije van Gods genade hebben voortgebracht.

Voordat zij het levenslicht zag, leefde ik in een bekommerde toestand voor de eeuwigheid. In die tijd zijn bij mij drie kinderen door de dood weggenomen en omdat het mij haast onmogelijk leek, om zonder kinderen het leven door te brengen, was het mijn gebed tot de Heere, of Hij ze mij toch wilde schenken.

Toen kwam er een keer in mijn gemoed: "*Eist van Mij vrijmoedig*," (Psalm 81 vers 12 berijmd). Waarop ik antwoordde: "Heere, dat weet Gij, kinderen voor de tijd en Jezus voor de eeuwigheid." Daarna viel er weer in mijn hart: "Ik zal van kind tot kind tot aan het eind der dagen, uw zaad bevestigen."

Op deze waarheid maakte ik een vleselijke toepassing, waartoe wij dikwijls genegen zijn.

Korte tijd daarna vervulde de Heere Zijn belofte en ik kreeg op 22 november 1850 een dochter. Daarna werd ze ernstig ziek, maar omdat de Heere beloofd had: "Van kind tot kind", dacht ik dat ze nog zaad op de wereld moest voortbrengen.

Ik sprak daarover met een vrome vriend, die mij tot antwoord gaf, dat dit op het geestelijk zaad van de kerk zag en dat ik mij daarom met haar leven niet te vlijen had. Maar het behaagde de Heere haar de gezondheid weer te geven.

Toen ze later 3 of 4 jaar oud was en ik haar aanraade om te bidden, wist zij mij duidelijk te zeggen, dat zij daartegen van binnen sterke weerstand had.

Later ontdekte ik in haar niets dan wereldgelijkvormigheid.

Dat ze een heldere kennis had, kon ik uit haar woorden wel opmerken.

Wanneer ze mensen hoorde spreken van blijdschap uit de beloften, zonder dat ze rekenschap konden geven van een droefheid over de zonde, dan schonk ze daaraan geen vertrouwen.

Ze zei dan: "Ik weet niet hoe die mensen daar zo mee kunnen weglopen, want beloften zweven soms honderd maal door de gedachten."

Als ze later met haar over het aannemen als lidmaat spraken, dan gaf ze als antwoord: "Dat komt zulke mensen als ik niet toe, dat is voor bekeerden, maar niet voor mij."

Zeiden ze dan: "Het is toch een inlijving in de kerk", dan gaf ze als antwoord: "Daar heb ik toch geen plaats in."

Ze las eens een boekje van een engelse mijnwerker, die er wel vijftig in zijn leven bekeerd had. Als ze maar zeiden: "Heere wees mij genadig", waren zij gered, zonder van iets anders verslag te kunnen geven. Ze zei dan: "Leg dat maar terzijde, want ik geloof niet dat het zo gemakkelijk gaat."

Ze kreeg een boekje over: "Christina, of de goede keus."

Daar stond in hoe Christina de reis aanving, wat haar op die reis ontmoette en wat zij mee kreeg.

"Dat bevalt mij beter" zei ze. Vier dingen kreeg Christina mee. Eerst wierook, dat is het gebed; een lamp, dat was Gods getuigenis; balsem, als zij door de vijanden geslagen werd en een lege doos.

Het laatste begreep ik niet en stond er wat bij stil. Ze zei: "Wel moeder, dat is het lege hart waar een zondaar mee voor God moet komen en dat Christina haar paarden en juwelen wilde halen, (haar werken die ze tot God wilde brengen) maar die komen niet in aanmerking."

Ik was verwonderd en dacht: Hoe kan een onbekeerd mens zulke heldere begrippen over de bevinding hebben. Ze heeft dit wel van tijd tot tijd horen bespreken.

Soms spraken we tot haar: "Doe je dit of dat wel eens, want er staat geschreven: "... *en die zoekt, die vindt en die klopt, dien zal opengedaan worden*" (Mattheüs 7 vers 8b). Dit was dan op een manier, alsof de mens in zijn natuurstaat een wil of vermogen had, om dit Gode behagelijk te kunnen doen. Omdat men in onze dagen van kunnen en moeten geheel doordrongen is. Dan toonde ze de grootste afkeer en wel eens zo sterk, dat ik van schaamte bloosde.

Ja, dacht ik, ze heeft wel een helder oordeel over haar onmacht, maar zij zal het als een scherm gebruiken om zich achter te verbergen en toch verloren gaan.

Op het einde van het vorige jaar had zij bloed opgegeven. Ik zag daar echter zo'n groot gevaar nog niet in, omdat haar vader dit al acht jaar gedaan had. Soms verschrikkelijk veel.

Maar als de Heere met Zijn volk een weg wil inslaan die hard is voor vlees en bloed, dan bepaalt Hij hen wel eens vooraf bij hun roeping.

Zo werd ik dan ook bepaald bij die waarheid: "... *in stilheid en in vertrouwen zou uw sterkte zijn;*" (Jesaja 30 vers 15). Ik zag echter gelijk de onmogelijkheid aan mijn kant in en zei met betraande ogen: "Wel Heere, hoe zal dat geschieden?"

In alles stil te zwijgen is voor mij onmogelijk. Ik had in het allerminst gedacht, dat de Heere zo'n weg met me zou inslaan.

Eén dag na de nieuwjaarsdag werd haar toestand verergerd, door opnieuw bloed op te geven. Dit ging samen met koorts.

Toen begon ik bezwaard te worden, maar het meeste nog voor de eeuwigheid en het was of het op mijn ziel gebonden werd.

Ik liep tien dagen met haar ziel in mijn gemoed, langs de rand van een gapende afgrond, waar dat verschrikkelijk monster altijd maar naar haar ziel stond te grijpen.

Ik riep uit: "Heere, daar kan ik het niet langer in uithouden", want ik dacht er onder te bezwijken, "en mijn vlees aan het verderf overgeven kan ik ook niet, of U moet mij voor Uw recht doen bukken."

Hierop nam de Heere het plotseling van mij af. Dit voelde ik zo sterk, dat ik met mijn natuurlijke ogen zag waar het bleef.

Toen was dat verschrikkelijke wel wat geweken, maar verloren gaan stond mij altijd maar voor de geest.

Nu kon ik er niet van tussenuit, of ik moest haar het vreselijke van haar verloren staat aanzeggen, wat het was indien zij zonder Christus naar de eeuwigheid ging.

Ik stelde haar voor wat het zijn zou, voor eeuwig van Zijn aangezicht weggestoten te worden en Zijn eeuwig ongenoegen en toorn te moeten dragen. De eisen van wet en evangelie zouden tegen haar getuigen en dat zij dan in de verdoemenis met zo een monster zou moeten zijn.

Ik zei: "Ja mijn kind, dan zal je mijn gezicht niet meer zien, maar wat ik tegen je gezegd heb, zal dan tegen je getuigen."

Hoe mijn moederhart daaronder gesteld was, kunt u wel nagaan.

Dan vroeg ik wel eens aan haar: "Heb je daar nu niets van?"

Haar antwoord was: "Nee, want ik heb met mezelf nog niets te doen." Ik zei dan: "Nu m'n kind, dan kan ik je geen troost uit het evangelie voorhouden, maar wel de verschrikkelijke verwachting van een onbekeerd zondaar."

Omdat ze in mijn gedachten altijd maar verloren ging, kon ik er niet mee ophouden. Ja, ik heb wel nachten doorgebracht, dat ik radeloos uitriep: "Waar zal ik mij verbergen, als ze mij toeroept: te laat, te laat?"

Als ik zo zuchtend door het vertrek liep, zei ik tot haar: "Kind, denk dat dit alles over je verloren toestand is."

Dikwijls heb ik mij er over verwonderd, dat hoe getrouwer ik ze aansprak, hoe rustiger ze mij aanzag en als anderen haar op dezelfde manier aanspraken, zoals ik gezegd heb, dat ze daar een volstreekte afkeer van toonde.

Ik kan mij ook niet herinneren, dat zij mij haar afkeer toonde, hoewel ik ze dikwijls aansprak.

Dan zei ik in mijn gemoed wel eens: "Heere, behandel ik haar niet te streng?" Maar dan was het altijd: "*Wij dan, wetende den schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof*" (2 Korinthe 5 vers 11a).

Niet dat geloof uit ónze tijd, om Jezus zomaar uit de beloften aan te grijpen, zonder dat de Heilige Geest het geloof in onze harten gewerkt heeft, door eerst te doen zien dat wij ellendige zondaars zijn.

Zo begreep ik dan, dat ik niet anders met haar handelen mocht.

Toen ik een keer met haar naar de stad reed, terwijl ik ongetroost naast haar zat, gebeurde het dat mij die woorden voor de aandacht kwamen: "... *en ik vermocht niet vanwege Zijn hoogheid*" (Job 31 vers 23b).

Gelijk kreeg ik mijn schandelijke snoodheid te zien, hoe dikwijls ik gewenst had dat God Zijn eeuwig raadsbesluit mocht veranderen als ik mijn zin maar kreeg. Over deze zonde durfde ik mijn gezicht niet meer opheffen, maar van schaamte zonk ik weg, dat zulke ellendige schepsels als wij zijn, het durven wagen om onze onheilige handen aan de wil van God te slaan.

Ik kreeg zoveel ontzag voor de deugd van Gods rechtvaardigheid, dat ik uitriep: "Nu Heere, hetzij dood of leven, hetzij hel of hemel, in mijn gemoed heb ik er niets tegen."

Ik gevoelde echter toch dat mijn vlees er door gekneusd werd.

Als ik ze na die tijd weer over de strafgerichten des Heeren onder handen had, zei ik: "Ziedaar Ontfermer, nu kan of wil ik er niets meer aan doen, het ligt nu voor U."

Ik werd in die tijd wel bij beloften bepaald. De eerste waar ik op gewezen werd, was die waarheid die de Heere mij geschonken had voor haar geboorte, zoals ik reeds eerder vermeld heb.

Als de druk in mijn gemoed zwaar werd, kreeg ik heerlijke beloften, zoals : "Vertrouw op Mij, Ik zal het maken." Ook wel: "... *en gij zult Mij eren*" (Psalm 50 vers 15b). Ja, zelfs zo sterk dat het was: "Geloof ge niet dat Ik het doen kan?"

Ik was er altijd maar mee in de war, want aan haar bekering durfde of kon ik niet denken, omdat verloren gaan mij altijd maar voor de geest zweefde.

Was ze weer iets beter, dan troostte ik mij met de beloften en dacht: "De Heere kon haar wel weer herstellen", maar was het weer erger, dan zat ik weer aan de grond.

Daar maakte de satan goed gebruik van en fluisterde mij dan in: "Kunt ge er wel anders dan geheimen Gods van maken, zo is het met de beloften van ùw gelukzaligheid ook toegegaan, en als ge straks de teleurstelling ondervinden moet, hoe zult ge het dan maken?"

Dan zat ik soms als een door storm en onweer voortgedrevene moedeloos neer en zei: "Wel Heere, kunt U dan geen andere weg met mij in slaan?"

Toen gebeurde het veertien dagen voor haar sterven, dat mijn man thuis kwam en zei dat hij met iemand gesproken had, die hem gevraagd had of wij niet tē orthodox, dat is te hard, met haar handelden.

Hierdoor werd ik als in mijn nieren geprikkeld en ging naar boven, waar ik voor de Heere neerviel. Ik vroeg wat ik doen moest: óf tot het schepsel vluchten om het daaruit te halen, óf met het schepsel tot de Heere vluchten.

Toen ik dat vroeg, was het alsof de deuren van Gods genadetroon werden geopend en ik de volle raad Gods over haar werkzaam zag.

Dit gaf mij zo'n geloofsvrijmoedigheid in het opdragen en aanbevelen van haar toestand voor de eeuwigheid, dat ik er verwonderd over was. Toen ik opstond, zei ik: "Wel, als

het een kind uit de wieg was, dan zou ik hoop hebben", omdat ik daarvan bij het wegnemen van mijn eerste kinderen geen vreemdeling was.

Nu kreeg ik van tijd tot tijd meer vrijmoedigheid om Gods genadetroon te bestormen. Dan was het eens: "Dat Gij balsem genoeg hebt, dat weet ik wel Heere, maar ach, mocht Gij eens wonden slaan!"

Dan weer: "... *maar spreek alleenlijk een woord, en mijn knecht (kind) zal genezen worden*" (Mattheüs 8 vers 8b). Daarna werd ik weer bepaald bij de drie opwekkingen van de Heere Jezus, waar Lazarus de laatste van was. Zijn toestand maakte mijn behoefte uit. Ik zei: "Ja Heere, hij lag daar binnen de muren van een besloten grafkelder en zou daar eeuwig hebben moeten blijven liggen, indien U hem niet opgewekt had, want hij riekte al."

Verder zei ik: "O Heere, dat ze haar ongerechtigheid maar eens mocht inzien, opdat ze een schrik en een walg van haarzelf zou krijgen en tot U, Heere Jezus mocht vluchten."

Ik begon haar wel eens te vragen of ze geen genegenheid tot de Heere Jezus kreeg. Dat was mij zo wonderlijk, omdat ik daartoe, nog nooit zo'n vrijmoedigheid gevoeld had. Ik zei: "Wel Heere, het is of mijn gemoed veranderd is." Maar het bleef alles nog verborgen.

Toen ik haar eens hoorde bidden, dacht ik: daar zal haar vader wel op aangedrongen hebben, zodat ik haar daar niet eens over aansprak.

De laatste zondag van haar leven was ik 's morgens vroeg op, omdat ze toen voor de eerste keer bij haar gewaakt hadden, daar ze in één ogenblik verschrikkelijk verminderd was.

Ik was erg moedeloos en had geen lust tot lezen en ook niet om te bidden. Dàt werd mijn klacht voor de Heere, waarbij ik de Bijbel opensloeg en mijn aandacht viel op het hoofdstuk waar de profeet tegen Hiskia kwam zeggen dat hij sterven zou. Dit deed hem het aangezicht naar de wand keren.

Dit keren van het aangezicht naar de wand werd mijn behoefte voor God. Ik ging direct naar een ander vertrek, om mijn noden de Heere op te dragen. Maar toen ik mijn knieën boog, was het of mij iemand toeriep, dat ik dit in haar bijzijn moest doen, wat ik ook direct deed.

Ik vroeg haar: "Zullen wij samen eens bidden?" "Ja," was haar antwoord. De inleiding van mijn gebed was, of het de Heere behagen mocht, haar door Zijn Geest zo te bewerken, dat zij met haar ellende en schuld het aangezicht naar de wand mocht wenden. Ik zei: "Maar ach Heere, de man over wie hier gesproken wordt, was de grond van zijn zaligheid zéker, maar wat zal deze?"

Toen leidde mij de Heere in, dat aan hen die ter negende, ter tiende en ter elfder ure kwamen, de volle raad Gods in het zalig worden toegepast werd en dat er voor de één niet minder verzoeningswerk nodig was als voor de ander.

Dit gaf mij weer nieuwe aandrang in het opdragen en aanbevelen. Ik zei: "Och Heere, mocht ik het deze dag nog eens zien."

Zo worstelde ik met haar ruim zeven maanden onder het oordeel en tien dagen voor Gods genadetroon.

Op die dag namen de benauwdheden erg toe. 's Middags kwam er iemand in huis, die vertelde dat zijn grootmoeder op sterven lag. Zij riep toen: "O, ik wenste met haar mee te gaan!" "Ja, dat wenste ik ook wel mijn kind," zei ik.

Toen kwam er een vriend in huis, die haar tijdens haar ziekte nog nooit bezocht had en haar vroeg hoe het met haar ging.

Ze zei: "Niet te best." Hij vroeg: "Heb je met jezelf niets te doen?" Haar antwoord was: "Niet veel."

Hij vroeg verder: "Dan toch wat?" Ze zei: "Ja, maar ik heb al de dagen van mijn leven in de zonde doorgebracht en nu vrees ik, dat het wel te laat zal zijn."

Nog enkele woorden sprak hij met haar, maar omdat hij met haar zó te doen kreeg, ging hij spoedig weg.

Toen begon ze met mij en met haar vader te spreken, hoe de Heere haar in de morgen van die dag was voorgekomen met die waarheid: "*Eist van Mij vrijmoedig*" (Psalm 81 vers 12 ber.) en dat ze daarvoor geschrokken was en gezegd had: "Ik Heere, eisen? Die al mijn dagen in de zonde doorgebracht heb, dat kan en durf ik niet."

Tegen een vriendin die bij haar stond, riep ze uit: "Neem toch een voorbeeld aan mij, hoe kort ons leven kan zijn!"

Toen vroeg ze aan haar vader, of hij eens voor haar wilde bidden, maar die scheen daar geen vrijmoedigheid voor te hebben. Ze zei: "Dan u moeder," waarop ik haar antwoordde, dat ik geen gebedsgaven bezat om in orde de toestand van een ander aan de Heere voor te dragen.

Ik wist ook op dat ogenblik nog niet, hoe ik haar op te dragen had, of het uit haar consciëntie voortkwam, of dat het werkingen van de Geest waren. Daar had ik niet voldoende licht over. Ik zei: "Twee woorden uit ons eigen hart zijn soms beter dan een heel gebed van een ander en de Heere geeft niet acht op de woorden, maar op de uitgangen van het hart."

Ze zei: "Ja, maar ik heb zoveel en zo lang gezondigd, het zal toch wel te laat zijn."

Ik antwoordde haar: "In het gebed van vanmorgen heb je op kunnen merken dat ik gezegd heb, dat er in het welbehagen des Heeren geen 'te laat' in aanmerking komt en dat er in de roeping van negen, tien of elf uur, aan allen dezelfde genade wordt toegepast."

"Ja," zei ze, "maar er is toch een volk waarvoor de dag der genade voorbij gegaan is." Ik zei: "Dat is waar, maar daar mogen wij niet indringen, dat is een verschrikkelijke zonde, want er was geen engel, geen schepsel en veel minder de duivel tegenwoordig, toen God in de Vrederaad besloot, wie er zalig zou worden en wie niet."

Ze zei: "Dat is waar, o Heere Jezus, wees toch mijn arme ziel genadig."

Zo gingen de noodkreten onophoudelijk door; een roepen uit haar zonden en ellenden en een vluchten tot de Heere Jezus.

Toen kreeg ze begeerte om eens met een vrome vriend van mij, die haar wel eens bezocht had, te spreken. Niet om het van hem, of van een predikant te verwachten. "Het moet alleen de Heere Jezus zijn," zei ze.

Tot een van mijn familieleden die wegging en die tijdens haar groeten ze toewenste "om zò door te mogen gaan", antwoordde ze: "Als er niets anders bijkomt, dan ga ik toch verloren."

Intussen kwam die vriend waar ze naar verlangd had. Zij vroeg toen of hij eens voor haar wilde bidden. "Is dat je verlangen?" vroeg hij. Haar antwoord was: "Zou het niet, ik die zo lang en zo zwaar gezondigd heb, tegen zoveel licht en beter weten in. U weet dat ik een helder verstand gehad heb, maar ik ben er tegenin gegaan en heb mijn tijd in de wereld doorgebracht."

Ze vervolgde: "Ik heb daar niet zonder nadenken gelegen, soms wel met een hart vol beloften en als ik er met iemand over wilde spreken, dan maakte de satan me wijs dat ik daar met een ander niet over mocht spreken.

Als u kwam, was het of mijn mond met sloten dichtgehouden werd en dat u voor mij een vijand was. Maar de Heere heeft mij bewaard dat ik er niet op ben blijven rusten."

Toen was ze afgemat en kon niet meer spreken, waarna hij een gebed deed. Ze bedankte hem en liet zingen uit Psalm 130 vers 1 en 2.

*"Uit diepten van ellenden,
Roep ik, met mond en hart,
Tot U, Die heil kunt zenden;
O HEER' aanschouw mijn smart;
Wil naar mijn smeekstem horen;
Merk op mijn jammerklacht;
Verleen mij gunstig' oren,
Daar 'k in mijn druk versmacht.*

*Zo Gij in 't recht wilt treden,
O HEER' en gadeslaan
Onz' ongerechtigheden;
Ach, wie zal dan bestaan?
Maar neen, daar is vergeving
Altijd bij U geweest;
Dies wordt Gij, HEER' met beving,
Recht kinderlijk gevreesd."*

Toen werd het nacht en er kwam iemand om haar te verzorgen. Die persoon vertelde me dat, of ze nu uit benauwdheden of uit sluimering kwam, dezelfde behoeften bij haar waren.

Toen ik 's morgens opstond, vroeg ik hoe het met haar was, waarop ze antwoordde: "Het gaat nogal." Ik zei: "Ja, m'n kind, maar ik vraag niet alleen voor je lichaam, maar hoe is het van binnen?" "Dat gaat ook nogal," zei ze.

Ik vroeg haar: "Wel, hoe is het dan met je schuld?" Ze antwoordde mij: "Ik zie met mijn begeerte over m'n schuld heen."

Ik vervolgde: "Heb je dan hoop?" Hierop zei ze: "Ja, in de deugden van Gods liefde en barmhartigheid, opgeluisterd in de aangebrachte gerechtigheid van de Heere Jezus Christus."

"Ben je dan nu voldaan?" Haar antwoord was: "Nee, ik wacht nog op een woord, dat de Heere Jezus van vrede tot mijn ziel mag spreken."

Ik stond verbaasd en kon niets zeggen en werd nog sterk aangevallen dat het toch maar bedrog was. Dit bracht mij in behoefte tot de Heere, maar ik werd met die waarheid vertroost: "... *Ik heb U (haar) in de beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds voor Mij*" (Jesaja 49 vers 16b). Ik dacht, dan heeft ze niet veel aanvallen van de vorst der duisternis meer te wachten.

Nadat ze weer een tijd gezwegen had, riep ze me en zei: "Nu weet ik, ... *dat zo het aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen;* (2 Korinthe 5 vers 1) en

ik weet dat als de wormen, *na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijn ogen zien zullen, en niet een vreemde; mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot*" (Job 26 en 27).

Ik vroeg haar: "Ben je daarvan nu bewust?". "Ja," antwoordde ze mij:

*Eenmaal sprak God tot mij een woord.
Tot tweemaal toe heb ik 't gehoord.*

Daarna kwam de dokter, die schrok van haar toestand. Toen ze hem zag, vroeg zij: "Wat denkt u mijnheer?" Waarop hij haar antwoordde, dat het wel eens spoedig gedaan kon zijn en hij vertrok.

"Nu, Heere Jezus", zei ze, "Nu moet u het Zelf weten. Ik ben er niets van geschrokken, maar wil nu eerst afscheid nemen."

Daarop begon ze eerst met haar vader, hem hartelijk bedankende voor de genoten weldaden tegenover haar opstandigheid.

Ze vroeg hem tweemaal of hij haar dit vergeven wilde, waarop ze hem de hand en mond toestak, om hem de laatste afscheidskus te geven. "En u hetzelfde moeder, ik wens dat de Heere u sterken zal als ik er niet meer ben."

Toen sprak ze haar zus (Maartje, 14 jaar) aan en vroeg haar of ze de geschillen die ze wel eens hadden, haar vergeven wilde. Zij had het haar al van harte vergeven.

Toen begon haar zus zo te schreiën, dat ze geen antwoord kon geven.

Hierop antwoordde ze: "Schrei toch niet over mij, maar neem een voorbeeld aan me en o moeder, ik wenste zo graag dat mijn zuster en ons hele huisgezin samen in het Vaderland daar boven mocht aanlanden."

Een buurvrouw vermaande en waarschuwde ze dat ze zo blijvende voor eeuwig verloren zou gaan. Ze zei:

"Die sterven leert in 't stervensuur,
Die valt het sterven bitter zuur."

Tot een vriend sprak ze bij haar afscheid: "Nu, ik weet dat je een helder oordeel bezit, dat heb ik ook gehad zoals je weet, maar ik zou er mee voor eeuwig verloren gegaan zijn, indien God de sloten van mijn hart niet opengebroken had."

Toen ze van haar vriendin afscheid nam en haar gewaarschuwd had, zei ze: "Zeg tegen je grootmoeder, (die een oude vrome vrouw was en ook op sterven lag) dat als ik me niet bedrieg, ik spoedig bij haar boven wens te zijn."

Zo nam ze blijmoedig van allen afscheid, waar iedereen verwonderd over was. Omdat ik vroeger bij die waarheid bepaald was: "*Ik ben het Verstand, Mijne is de Sterkte*," (Spreuken 8 vers 14b) werd voor mij dit nu duidelijk bevestigd.

Daarna was ze zo verschrikkelijk afgemat, dat ze geen woord meer spreken kon.

's Middags kwamen er nog vromen, maar daar kon ze niets tegen zeggen. Eén van hen vroeg of haar vooruitzicht goed was, wat ze met "ja" beantwoordde.

's Avonds liet ze twee verzen uit Psalm 68 zingen, waarna de koorts hoger werd en de benauwdheden toenamen.

's Nachts om twaalf uur dachten we dat het sterven dichtbij was. Dit dacht ze zelf ook en ze wenkte mij met de hand en zei: "Zingen!" Ik vroeg haar wat er gezongen moest worden.

Ze stamelde:

*"Maar (blij vooruitzicht dat mij streelt!)
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Godd'lijk beeld."* Psalm 17 vers 8

Toen dat gezongen was, wenkte ze weer met de hand en omdat ze dacht heen te gaan liet ze een afscheidsgroet aanheffen:

"Dat 's Heeren zegen op u daal!" Psalm 134 vers 3

Zo bleef ze een half uur in die toestand liggen. Toen was ze niet tevreden, omdat de Heere haar nog niet kwam afhalen. Ze was echter zo afgemat, dat we haar stil lieten liggen.

Wel vier keer stak ze mij haar hand toe om te weten of haar polsslag nog niet wegging, zo verlangde ze om heen te mogen gaan. Ze riep: "Wel Heere, kunt U mij dan nòg niet wegnemen?"

Ik zei haar dat ze moest leren wachten, want dat ze de raad des Heeren moest uitdienen en dat ik bedroefd was dat ze het met die raad Gods niet eens was.

Ze zei toen: "Nu Heere, als het niet anders kan." Toen zweeg ze er een tijd over.

Toen 's morgens die oude vriend weer kwam, vroeg ze of hij eens wilde bidden, "of de Heere haar wilde afhalen".

"Ik ben nog niet voldaan," zei hij, omdat hij haar nog van geen dankbaarheid had horen spreken. Omdat hij daar ook wat van het hemelse doormengde, was het voor haar niet goed te begrijpen. Maar toen ze hem van het hemelse hoorde spreken, zei ze: "Daar ben ik al tweemaal in opgetrokken geweest, maar u weet dat ik dat niet uitspreken kan."

Korte tijd daarna kwam de dominee (ds. J. H. Vos) tegen wie ik vertelde dat ze maar steeds naar haar sterven uitzag. Hierna vroeg hij haar of dit uit de ellende van haar lichaam voortkwam. Ze zei: "O nee, maar om God volmaakt te danken, want ik kan hier niet meer bidden of danken en ook niet geregeld denken."

Hij vroeg haar verder, of ze niets meer met haar schuld te doen had. "Niets", zei ze "maar als ik aan mijn schuld denk, dan roep ik: Heere Jezus, over zoveel en zulke grote zonden."

Dus zag ze nu met haar schuld in het wonder van Gods vrije genade; en ik had niets te zeggen, maar zonk in verwondering weg, dat de Heere haar in zó een kort ogenblik, zo'n heldere doorleiding schonk.

Ik kan zelf niet zeggen hoe ik innerlijk was, maar wel weet ik dat er een ondragelijke last van mijn schouders afviel, zodat het mij ook was of ik in de ruimte gezet werd.

In de voormiddag was ze weer zo afgemat, dat ze bijna geen woord sprak. 's Middags zei ze tot mij: "Ik ben niet in mijn schik, dat ik niet zo levendig ben." Ik zei: "Ja m'n kind, je moet in dit ogenblik toch nog leren hoe afhankelijk je bent en mocht je maar vluchten tot Hem." Hierop keek ze mij aan en zei: "Dat geloof ik wel, want dáár is het in gelegen."

Toen was ik het er toch niet mee eens, dat ze al weggenomen werd. Ik zei: "Ga je nu heen, nu we wat aan elkaar zouden krijgen?"

Ook zei ik: "Maar Heere, het is tóch Uw welbehagen." Het staat de Heere vrij, of Hij een ziel in zijn eerste vruchten thuis wil halen, of dat ze nog een tijd rond moet dwalen.

Na die tijd sprak ze niet veel meer, daar ze erg verzwakte en de benauwdheden sterk toenamen.

Ze hield veel van bidden en zingen en omdat ze zelf niet naar haar voldoening Gods lof vermelden kon, wilde ze het toch door anderen gedaan hebben.

Dit is geen vreemde zaak, want die de penning verloren was, riep ook de burens om God groot te maken.

Op woensdagmorgen was ze erg benauwd. Toen riep ze: "Och lieve Heere Jezus, komt U mij nog niet halen?"

Ik vroeg haar: "Komt dat weer daaruit voort, dat je zelf de Heere wilt danken?" Ze antwoordde eenvoudig: "Nee, nu komt het bij mij uit de benauwdheid voort."

's Morgens vroeg ze: "Moeder, is het mijn borst of mijn keel?"

Hierop antwoordde ik haar: "Het is je borst." Ze zei toen: "Dan heb ik m'n zin, want dan ga ik gauw naar huis."

"Heb je dan zo'n ruim overzicht?" vroeg ik haar. "O ja," zei ze. "Ben je dan zo los van je ouders?" vroeg m'n buurvrouw. Ze zag me blijmoedig aan en zei: "Wel nu, zo is het toch goed?" Ik zei: "Wel ja m'n kind," want ik was overstelpt van blijdschap.

Op dat ogenblik was haar vader opgestaan, zodat ik een half uur zou gaan rusten, wat ik dan ook deed.

Spoedig zei ze: "Roep moeder, ik moet haar zien want het zal nu niet lang meer duren." Terwijl ze dit deden en ik opstond kwam mij in gedachten, dat haar einde daar spoedig zou zijn. Toen ik bij haar kwam, zag en gevoelde ik dat het einde naderde. Toen was het alsof mijn vlees vaneen gescheurd werd.

"Mijn hoofd, moeder," zei ze en op dat ogenblik merkte ik dat haar verstand in de war was.

"Hoger," riep ze toen, want haar borst begon te breken. Maar met haar twee laatste snikken stak ze mij nog haar hand toe.

Zo ontsliep ze zacht en zalig in de Heere op 12 augustus 1868, op de leeftijd van zeventien jaar en acht maanden.

Toen ze ontsliep, zag ik haar met blijdschap weggaan, met die gedachten: "Nu m'n kind, als mijn stof met uw stof verzameld zal zijn, zullen wij met al Gods keurlingen, het lied van overwinning aanheffen: *"Het Lam Dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte en eer, en heerlijkheid, en dankzegging. En hebt ons Gode gekocht met Uw bloed..."* (Openbaring 5).

2.3 Slot van de brief

O, lieve kinderen van God, de Heere kan ons geen groter, geen onwaardeerbaarder weldaad schenken, dan dat Hij onze kinderen in genade aanziet.

In die zeven maanden heb ik wel honderd keer uitgeroepen: "Gelovige ouders, hoe maakt u het als u onbekeerde kinderen naar het graf moet zien dragen en de Heere u in de deugd van Zijn rechtvaardigheid niet doet wegzinken?"

Ik kon het David goed gewonnen geven, dat hij uitriep: "... *mijn zoon Absalom! Och, dat ik, ik voor u gestorven ware*" (2 Samuël 18 vers 33).

Maar ik heb ook geleerd, dat als wij in ware behoefte met ons zaad voor God zullen komen, wij er door een hogere Hand moeten ingeleid worden.

Ik ben er door de duivel wel eens zo mee aangevallen, dat als ik bekeerd was, ik dan met de toestand van mijn kinderen voor de eeuwigheid meer te doen moest hebben. Ik heb het hem dan dikwijls gewonnen gegeven, maar heb nu geleerd dat de Heere van alles de eerste moet zijn.

Wees ook niet te haastig in uw oordeel of het wel waar zou kunnen zijn, in zo een korte tijd een krachtadige bekering, na zo lang in de zonde doorgebracht te hebben.

Ik vraag u op uw geweten af, "of u in uw zonden en ellenden door de Heere staande gehouden en bekeerd bent, of om uw deugden waardiger was, toen Hij naar u omzag."

U zult met mij moeten bekennen: "Nee, het was alleen de vrije genade Gods, om de aangebrachte gerechtigheid van de Heere Jezus Christus."

En als u op het eerste woord van vrijspraak door het geloof aan uw hart gevoeld en ondervonden, door de dood zou weggenomen zijn, zou u dan de eeuwige gelukzaligheid niet ingegaan zijn?

Dat kunt u niet ontkennen en daarom benijdt het hen dan niet, die in de eerste vruchten worden weggenomen. Men ziet meestal dat zij met de meeste vergenoeging heengaan, want zij worden in de eerste blijdschap weggenomen. Raak dan het welbehagen des Heeren niet aan, want u bezondigt u daarmee.

Kinderen van God of predikanten, handel ook oprecht bij ziek- of sterfbedden. Dring niet zo aan met die voorwerpelijke of medewerkende genade, want wij bezitten in onszelf beslist niets waardoor wij de Heere kunnen bewegen. Nee, u krenkt er de deugden Gods verschrikkelijk mee. U maakt van de Heere Jezus een halve Zaligmaker en haalt het ongenoegen Gods over u en ook van de ware kerk.

Maar houdt ze de verschrikkelijke verwachting en de vruchtgevolgen van de zonde voor. Onderwijs ze dat ze uit zichzelf niets bezitten om aan de eis van wet en evangelie te kunnen voldoen. Zoek ze met een biddend gemoed, dit toe te lichten en vraag of het de Heere behagen mocht ze door Zijn Geest de schuld te doen zien, opdat ze uit ware behoefte door de nood gedreven, tot de Heere Jezus mochten vluchten. Om uit Zijn zoen-offerande als Middelaar, door de vrije genade des Heeren, het recht tot het leven terug te mogen krijgen wat ze in het paradijs verloren hebben.

Nu vriend, ik heb u naar het licht dat God me geschonken heeft, de in- en doorleiding meegedeeld die de Heere met Zijn kinderen houdt in de weg der zaligheid. Ook de herinnering aan het overlijden van mijn dochter en dat er in het besluit des Heeren niets in de weg staat om een zondaar te bekeren en genade te schenken. Ik wens dat de Heere het aan uw ziel zal zegenen. Amen

3.3 Kerkelijke achtergrond familie van Rhijn

Vanaf 1834 gingen er een aantal leden uit Katwijk naar de kerk in Noordwijk aan Zee, waar ds. Cors Noorduin predikant was in de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis.

Begin 1838 werd er in Katwijk een Christelijke Afscheiden Gemeente opgericht. De eerste ouderling was Nicolaas Haasnoot en de eerste diaken Jacob Willem Pronk. Ze zijn door ds. A. Brummelkamp in hun ambt bevestigd. Beiden waren lid geweest van de gemeente van Cors Noorduin.

Van 1848 tot 1857 werd door ouderling Haasnoot in de gemeente 'geoefend'. Toen hij ademhalingsmoeilijkheden kreeg, is hij hiermee opgehouden. Een jaar later, op 25 januari 1868 is ouderling Haasnoot reeds overleden.

Het is niet uitgesloten dat de ouders van Leuntje van Rhijn, IJsbrand van Rhijn en zijn vrouw Geertje Varkevisser altijd nog naar de Kruisgemeente te Noordwijk gingen.

Ze waren met de leer die door H.P. Scholte en sommige anderen uit de Christelijke Afscheiden Gemeenten gebracht werd, niet in alles verenigd. Ze zijn dan ook pas in 1859 lid geworden in Katwijk.

De vader van Leuntje was geboren op 26 april 1822 en haar moeder op 20 februari 1823. Nadat ze getrouwd waren, zijn er elf kinderen geboren, waarvan Leuntje het vierde kind was.

De twee oudere broertjes en het zusje hebben maar enkele maanden geleefd. Van de elf kinderen zijn er maar vier overgebleven.

Na haar overlijden is er op 11 januari 1869 nog een kind geboren dat ook maar anderhalf jaar oud geworden is.

Ruim twee jaar daarna is IJsbrand van Rhijn overleden, op 12 augustus 1872. Hij was vijftig jaar oud.

Zijn vrouw Geertje heeft toen met haar kinderen het werk van haar man voortgezet, om zo in de levensbehoeften te voorzien.

Zij is overleden op 22 maart 1898, vijfenzeventig jaar oud.

Zij schreef een uitvoerige brief over het sterven van haar zeventienjarige dochter Leuntje.

De eerste predikanten

In 1857 kreeg de gemeente van Katwijk haar eerste predikant namelijk ds. H. op 't Holt. Hij was in 1826 geboren in het graafschap Bentheim, net over de grens.

In 1861 werd hij opgevolgd door ds. J.H. Schoemakers (1826-1885), die op dezelfde plaats en in hetzelfde jaar als zijn voorganger geboren is. Zijn volgende plaats was Pernis.

De derde predikant was ds. Jan Hendrik Vos (1826-1913), die van 1865 tot 1870 de gemeente diende. Hij heeft dus het ziekbed van Leuntje meegemaakt. Hij is in Amerika overleden.

Na herhaalde beroepen werd daarna de bekende ds. Abr. Verheij predikant in Katwijk.

Hij deed zijn intrede op 25 juni 1871.

Door het aannemen van dit beroep vanuit de Kruisgemeenten werd hij nu leraar in de Christelijke Gereformeerde Kerk.

De gemeente breidde sterk uit.

Echter bleek al spoedig dat een deel van de gemeente toch een andere prediking begeerde. Toen de predikant elders preekte werd een predikant uit de buurt gevraagd, waardoor de problemen nog groter werden. Eén ouderling stapte op en een ander dreigde dit ook te doen.

Toen de dominee een beroep uit Barendrecht-West kreeg, nam hij dit aan.

De problemen in Katwijk waren toen niet voorbij, want een deel van de gemeente met enkele kerkenraadsleden gingen in 1873 afzonderlijk vergaderen. Ds. Verheij zocht deze mensen daarna nog wel eens op en preekte voor hen.

Gezien de inhoud van de brief die Leuntjes moeder schreef, ligt het voor de hand te veronderstellen dat ze wel aan de zijde van ds. Verheij stond. Het is echter niet met zekerheid te zeggen of ze bij deze uitgetreden groep was en gebleven is.

Literatuur/bronnen:

Vissers van Noordwijk *Het leven van Klaas Noorduin, ds. Cors Noorduin, ds.*

E.A. Lazonder e.a.

Joh. Westerbeke

1993 Uitg. "Middelburg"

De zilversmid van Schoonhoven *Leven en werk van ds. Abraham Verheij*

H. Hille

1995 Den Hertog B.V. Houten

Afscheiding van 1834

Deel 7

Dr. R. Smits

1986 J.P. van den Tol Dordrecht

III. Lena Paulina Lampers

3.1 Een vijand van God

Lena werd geboren op 2 april 1867, in het buurtschap Klingelbeek, tussen Arnhem en Oosterbeek. Haar ouders waren Jan Lampers en Adriana Cornelia Bosselaar.

De Heere heeft de wonderen van Zijn genade, die Hij aan haar bewezen heeft, tot een gedachtenis gemaakt.

Bij haar geboorte leek het erop dat ze niet levensvatbaar was. Omdat er al drie kinderen dood geboren waren in het gezin, dachten de ouders dat het weer niet goed zou gaan. Boven verwachting werd ze echter levend geboren.

Het jaar vóór haar geboorte woedde ook in Arnhem een vreselijke ziekte, namelijk de cholera, wat vooral in de grote steden regelmatig uitbrak. In dit jaar eiste het 428 mensenlevens in Arnhem. Echter waren er in het gezin Lampers geen slachtoffers te betreuren.

Al vroeg kwam bij het opgroeien in haar leven uit, wat van het mensenhart gezegd wordt: "*Want het gedichtsel van des mensen hart is boos, van zijn jeugd aan*" (Genesis 8 vers 21b).

Ze was nog maar vier jaar toen dit al zo duidelijk uitkwam, zodat haar ouders bedroefd tegen elkaar zeiden: "Als dit zo moet doorgaan met Lena, dan kan ze voor ons, in plaats van tot oudervreugde tot oudersmart worden."

Eerst op de kleuterschool en daarna op de lagere school, moesten de ouders, tot hun verdriet, dikwijls klachten aanhoren van dit stoute kind. Het leren deed haar dan ook bijna niets.

Ook later op de catechisatie en op de naaischool, overal was Lena een bewegelijk en ongehoorzaam kind.

Een ernstige ziekte

Ze was twaalf jaar (februari 1880) toen ze de scholen niet meer kon bezoeken. Wat al langer bekend was, zette nu door, Lena leed aan een ernstige bloedarmoede.

Ze was verdrietig en boos, omdat ze niet kon doen wat ze graag wilde. Het was ook merkbaar dat ze met vijandschap tegen de Heere bezet was. (Dit heeft ze later voor God en mensen beleden).

Veertien dagen voor de Heere haar aan haar verloren toestand ontdekte en ook haar ziel gered heeft, was haar vader diep bedroefd over de toestand van zijn dochtertje. Hij zag steeds hoe vijandig en afkerig ze was.

Toen hij op een dag uit Arnhem op weg naar huis was, gevoelde hij dat ze samen hun enige dochtertje niet konden missen.

Vooraf dat ze zó zou moeten sterven, zoals ze geboren was. Hierover begon hij te zuchten tot de Heere, dat Hij toch machtig was om hun kind te bekeren. Ja, om ze te stellen 'tot een naam en teken dat niet uitgeroeid zou worden'!

Deze ellendige riep

Tijdens dit roepen tot de Heere kwam het hem levendig voor de geest, dat er niet één zou achterblijven van allen die de Heere toebehoren. Hierdoor was Lampers zo blij, dat hij meende te zullen zien, dat hun kind bekeerd zou worden en dat de Heere daardoor geroemd en geprezen zou worden.

De droom van Jakob kwam hem voor de geest, wat Jakob zag en hoorde en waar hij van zei: "*Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels*" (Genesis 18 vers 17b).

Toen hij weer thuis was, kwam echter het tegenovergestelde uit. Vooraf toen hij enkele woorden van vermaning tot Lena sprak, was ze erg afkerig. Van alles wat hij zoëven meegemaakt had, meende hij door eigenliefde misleid te zijn geworden.

Door dit alles bleef hij het overige van die week ontzettend bezwaard.

De ziekte van Lena werd ernstiger, maar haar vijandschap werd nog groter. Het was nu voor de ouders uiterst bang.

In deze toestand ging Lampers 's zondagsmorgen naar de kerk. Hun predikant ds. K. Kleinendorst preekte in de kerk aan de Bakkerstraat over de onvergetelijke nacht die Jacob te Bethel doorleefde, met betrekking tot het gezicht op die ladder.

De punten waren: 1e Wat Jacob zag

2e Wat Jacob hoorde

3e De vervulling in Christus

De preek kwam er op neer dat Christus de Weg, de Waarheid en het Leven is. Zondaren, hoe boos en vijandig, kunnen door Hem weer in de gunst en de gemeenschap met God hersteld worden.

Door deze preek werd de hoop van vader Lampers, met betrekking tot zijn kind, weer verlevendigd.

Uiterst zwak

De volgende woensdag (26 maart), zat Lena uiterst zwak weer aan de tafel, maar aan de ontevredenheid op haar gezicht was te zien wat in haar omging.

's Middags vroeg ze of ze weer naar bed mocht. Ze werd daarom naar bed gedragen omdat ze door zwakheid zelf niet meer kon lopen. Ze draaide haar gezicht naar de muur, zonder nog één woord te zeggen. Iets vragen durfden haar ouders haast niet, omdat ze bang waren voor de reactie.

Diezelfde middag kwam dominee Kleinendorst haar opzoeken. Intussen wenkte Lena de werkster dat die zo dicht mogelijk bij haar was, zodat ze de dominee niet zag of hoorde.

Daarna kwam er nog een vrouw naar Lena kijken. Ze vroeg haar: "Lena, als je nu zo in deze benauwdheid sterft, waar gaat het dan naar toe?" Ook nu antwoordde ze niets.

Als God werkt

Daarna kwam er verandering. Korte tijd daarna begon ze aanhoudend te huilen. Dit vonden de ouders vreemd, omdat ze niets anders gewoon waren dan boosheid of verkeerdheid.

Haar moeder vroeg wat er scheelde. Ze bleef echter aanhoudend huilen en op het vragen naar de oorzaak gaf ze geen antwoord.

Toen werd haar vader erbij geroepen, die ook vroeg: "Lena, kind, waarom huil je zo?" Maar hij kreeg ook geen antwoord. Toen zij blééf aanhouden, kon haar vader het ook niet meer langer aanzien en zei: "Lena, wat is er toch? Och, m'n kind zeg het je vader maar." Hij bleef nu aanhouden, om toch te weten te komen wat de oorzaak was.

Uiteindelijk riep ze met een huilende stem: "O vader, ik heb zoveel zonden, ik heb zoveel kwaad gedaan." Haar vader vroeg toen, tegen wie ze dan zoveel kwaad gedaan had. Ze antwoordde hierop: "Tegen de Heere, tegen u en tegen moeder en nu moet ik sterven en voor eeuwig verloren gaan."

Nu stonden de ouders verslagen bij het bed. Nog steeds bleef ze huilen en met haar gezicht naar de muur afgewend liggen, met de gedachte zó te zullen sterven.

In de angsten die haar hadden aangegrepen, riep ze: "O vader, bid toch voor mij en laat ook de dominee roepen; maar mijn zonden die ik zie en gevoel zijn zo groot dat ze niet vergeven kunnen worden."

Haar vader zei toen: "O kind, al zou je de zonden van de hele wereld hebben, er zou nóg ontkoming voor je zijn. In Christus heeft de Heere de weg voor de grootste der zondaren geopend, als ze maar met hun zonden tot Hem de toevlucht nemen."

Ondanks dit zeggen bleef het bij haar zeker dat er nog nooit iemand geweest was die zoveel zonden gedaan had als zij, hoewel haar vader zei: "Lena, ik ben ook een groot zondaar en toch mag ik geloven dat de Heere mij genade heeft geschonken."

Toch bleef ze steeds huilen en met een innerlijk smartgevoel riep ze: "Nee, nee vader, zoals ik is er op de aarde geen ander."

"Heere" riep ze: "Och Heere, bekeer mij toch, ik kan zo niet sterven zoals ik geboren ben."

Korte tijd hierna kwam de buurvrouw, die regelmatig kwam kijken. Tegen haar zei ze ook dat er nooit zo'n grote zondares op de aarde geweest was. De buurvrouw antwoordde haar, dat er zo'n grote zondares niet kan zijn, of er was bij God vergeving, wanneer de zonden maar in waarheid, met berouw en droefheid voor de Heere werden beleden.

Met verwondering riep Lena toen uit: "Wel buurvrouw, zou de Heere dat nóg kunnen doen?" De buurvrouw antwoordde hierop, dat de Heere het niet alleen kán, maar dat Hij het ook wil doen. Daarna werd ze een ogenblik stil en het leek enige verademing te geven.

Daarna kwam de dominee weer binnen en vroeg naar de reden waarom hij geroepen was en wat de reden van haar angst kon zijn. Lena gaf dezelfde antwoorden als zoëven, namelijk dat ze verloren was. De dominee mocht ze wijzen op de Weg waardoor het nog mogelijk is, dat verloren mensen nog behouden kunnen worden. Hij sprak er met haar over, wie de Heere Jezus was, wat Hij deed en nog doet om verloren mensen te behouden.

3.2 Nood en uitkomst

Twee dagen en twee nachten bleef Lena in het gezicht van haar verloren staat. Haar ziele-angsten waren soms zo groot, dat het huis voor haar te eng was.

Het was 10 april toen ze weer in hevige angst en droefheid was. Haar vader, die dit nauwkeurig volgde, vroeg toen: "Lena, denk je nog dat je zonden te groot zijn, dat de Heere ze zou kunnen vergeven?" "O vader, ik ben zo bedroefd dat ik van u en moeder weg moet, want ik ben zo vast aan u en moeder verbonden, zodat ik van u losgemaakt moet worden," zei Lena.

Haar vader zei: "Ja kind, dat is waar, maar er staat ook geschreven: *Er is niemand, die verlaten heeft huis of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen*" (Markus 10 vers 29).

Daarna kwam er weer bezoek, waaronder dominee Kleinendorst. Toen hij vroeg hoe het met haar ging, antwoordde ze met een droevige stem, dat ze zo vast aan haar vader en moeder verbonden was en hun straks zal moeten missen. Hij vroeg haar verder hoe het met haar zielstoestand was, waarop ze antwoordde als een bekommerde en verslagene van hart. Overeenkomstig haar toestand sprak de dominee met haar en hij zocht haar raad te geven. Daarna vroeg hij, om nog met haar te bidden, wat ze met een hartelijk "ja dominee" beantwoordde.

Tijdens het gebed haalde de leraar aan dat Christus zondaren redt en zalig maakt en dat hier een zondares lag, die gered moest worden, omdat zij zó niet kon sterven. Hierop begon Lena weer hartroerend te huilen.

Enige tijd nadat de dominee vertrokken was, ging ze heel stil liggen. Daarna riep ze heel onverwachts haar moeder, die dikwijls in een ander vertrek was, omdat ze alles moeilijk kon verwerken door zwakke zenuwen en een heel zwak lichaam.

Hij is gekomen!

Lena riep: "Moeder, kom eens bij me." Haar moeder kwam en vroeg: "Wat is er m'n kind?" Ze zei: "O moeder, nu geloof ik dat de Heere in mijn hart gekomen is, het is nu zo gemakkelijk en zo wonderlijk, dat ik nu wel wil sterven en dan mag u niet verdrietig zijn." "Maar Lena," vroeg haar moeder "hoe is het dan nu zo gemakkelijk geworden?"

Haar moeder vroeg dit omdat ze opgemerkt had dat Lena onder het gebed van de dominee zo buitengewoon ontroerde. "O moeder," riep ze verblijd uit "de Heere is tot mij ingekomen."

Daarna is de zwakheid van haar lichaam sterk toegenomen, dat het erop leek dat haar einde dichtbij was.

Dit duurde tot 1 mei, toen iemand haar vroeg of ze nog kon geloven dat de Heere tot haar was ingekomen. Hierop antwoordde ze: "Soms geloof ik dat wel, maar ik ben ook wel eens bang of het wel waar geweest is."

Verder was haar lichamelijke benauwdheid zo ernstig, dat ze die dag weinig kon zeggen. 's Middags kwam ouderling de Bruijn om te kijken hoe het met Lena was. Op zijn vragen antwoordde ze, dat ze zo aan haar vader en moeder verbonden was. Verder zei ze te geloven dat ze moest sterven en vroeg aan de ouderling of hij de Heere wilde vragen, of Hij haar los wilde maken van haar ouders. De ouderling voldeed aan haar verzoek.

Nadat De Bruijn was weggegaan, was Lena zó zwak dat ze niet kon verdragen dat er door de kamer werd gelopen en zelfs de klok stilgezet moest worden omdat ze het tikken niet kon verdragen.

Toen het die nacht 1 uur was, leek het erop dat het de laatste nacht zou zijn.

De volgende zondag kwam de buurvrouw nog even binnen, voordat ze naar de kerk ging, om te zien of Lena nog leefde. Bij het binnenkomen had het meisje het zo benauwd, dat ze wel elk ogenblik kon sterven. Het was ongerveer twaalf uur toen ze weer wat bijkwam.

Bestreden

Nadat ze enige tijd rustig geweest was, kwam de satan om het werk Gods in haar te bestrijden. Zó bang was ze nog nooit geweest. Hij maakte haar wijs dat het bedrog bij haar was, omdat het alleen maar het werk van haar geweten was. Het was op haar gezicht te lezen, dat ze met hevige ziele-angsten te worstelen had.

Haar ouders stonden bij haar bed en zagen dat hun kind zó aangevallen werd, maar hadden wel het voorrecht te mogen ervaren met de dichter van Psalm 34 vers 3:

*Zij sloegen 't oog op God;
En liepen als een stroom Hem aan;
Hij liet hen nimmer schaamrood staan;
En wendde straks hun lot.*

De Heere kwam ook hier genadig in te voorzien, zodat de angsten van haar ziel en lichaam weggenomen werden en dat Lena heel rustig werd; maar ze sprak niet.

De buurvrouw kwam weer even kijken en vroeg zachtjes aan haar: "Lena, doet de Heere je geen onrecht als Hij je zo laat lijden?" Verbaasd keek Lena haar aan en zei: "Maar buurvrouw, zou de Heere mij onrecht aandoen? Nee, de Heere is rechtvaardig en ik zal mijn mond niet opendoen. Het zijn mijn zonden waar ik de bittere gevolgen van moet ondervinden."

Zonder verder iets te zeggen liep de buurvrouw naar het andere vertrek waar haar ouders waren en zei tot hen: "Wat spreekt Lena toch verblijdend, zo'n heerlijke taal." Daarna kwamen ze met zijn drieën weer bij de zieke. Toen zei Lena: "O vader, de Heere heeft mij een ander hart gegeven, nu gevoel ik dat ik Hem lief heb." "Is dat waar, m'n kind?" zei haar vader. "Ja volkomen, vader" zei ze en ze werd zo verblijd dat ze er op aandrang om te zingen uit Psalm 25 vers 6:

*Wie heeft lust den HEER' te vrezen,
't Allerhoogst' en eeuwig goed?
God zal Zelf zijn Leidsman wezen;
Leren, hoe hij wand'len moet.
't Goed, dat nimmermeer vergaat,
Zal hij ongestoord verwerven,
En zijn Godgeheiligd zaad
Zal 't gezegend aard'rijk erven.*

Haar zwakke kinderstem werd boven de andere stemmen gehoord. Het leek of haar jeugd vernieuwd werd, gelijk een arend. Daarna moest Psalm 100 vers 3 gezongen worden:

*Gaat tot Zijn poorten in met lof,
Met lofzang in Zijn heilig hof;
Looft Hem aldaar met hart en stem;
Prijst Zijnen Naam; verheerlijkt Hem.*

Nieuwe wijn

Toen ze klaar waren met het zingen, dacht haar vader en ook de anderen die erbij waren, dat Lena wel erg moe was. Daarom dacht hij haar met verdunde wijn wat te versterken. Toen hij dit klaar maakte, dacht hij dat zijn dochttertje binnenkort van de 'nieuwe wijn' in de hemel zou mogen drinken. Toen hij hiermee bij haar kwam, weigerde ze dit en zei: "Nee vader, ik moet geen wijn hebben; straks zal ik van de nieuwe wijn drinken, in het koninkrijk der hemelen."

Wat er nu met het meisje gebeurd was, was voor de ouders zo duidelijk, dat ze elkaar toeriepen: "*Dit is van den HEERE geschied, en het is wonderlijk in onze ogen*" (Psalm 118 vers 23). Hoe zwak Lena ook was, het was niet mogelijk om nu te zwijgen. De zieleblijdschap was nu op haar gezicht te lezen. O, wat een wonder als 'het koren de jongelingen en de most de jonkvrouwen sprekende maakt'. Verschillende verzen moesten steeds gezongen worden en haar zwakke stem klonk er bovenuit.

Daarna kwam de dokter binnen, die eerst niet zoveel zei, maar later vroeg hoe het met de zieke ging. "Goed dokter," riep ze met een blij gezicht "Ik moet nu geen medicijnen meer, ik heb een andere Medicijnmeester in de hemel. Dit is de Heere Jezus Christus, Die in al mijn zielenoden en lichaamsellenden zal voorzien." De dokter kon hierop alleen maar zeggen: "Zo kind." Lena vervolgde: "Ja dokter, we moeten allen bekeerd worden, anders moeten we verloren gaan." De dokter antwoordde: "Ja kind, dat zal wel zo zijn." Het overige van de dag werd op dezelfde manier doorgebracht, door de Heere te prijzen, uit Psalm 118 vers 15: "*In de tenten der rechtvaardigen is een stem des gejuichs en des heils; De rechterhand des HEEREN doet krachtige daden.*"

De vorige dag was ze zo zwak, dat ze het slaan van de klok niet kon verdragen, maar toen de Heere haar banden losmaakte en haar ziel van de dood redde, toen zong ze boven allen uit.

Tot diep in de nacht waren ze met zeventien personen getuige, om des Heeren lof te verkondigen.

Die nacht heeft ze nog wat mogen rusten, maar met het wakker worden 's morgens had ze nog zo'n vrede en blijdschap, dat ze direkt haar psalmboekje nam en vroeg om met haar te zingen Psalm 104 vers 17:

*Ik zal, zolang ik 't levenslicht geniet,
 Gods mogendheid verheffen in mijn lied;
 Ik zal mijn God met lofgezangen eren,
 Terwijl ik nog op aarde mag verkeren.
 Mijn aandacht zal op Hem gevestigd staan,
 En met vermaak Zijn grootheid gadeslaan;
 Ik zal mij in den God mijns heil verblijden,
 En dag op dag, aan Hem mijn psalmen wijden.*

Na het zingen vermaande ze met alle ernst haar enige broer, wat het zal zijn zo hij onbekeerd bleef voortgaan.

Listen van satan en daaruit verlost

Maar het bleef geen zangtijd voor Lena, want de vijand bleef ook niet achter. Tot grote schrik van haar ouders en vrienden die bij haar waren, kwam ze in een toestand dat het er op leek, dat ze haar verstand zou verliezen.

Maar de Heere kwam hierin genadig te voorzien, dat ze haar verstand weer terug kreeg. Daarna was ze erg bedroefd dat de vijand haar zo gekweld had. Daarom begon ze direkt te bidden of de Heere haar toch wilde bewaren van zulke aanvallen en kwellingen van de vijand.

Daarna kreeg Lena een zalige toestand te doorleven, over wat haar te wachten stond en waarin zij binnenkort zou mogen delen. Uit de volheid van haar hart begon ze hiervan te zingen, zonder dat ze hier voordien over gehoord of gelezen had:

"O, wat zal dat zalig wezen,
 Straks de Hemel in te gaan.
 O, wat zal dat zalig wezen,
 Voor die troon van God te staan.

O, wat zal dat zalig wezen,
 Als de ziel naar boven gaat,
 't Godsgejuich zal eeuwig wezen,
 Zoals er geschreven staat.

O, wat zal dat zalig wezen
 Aan de tafel van Gods Zoon;
 Wat zal 't zoete spijze wezen
 Bij het Lam in Zijnen troon!

En wat zullen 'd engelen juichen,
Over zó een zondig kind;
Daar zal 't eeuwig juichen wezen
Dat God zó een heeft bemind.

Moet ik hier een weinig lijden,
'k Zal mijn mond niet opendoen;
'k mag mij steeds in Hem verblijden,
Voor dat grote ziels-rantsoen.

O, wat zal dat zalig wezen,
In de zalen van Gods Zoon,
Hoe wonder zal dit prijzen wezen
Voor die zalige hemeltrou.

O, wat zal dat zalig wezen,
't Zal áltijd loven, loven zijn;
Daar zal nooit geen kwelling wezen,
Ook geen vrees of smart, noch pijn.

O, wat zal dat zalig wezen
In die zalige hemelstad,
En daar zo verlost te wezen
Erven daar, die grote schat!

O, wat zal dat zalig wezen,
Daar te delen 't heilrijk lot,
Dan zal 'k boven alles wezen,
Dan ben 'k bij die rijke God.

O, wat zal dat zalig wezen,
Aan die diamanten troon,
Dan ben 'k boven alle vrezén,
Bij Jezus, Godes lieve Zoon!"

Nadat Lena wat gerust had, kwam de kleermaker binnen met een pak voor haar vader. Hij kwam gelijk ook even bij Lena kijken. Zij had in de gaten waar de kleermaker mee kwam en zei gelijk tegen haar vader: "Vader, dat zult u aandoen op de dag van mijn begrafenis." Toen haar moeder dit hoorde begon ze te huilen. "Ach lieve moeder," zei Lena, "u moet niet bedroefd zijn als ik gestorven ben, als u mijn lege plaats ziet. U zult wel enkele dagen bedroefd zijn moeder, maar ik heb de Heere gevraagd of Hij u wil sterken en ik geloof dat Hij dit ook doen zal." Verder liet ze op deze dag niet na, iedereen die bij haar kwam, te wijzen op de noodzakelijkheid van de bekering.

De volgende woensdagmorgen was ze om half 3 zalig gesteld en zó verlangend om te sterven, dat er een glans op haar gezicht lag. Vroeg in die morgen liet ze zingen Psalm 45 vers 7:

*"Straks leidt men haar in statie, uit haar woning,
In kleding, rijk gestikt, tot haren Koning;
Zo treedt zij voort met al den maagdenstoet,
Die haar verzelt, U vrolijk tegemoet,
Zij zullen blij, geleid met lofgezangen,
De vreugde voën, die afstraalt van haar wangen,
Tot zij, waar elk gewaagt van haren lof,
Ter bruiloft treên in 't koninklijke hof."*

Wat waren haar ouders blij en vooral ook haar vader met betrekking tot de belofte, die hij nu in zijn kind vervuld zag. Dat de Heere Zijn genade in zijn dochttertje zó groot maakte.

Maar wéér kwam er een geweldige strijd, zodat Lena de andere dag bijna zonder verstand was. Dit ging samen met vreselijke zenuwaandoeningen. De ouders waren hierdoor bang dat ze geheel verstandeloos zou worden. Deze strijd duurde drie uur achter elkaar.

Toen ze weer tot haarzelf kwam, was ze vreselijk moe door de inwendige benauwdheid en angsten, maar er kwam een ademtocht voor haar uit Psalm 38 vers 22:

*"HEER' ik voel mijn krachten wijken
En bezwijken;
Haast U tot mijn hulp, en red,
Red mij, Schutsheer, God der goden,
Troost in noden,
Grote Hoorder van 't gebed."*

Ze zei: "Ach, het zijn mijn zonden, waarvan ik de bitterheid nog moet ondervinden. De Heere is echter rechtvaardig."

3.3 Geen vader sloeg met groter mededogen

Donderdag 6 mei was Lena weer in een aangename zielsgestalte; het was juist hemelvaartsdag. Ze lag maar te wachten tot de dood kwam. Ook moesten haar geliefkoosde versjes weer gezongen worden: Psalm 104 vers 17 en Psalm 45 vers 7.

De daarop volgende vrijdag vroeg ze aan haar ouders om een tafeltje bij haar bed, met potlood en papier, een lei en lak. Toen ze vroegen wat ze daar mee wilde doen, vroeg ze ook nog om het geld uit haar spaarpot. Ze zei hiervan, dat het na haar sterven aan de armen onder Gods volk uitgedeeld moest worden. Aan haar verzoek werd voldaan en op deze manier heeft ze haar uiterste wil beschreven. Ze heeft het geld in papier gedaan, het dicht gemaakt en de namen er op geschreven bij wie het bezorgd moest worden.

Daarna begon haar zwakheid toe te nemen, zodat ze van haar ouders maar afscheid wilde nemen. Ze zei ook bang te zijn dat ze bewusteloos zou worden. Dit afscheid was dan ook diep ingrijpend, ook voor de mensen die er toen bij waren.

Vanaf die tijd was ze af en toe buiten kennis. Na enkele dagen kreeg ze ook zenuw-angsten, zodat ze het soms in bed niet kon uithouden. Tijdens die angsten en hevige hartkloppingen zei ze: "Ik zal mijn mond niet opendoen, want de Heere is nog goed voor mij."

Op een keer was de benauwdheid zo hevig, dat haar vader haar begon te beklagen. Maar Lena zei: "Ach vader, u moet mij niet beklagen, de weg des Heeren met mij is toch goed, want ik moet de bitterheid van mijn zonden nog gevoelen. Ik zal tóch de Heere blijven prijzen zolang ik ademhaal."

Toen de benauwdheden weer weg waren heeft ze elf dagen achter elkaar niets gebruikt dan wat water met wijn en een koffiekoekje.

Medicijnen wilde ze beslist niet gebruiken. Als reden gaf ze hiervoor op, als ze nog wat zou mogen opknappen, dat het dan niet aan de medicijnen maar aan de Heere zou worden toegekend. In die elf dagen heeft ze veel gewaarschuwd. Aan iedereen die bij haar kwam vroeg ze of ze al bekeerd waren. Overeenkomstig hun antwoord sprak ze dan de mensen aan. Hoewel ze nog maar dertien jaar was, sprak ze als een geoefende vrouw.

Op een keer lag ze te bedenken wat het zou zijn als ze nog eens zou genezen van haar ziekte, wat de mensen dan wel van haar zouden zeggen, vooral haar vriendinnen, waar ze ook afscheid van genomen had. Ze zouden dan zeker zeggen dat ze zichzelf misleid had. Helaas merkte ze niet dat de vijand hier zijn hand in had. Ze bad ernstig tot de Heere, of Hij haar wilde bewaren en als ze nog zou genezen, of ze dan nooit meer de wereld zou ingaan.

Ze kreeg opnieuw te zien, wie ze in haar onbekeerde staat geweest was, wat een ellendig en zondig kind, maar dat God haar toch lief had, toen zij God steeds haatte. Hierdoor was ze zo beschaamd dat ze haar hand voor haar gezicht hield, dat ze het zó voor de Heere verdorven had.

Ook zag ze dat de Heere Jezus voor haar en al Zijn volk gestorven was en dat al haar zonden geworpen waren in een zee van eeuwige vergetelheid.

Aan een vriend heeft ze toen ook laten weten dat ze dacht nog ongeveer acht weken te zullen leven, om Gods werken te verkondigen en dat ze daarna zou sterven om de Heere volmaakt te verheerlijken in de hemel. Dit is ook zó uitgekomen!

Hebt gij Mij Lief?

Op 16 mei kwam er een vraag in haar gedachten, die de Heere Jezus ook aan Petrus deed: "... *hebt gij Mij lief?*" Zij mocht deze vraag, die driemaal geschiedde, ook beantwoorden met: "*Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U liefheb.*" Ze geloofde vast, dat de Heere haar óók lief had, wat voor haar zo'n verwondering bracht, dat ze dit niet kon uitspreken, dat de Heere zo'n zondig kind, als zij was, lief had.

Ze had een sterke begeerte om bekeringsgeschiedenissen van kinderen te lezen; of het met hen ook gegaan was zoals bij haar. De zwakheid van haar lichaam liet dit meestal niet toe. Als ze dan weer iets kon doen, dan nam ze haar psalmboekje, wat haar dikwijls tot vertroosting was.

Toch kreeg ze regelmatig nog hevige bestrijdingen, of het werk in haar toch wel waarheid was. Dit vertelde ze uitvoerig aan twee vriendinnen van haar ouders.

Van 18 tot 25 mei heeft ze veel lichamelijke benauwdheid gehad, door buitengewone hartkloppingen, zodat het er op leek dat ze hier niet door kwam. Tijdens deze

benauwdheden was ze veel in een biddende gestalte. Kwam er tussendoor enige verademing, dan was ze blij en zong met een zwakke stem de lof des Heeren:

*"O, wat een vreugd, o, wat een vreugd!
De Heere te zoeken in zijn jeugd."*

Haar verlangen naar de Heere, om Hem volmaakt te dienen en bij Hem te zijn, liet ze meestal blijken uit Psalm 42 vers 1:

*"'t Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den HEER';
God des levens, ach, wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen,
In Uw huis Uw Naam verhogen?"*

Ook was haar vermaak in een versje uit 'Het bundeltje geestelijke gezangen', het pelgrimslied:

*"Daar is er Eén, Die wij beminnen
En Die beminnesswaardig is,
Die speelt ons altijd in de zinnen.
Zijn trouw en liefde' is ons gewis.*

*O, eeuwig zoet, daar wij op hopen,
Gij zijt het duizendmaal wel waard,
Dat wij het al om U verkopen,
Ach vaderland, zo schoon van aard."*

Ze mocht het volk des Heeren vertellen hoe goed de Heere voor haar was en dat Hij niet doet naar haar zonden en niet vergeldt naar haar ongerechtigheden.

In al haar lijden wilde ze beslist niet beklaagd worden. Op een keer was het moederhart zo aangedaan, dat ze zei: "Ach kind, wat heb je het toch benauwd gehad." Maar haar antwoord was: "Moeder, dat moet u niet zeggen, want de Heere is zó goed voor mij." Omdat haar moeder de tranen niet kon inhouden zei Lena: "O moeder, u moet mijn hart niet week maken, u moet niet zo huilen." Ze had meestal meer met de zwakheid van haar moeder te doen, dan met eigen ziekte.

De listen van de satan

Ze had nog altijd veel bestrijdingen en aanvallen van de vijand. Het gebeurde dan wel dat ze ogenblikken haar verstand kwijt was. Toen haar vader op zo'n ogenblik bij haar was, kende ze hem niet. Toen ze weer bijkwam en de vijand weg was, riep ze uit: "O vader, ik heb nog een andere Vader in de hemel, u kunt mij niet helpen, maar de Vader in de hemel Die kan mij uit alle noden en benauwdheden redden."

Toen ze dit zei, begon ze te bidden: "Ach lieve Vader, laat mij toch m'n verstand behouden." Hieruit werd begrepen dat ze bang was het te zullen verliezen. Op dat

ogenblik omhelsde ze haar vader en zei: "O vader, ik heb u zo lief, maar de liefde tot m'n Vader in de hemel is veel zoeter."

Wanneer er zo'n tijd geweest was dat ze bang was haar verstand te zullen verliezen, na een hevige aanval van de vijand, gebeurde het dat ze in tranen uitbarstte en riep: "Lieve Vader, rechtvaardige Vader, bewaar me toch, indien het in Uw raad kan bestaan dat ik niet krankzinnig word; maar Uw wil geschiede."

Hierna begon ze weer van de liefde Gods te spreken aan haar, onwaardige, bewezen.

Ook wilde ze graag de vroegere dominee eens spreken. Aan dat verzoek werd voldaan. (Dit moet ds. H.N. van der Vegt geweest zijn) Ze heeft met hem gesproken, maar heel kort, omdat ze door het geweld van de vijand wat verward was. Voordat de dominee wegging, deed hij een gebed, waarbij hij de uitdrukking deed 'dat de kop van de satan vermorzeld was'. Op het uitspreken hiervan was ze weer helder, maar dat duurde niet lang.

'Hunne taal, mijn hartetolk'

Op 28 mei kwam er een vrouw bij Lena, die al meerdere keren bij haar geweest was. Deze keer had ze echter wel een bijzondere trekking. Toen ze bij haar kwam, was Lena vermoeid en afgemat, zodat haar ouders het beter vonden niet naar haar bed te gaan. Toen Lena merkte dat er iemand was, riep ze: "Moeder, wie is daar?" Haar moeder noemde de naam van de vrouw, maar zei daarbij dat ze te zwak was om haar te ontmoeten. Hierop begon ze huilend te roepen: "Mag ze dan niet bij me komen, laat ze toch toe."

Toen ze bij elkaar kwamen was het net of haar geest verlevendigd werd, zó blij was ze. Toen die vrouw daar een korte tijd zat, vroeg Lena of ze de geboorte van de Heere Jezus ook wel eens gezien had. Ze riep uit: "O, het is net of ik in Bethlehems stal erbij geweest ben en dat ik de engelen van die geboorte heb horen zingen. De betrekking die ik op Jezus kreeg, is niet uit te spreken. Hebt u dat ook wel eens gezien?"

De vrouw antwoordde: "De omstandigheden kunnen heel verschillend zijn, maar alles wat we van Jezus zien is zo zoet en begeerlijk." Lena vervolgde: "Ik heb de Heere Jezus ook in de hof van Gethsémané gezien, hoe daar Zijn zweet tot grote druppels bloed werden en dat Hij klaagde: Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe." Die vrouw antwoordde daarop: "Ja kind, het heeft de Borg wat gekost, toen Hij de toorn Gods moest dragen, om doodschuldigen, van die toorn en de dood te verlossen." Lena vervolgde: "Ja, ik heb Hem zo vrijwillig naar Golgotha zien gaan en al de bespottingen heeft Hij verdragen. Ik zag dat ik Hem vroeger ook zo bespot had."

"Heb je Hem dan aan het kruis ook gezien?" vroeg de vrouw. Lena zei: "O, ik heb Hem aan het kruis zien hangen en ik geloofde dat ik met Hem in betrekking stond en dat Hij ook voor mij heeft uitgeroepen: Het is volbracht! Nu zit Hij aan de rechterhand van Zijn hemelse Vader. O, die dierbare Heere Jezus is nu verheerlijkt en wat zal ik Hem ook verheerlijken als ik bij Hem kom."

Het gesprek heeft bijna de hele middag geduurd, zonder onderbreking. Die vrouw, die ook veel ervaring had op weg naar de hemel, was verwonderd dat ze dit hoorde uit de mond van een dertienjarig kind.

O, wat is God toch vrij in Zijn bedeling! Er zijn er veel onder Zijn kinderen die doodbrakende blijven, door onweder voortgedreven, die ongetroost hun weg moeten gaan en die nooit dat ruime geloofsgezicht in Zijn geboorte, lijden, dood en verheerlijking krijgen, zoals Lena.

3.4 En dat voor zo'n onwaardige

Hierna volgde weer een matheid, zodat ze hierover klaagde. Lichamelijk was ze nu wel wat beter, maar ze was heel ontevreden over haar zielstoestand, door haar ongevoeligheid.

's Avonds veranderde het weer en werd ze onder het gesprek zo verlevendigd, dat ze verzocht te zingen van Psalm 27 vers 1:

*"God is mijn licht, mijn heil; wien zou ik vrezen?
Hij is de HEER' Die hulp verschaft in nood;
Mijn levenskracht; 'k heb niet vervaard te wezen;
Hij is 't, Die mij beveiligt voor den dood.
Wanneer de macht der bozen sloeg aan 't woên,
En aanrukt', om zich met mijn vlees te voên,
Stiet zelf dit rot, dat mij benauwt en haat,
Den voet, en viel; omdat het God verlaat."*

Na die tijd heeft ze die felle strijd niet meer zo gehad. Haar lichaam ging zelfs nog wat vooruit, zodat haar moeder hoop kreeg, dat haar kind nog wel kon genezen.

Korte tijd daarna kwam er een vriendin bij haar, die ze nog niet had gesproken. Het werd een wonderlijke samenspreking over de daden des Heeren. Zij werd zó ingeleid in haar onwaardigheid, dat, toen ze wat te drinken kreeg, zij daar verwonderd over was, omdat de Heere Jezus moest klagen: "*Mij dorst.*" (Johannes 19 vers 28b). Toen werd Hem gal en edik gegeven, wat Hij weigerde en zij werd nu zó verkwikt. Dat was voor haar niet uit te spreken.

Ook bleef ze steeds aanhouden met het waarschuwen van haar enige broer (19 jaar). Als hij bij haar bed kwam, dan riep ze maar: "Jacob, Jacob, het is bij niemand anders te zoeken dan bij de Heere: ... zoek Hem terwijl Hij te vinden is. Ik zou nú wel willen sterven als ik maar wist dat je bekeerd was."

Ze kreeg in die tijd ook nog wel eens aanvallen, met betrekking tot haar staat voor de eeuwigheid. Maar kort daarna werd ze dan weer zalig getroost, waarover ze dan direkt begon te spreken.

Half juni was er zoveel vooruitgang, dat ze nog wel eens een ogenblik buiten zat. Lena's moeder zei toen: "Ik gevoel wel, mijn kind, als de Heere je nu wegnam, dat ik dan wel een buitengewone ondersteuning nodig zou hebben, want nu zou ik het niet kunnen dragen." "Moeder, de Heere heeft ons toch al losgemaakt," zei Lena. "Door steeds te huilen komt u mijn hart ook maar week te maken, want ik blijf ook een mens."

Inwonend bederf

Na die tijd werd Lena 's ziekte weer erger, ook klaagde ze veel over haar inwonend bederf. Op een keer kwam haar vader bij haar bed, toen ze lag te huilen. Toen hij naar de reden vroeg, was haar antwoord: "Ach vader, ik ben zo bang dat ik in opstand kom tegen de Heere; tot nu toe heb ik het lijden geduldig mogen dragen, maar nu is het voor mij niet meer zo gemakkelijk." Haar vader kon haar niet helpen maar raadde aan, dat ze die noden bij de Heere moest klagen, Die het gekerm van Zijn kinderen hoort, als het kirren van de duiven.

Op een andere keer zei ze tegen haar vader, dat ze dacht aan de Heere Jezus in de zaal van Kájafas. Hij, Die geen zonde kende en ook niet gedaan had, moest zoveel spot en mishandeling verdragen en zij was, voor haar bekering, net als die mensen geweest. Zij vervolgde: "O vader, ik heb van schaamte mijn gezicht bedekt, dat ik niet naar boven durfde kijken, want wie ben ik toch geweest en wat ben ik nog?"

Liefde-betrekking

Haar broer Jacob kon ze maar niet kwijt raken. Op een middag was ze weer uiterst bedroefd. Toen er naar de reden gevraagd werd, zei ze: "O, het is voor mij ondragelijk, Jacob zo onbekeerd te zien en hij blijft hierin doorgaan."

Ze stelde uit haar eigen ervaring voor, wat het zou zijn om onbekeerd te sterven. Een volgende dag was er een zwaar onweer en Jacob was naar Arnhem. Wat werd ze toen bang dat hij door de bliksem zou getroffen worden en dan zo onbekeerd de eeuwigheid in te gaan, dat zou vreselijk zijn. Ze deed niet anders, tijdens dit onweer, dan de Heere vragen of haar broer bewaard mocht worden. Toen hij weer thuis kwam, heeft ze hem dit met ernst en aandrang verteld.

Kwamen haar vriendinnetjes op bezoek, dan werden ze ook door Lena gewaarschuwd, dat ze ook bekeerd moesten worden. Het was nu nog het heden der genade, maar straks zou het voor hen ook eeuwigheid worden.

Ze werd nu duidelijk steeds zwakker. Lena liet weten een sterke begeerte te hebben naar het jongste dochttertje van familie Van de Loo. De moeder is toen met haar negenjarig dochttertje gekomen. Wat was Lena toen verblijd. Toen ze vroeg of het meisje bij haar kwam, was deze wat verlegen voor de ouders die er ook bij waren. Lena riep toen: "Kom maar, dan zullen we het gordijn achter ons wel dicht schuiven en dan kunnen we samen praten."

De ouders lagen samen op hun knieën achter het gordijn om toch het gesprek te kunnen horen. Lena begon te vertellen wat de Heere aan haar gedaan had. Toen het meisje dit hoorde, zei ze: "Dat durf ik niet geloven, dat de Heere mijn zonden vergeven heeft; ik mocht mezelf eens bedriegen."

Lena begon ook te spreken over het hemelleven, wat het toch zou zijn, als zij daar mocht komen en hoe ze dan de Heere volmaakt zou verheerlijken. Het andere meisje klaagde dat ze zo zondig was en haar hart zo hard.

De zieke zei toen: "Die niet bekeerd zijn, kunnen ook niet klagen over hun zonden en de hardheid van hun hart." "Dat weet ik niet, maar ik ben nog niet bekeerd," zei het meisje. Lena antwoordde hierop, te geloven dat er toch wel wat met haar gebeurd was. Het andere meisje vervolgde: "Ik heb weleens gezien dat ik steeds maar zondigde en een overtreder van Gods wet was, maar ook dat ik huilde om de Heere Jezus. Maar nu is mijn hart niet meer zo gevoelig."

Toen ging Lena vertellen hoe de Heere haar vrijgemaakt had, maar hoe ze daarna door de vijand nog dikwijls gekweld werd. Het negenjarige meisje zei: "O, mij is ook dikwijls voorgekomen, toen ik om de Heere Jezus zuchtte, dat ik alles maar alleen van Jezus wilde hebben."

Lena vertelde ook nog dat ze zo graag zou zien dat haar broer Jacob bekeerd mocht worden. Dit was voor de ander ook een aanleiding om te zeggen: "Dat zou ik toch ook zo graag van mijn zusjes zien."

Toen het gesprek na ongeveer een uur klaar was, de een over haar vrijmaking en het hemelleven sprekende, de ander over haar zonden en ellenden, hebben ze elkaar omhelsd en gekust en zo hartelijk gegroet.

Dit was zo ontroerend, dat de mensen die achter het gordijn lagen zich niet meer konden bedwingen, nadat ze dit uit de kindermonden gehoord hadden.

Het eind van de strijd

Daarna zette de ziekte hard door. Lena kreeg nu ook te doen met veel benauwdheid op haar borst. Toen haar moeder merkte dat het einde van haar kind dicht bij was, kon ze haar droefheid niet meer verbergen en zei: "Ach m'n kind, nu zal ik je toch moeten missen." Hierop antwoordde het meisje met een benauwde ademhaling: "Och ... moe, ... bid de Heere dan, opdat Hij u losmaakt."

De laatste acht dagen sprak Lena heel weinig. Ze had een korte en zware ademhaling. Ze lag met gesloten ogen en gevouwen handen, in een biddende gestalte, wat uit de beweging van haar lippen op te merken was.

Haar moeder luisterde dan wel eens van dichtbij of ze wat hoorde. Op een keer hoorde ze haar de Naam 'Jezus' noemen, waarna ze een ogenblik later zei: "Ik geloof, kind dat je zo-even gebeden hebt." De zieke riep met een gebroken stem uit: "O moeder, en dat voor zo'n onwaardige."

Op de laatste dag van haar leven was Lena 's middags zo blij, dat de blijdschap en tevredenheid op haar gezicht te zien was. Met een haast niet verstaanbare stem riep ze toen: "Zingen, zingen!" Haar vader vroeg toen: "Lena, moeten we zingen?" Haar antwoord was: "Zingen!"

Toen ze niet zei wat er gezongen moest worden, hebben ze het door haar geliefkoosde vers gezongen uit Psalm 118 vers 10:

*"Dit is, dit is de poort des HEEREN;
Daar zal 't rechtvaardig volk door treên,
Om hunnen God ootmoedig 't eren,
Voor 't smaken Zijner zaligheên."*

Bij het zingen van de derde regel begon ze met haar zwak stemmetje nog mee te zingen. Maar ze kwam niet verder als die regel.

Tegen de avond riep ze haar enige broer weer, die ze bezwaard aanstaarde. Ze riep maar: "Jacob, Jacob, Jacob!" Meer kon ze niet zeggen, maar het was duidelijk wat ze wilde zeggen. Diezelfde avond kwam haar vader bij haar, om haar nog wat te laten drinken. Met een duidelijk hoorbare stem zei het meisje tot de ontroerde vader: "Ik moet hier niets meer hebben."

's Nachts heeft ze nog drie keer om haar vader geroepen, zonder te laten weten wat haar begeerte was.

In de vroege morgen van 8 juli 1880 is zij zacht in de Heere ontslapen.

"Schrijf zalig zijn zij, die geroepen zijn tot het avondmaal van de bruiloft des Lams" (Openbaring 19 vers 9). *Daarom zijn zij voor den troon Gods en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op den troon zit, zal hen overschaduwten*" (Openbaring 7 vers 15).

3.5 Op haar lei geschreven

Tijdens haar ziekte is Lena begonnen om wat uit haar leven op een lei te schrijven. Omdat ze nog jong was en bovendien ernstig ziek, is dit wat bijgewerkt en ook op schrift gesteld.

Ik ben in vroeger dagen de grootste vijandin geweest. Ik leefde in de wereld en het leek erop of de satan met mij speelde en influisterde om in de wereld bezig te zijn en om aan niets anders te denken. Het was steeds maar in mij: "Je moet niet bidden, je kunt toch wel in de hemel komen." Ik was zo dom, dat ik het ook werkelijk geloofde.

Om mezelf vijandig te openbaren en afkerig van het 'fijne' volk te zijn, was ik hoogmoedig. Om volop in de wereld te zijn, was mijn vermaak. Ik luisterde naar de boze raadgevingen van mijn hart en al was het dat ik vijandig tegen het volk was, zo dacht ik dat God me toch wel kon bekeren.

Op een avond dacht ik te bidden, waarom zou ik het niet vragen. Maar toen ik het gedaan had en op bed lag, kwam mij voor dat ik het maar niet meer moest doen, want ik kon toch wel bekeerd worden. Ik was zo dwaas dat ik aan die influisteringen gehoor gaf en maar voort dartelde in de zonde.

Ik was toen altijd gezond.

Ik ging naar school en als daar psalmen gezongen werden, dan kwam mijn spot-en lachlust voor de dag. Meestal werd de meester kwaad op mij en werd ik met grote letters op het bord geschreven voor straf. Had de meester zich omgekeerd, dan lachte ik hem uit. Moest ik schoolblijven, dan probeerde ik te ontsnappen. Al werd ik met dubbele straf bedreigd, ook dát kon mij niet schelen.

Ik durf niet meer verder te schrijven wat een zondig kind ik was. Toen ik elf jaar was, moest ik van school omdat ik zo zwak was. Ik had toen nog niet veel geleerd.

Ook ben ik nog op de naaischool geweest, maar daar moest ik ook af, omdat ik zo zwak werd. Ik werd steeds zwakker en van de medicijnen die ik moest gebruiken begon ik te walgen.

Ik werd toen zo verdrietig en vijandig tegen God, dat ik zei in mijn blindheid: "Waarom wil Hij me niet herstellen, ik heb Hem toch geen kwaad gedaan?"

Wanneer in die tijd aan mij gevraagd werd of ik niet bekeerd moest worden, dan werd ik boos en keerde ze mijn rug toe. Het was of de satan met mij speelde. Ik had in niets anders zin dan in spelen en dartelen en toen ik dit niet meer kon, was ik boos en verdrietig. Ik moest thuis blijven, maar dat was een pijniging voor me omdat ik niet kon doen wat ik wilde.

Vader en moeder, die zo goed voor me waren, wisten niet wat ze moesten doen om het leven mij aangenaam te maken. Vader maakte een tentje (klein tuinhuisje) voor mij, om een deel van de dag daar te kunnen zitten en ik verlangde dat het klaar zou zijn. Toen het klaar was, kon ik er door zwakheid niet in zitten. Toen was mijn boosheid tegen God zo groot, dat ik zei, dat Hij de schuld daarvan was.

Korte tijd daarna kwam er wel eens in mij op, dat ik de Heere eens moest bidden om bekeerd te worden, maar dit was maar een opkomende gedachte.

Op een middag werd mijn ziekte zo erg, dat ze mij naar bed moesten dragen. Toen ik daar lag, werd ik zo angstig, dat ik niet wist waar ik het zou zoeken.

Twee dagen en twee nachten heb ik in de grootste angsten doorgebracht. Geen woord kon ik bidden. Mij was in gedachten, hoe ik mijn dagen had doorgebracht. De zonden, die ik gedaan had tegen de Heere en tegen mijn ouders, tegen Zijn volk en tegen de dominee, waren zoveel.

Na twee dagen en twee nachten in de grootste angsten te hebben doorgebracht, waarin mijn zonden en dwaasheden in gedachten kwamen, begon ik in die benauwdheid tot God te roepen. Ik wist niet anders te roepen als: "Och Heere, vergeef, vergeef toch mijn zonden." Op dat roepen kwam er wat verademing en de vijand, die mij zo benauwde en bespote, moest ook wat verdwijnen.

Op 2 mei 1880 behaagde het de Heere om mij te redden. Het was of ik kwam uit een storm van angst in een haven van rust. De grootste benauwdheid veranderde in een onuitsprekelijke vrede en blijdschap, zodat mijn hart en mond met Gods lof vervuld werden. Ik dankte God dat Hij mij genade had bewezen in Jezus Christus en mij al mijn zonden vergeven had.

Het eerste versje dat ik zong, nadat ik gered was, was Psalm 25 vers 6.

*"Wie heeft lust den HEER te vrezen,
't Allerhoogst en eeuwig goed?
God zal Zelf zijn leidsman wezen;
Leren hoe hij wand'len moet.
't Goed dat nimmermeer vergaat,
Zal hij ongestoord verwerven,
En zijn Godgeheiligd zaad
Zal 't gezegend aardrijk erven.*

Toen de Heere mijn ziel zo verblijdde, kwamen er 's avonds mensen en ik mocht hun vertellen wat de Heere aan mij gedaan had. Tot diep in de nacht hebben we de Heere psalmen gezongen.

's Morgens was er geweest, maar 's avond gejuich, over het wonder wat God gedaan had. Toen ik de andere morgen wakker werd, was er weer zo'n vrede en blijdschap, dat ik in de vroege morgen de lof des Heeren moest zingen, over dat Goddelijk en zalig lot, dat mijn deel geworden was. Ik zong:

*Prijs den HEER met blijde galmen;
Gij mijn ziel, hebt rijke stof;
'k Zal, zo lang ik leef, mijn psalmen,
Vrolijk wijden aan Zijn lof;
'k Zal, zolang ik 't licht geniet,
Hem verhogen in mijn lied.*

Nadat ik enkele dagen die zalige vrede en blijdschap mocht genieten, waarvoor ik de Heere roemde en groot maakte, kwam de vijand mij zo verschrikkelijk aanvallen en plagen, dat ik het niet opschrijven kan.

Drie uur achter elkaar duurde deze strijd, maar de Heere heeft mij er weer genadig uit gered, zodat de vijand moest wijken. Bij die gelegenheid kwam juist de dominee, die mij daarna vroeg: "Hoe gaat het kind?" "Goed dominee", antwoordde ik. Toen vroeg hij of ik nu geen bijzondere liefde tot de Heere Jezus gevoelde; Die toch de Zaligmaker is. Ik riep uit: "Wel, als Die mij niet gered had, dan was ik zeker verloren gegaan. O, ik heb Hem zo lief."

Kort daarna kwam ik weer in een zware strijd, zodat ik bang werd dat ze mijn handen nog moesten vastbinden. De Heere redde me echter steeds, op al mijn roepen.

Hij wilde Zich ontfermen,
Als Hij mij hoorde kermen.

Ik ben dikwijls in die angsten geweest, zodat vers 22 uit Psalm 38 mijn gebed was:

*HEER, ik voel mijn krachten wijken
En bezwijken;
Haast U tot mijn hulp, en red,*

O, wat heb ik toen dikwijls gedacht, nadat ik weer uit die strijd gered was: "Wat zal het vreselijk zijn voor hen die buiten Jezus sterven en verloren gaan, die dan de angsten van de satan eeuwig zullen ondervinden. O, ik kan de Heere niet genoeg prijzen voor het goede aan zo'n onwaardige bewezen, die mij steeds uit alle benauwdheden komt te redden.

*Want Hij verleent inplaats van lijden
Weer stof tot juichen en verblijden."*

Dit was het laatste wat Lena schreef. Omdat ze steeds zwakker werd, kon ze niet meer op haar leetje schrijven.

3.6 Terugblik in het kerkelijk leven van familie Lampers

Uit de beschrijving van het sterfbed van Lena Paulina Lampers is na te gaan dat haar ouders waren aangesloten bij de Christelijke Gereformeerde Gemeente, aan de Bakkerstraat te Arnhem.

Deze gemeente was ontstaan door het samengaan van de Christelijke Afgescheiden Gemeenten en de Gereformeerde Gemeenten onder 't Kruis, in 1869.

Ontstaan van de gemeente

In 1851 werden er door koperslager Derk Jan van Brummen en enkele anderen, samenkomsten gehouden in de Kortestraat bij Jan Hoffman. Het was, zoals er wel meer waren in die tijd, een gezelschap van enkele mensen, die elkaar opzochten; op een geringe plaats, tussen de koeien en geiten!

Derk Jan had op jeugdige leeftijd de keus mogen doen om de Heere te vrezen en te dienen. Hoewel nog jong van jaren werd al spoedig aan Derk Jan opgedragen om een preek te lezen.

Na enige tijd viel het op dat er tijdens het lezen geen bladzijden werden omgeslagen. Bij nader onderzoek bleek dat Derk Jan een Goddelijke roeping had om het woord te spreken in plaats van te lezen. En omdat er tijdens die diensten mensen in het hart werden gegrepen en Gods volk onderwezen werd, durfde ook niemand daar wat van zeggen.

Tijdens zijn voorgaan durfde hij zijn toehoorders ook niet aankijken. Een tuinmansbaas nam een keer zijn knecht mee, die verwonderd zei: "Staat er zoveel op één blad? Dat wil ik vanavond nóg wel eens horen." Diezelfde avond werd hij in het hart gegrepen. Hij nam toen ook zijn vrouw mee, die dezelfde weldaad ontving.

Ook de dochter van Jan Hoffman werd aan haar vijandschap ontdekt. Zij kon eerst niet uitstaan dat er elke week thuis gezelschap werd gehouden. Ze was zó vijandig, dat Derk Jan het niet laten kon haar hierover aan te spreken. Dit was een middel tot haar bekering. Later is hij met Hendrika Hoffman getrouwd!

Geïnstitueerd

Toen het aantal wat uitbreidde ging men over tot het vormen van een zelfstandige gemeente.

Volgens het notulenboek werd er op 1 maart 1856 een kerkenraad gekozen. Omdat men het bij ds. A. Brummelkamp in Arnhem niet kon vinden, werd ds. C. van den Oever te Rotterdam verzocht om de gekozen ambtsdragers te bevestigen (17 april 1856). Het werd dus een Kruisgemeente.

Op 25 maart was hij voor de eerste keer geweest. In die dienst preekte hij over Psalm 69 vers 33, tevens werden er zeventien leden bevestigd.

Eén van de twee ouderlingen, D.J. van Brummen, wordt in de notulen van 8 juli 'student' genoemd en in de notulen van 27 november 'proponent'.

Na een korte opleiding bij ds. C. Kloppenburg te Amsterdam is hij op de ledenvergadering van 28 april 1857 als predikant te Arnhem beroepen en daarna door zijn leermeester bevestigd.

Waarschijnlijk heeft ds. Van Brummen tien jaar later Lena Lampers gedoopt.

De andere ouderling was de 36-jarige Jacobus Gerrit de Bruijn. Hij was een man waar veel achting voor was. Hij bezocht Lena Lampers tijdens haar ziekte regelmatig.

Eén jaar voor de samenvoeging met de Christelijke Afscheiden Gemeente, in 1868, nam ds. Van Brummen een beroep naar Rotterdam-Katendrecht aan en kwam ds. H.N. van der Vegt als predikant naar Arnhem.

Samen met zijn ouderling De Bruijn bezocht hij in 1869 de Synode te Middelburg, waar de bovengenoemde kerkverbanden verenigd zijn.

Op het einde van de tachtiger jaren wordt de naam van De Bruijn niet meer gevonden onder de kerkeradsleden.

Twee gemeenten verenigd

In de Christelijke Afscheiden Gemeente te Arnhem had ds. H.H. Middel van 1860 tot 1864 gestaan. Toen hij daar kwam, was de gemeente verscheurd door interne problemen. Bij zijn vertrek naar Wolphaartsdijk was de vrede reeds hersteld.

Toen zijn opvolger, ds. P.M. Dijksterhuis, in 1869 een beroep naar elders had aangenomen, lag het voor de hand dat ds. Van der Vegt predikant werd van de in datzelfde jaar verenigde gemeenten. De naam van de kerk was nu 'Christelijke Gereformeerde Kerk.' De kerkdiensten werden toen gezamenlijk in de Bakkerstraat gehouden.

Tijdens zijn tienjarig verblijf heeft ds. Van der Vecht Lena als een ondeugende catechisante leren kennen. Op haar ziekbed liggende, heeft ze het niet na kunnen laten om te vragen of hij haar een keer wilde bezoeken, wat hij ook gedaan heeft.

Ds. Van der Vegt stond bekend als een schriftuurlijk-bevindelijk predikant.

Een deel van de leden, die uit de Christelijke Afscheiden Gemeente kwam, kon niet veel waardering voor de preken en de persoon van ds. Van der Vegt opbrengen. Daarom werd de verhouding in de gemeente steeds slechter, door partijschap. In 1877 gingen er verschillende leden naar de kerk in Velp.

Het andere jaar nam ds. Van der Vegt een beroep aan naar een andere plaats en werd het wat rustiger in de gemeente.

Ds. K. Kleinendorst

In 1879 heeft Ds. Korstiaan Kleinendorst (1820-1892) een beroep aangenomen naar de gemeente in de Bakkerstraat.

Hij was in Westmaas geboren en heeft vanaf 1859 gediend in de gemeenten Hoogeveen, daarna in 1865 te Bunschoten, 1865 te Putten, 1869 te Wezep en in 1871 te Vlaardingen.

Hij had in die gemeenten zijn sporen reeds nagelaten. Vooral in Vlaardingen, waar verschillende boeken met preken van hem zijn uitgegeven. Ook zijn brochure 'Lof der Psalmen', tegen enkele artikelen van ds. W.H. Gispen in het weekblad 'De Bazuin', waarin deze zich een voorstander toonde van het zingen van gezangen in de eredienst.

Direct kon men horen aan zijn preken, dat deze predikant een geestverwant met zijn voorganger was. Toch werden zijn preken, hoe diep ernstig en indringend ze ook waren, niet bekritiseerd, zoals bij ds. Van der Vegt. Mogelijk omdat de nieuwe predikant in de dagelijkse omgang bijzonder hartelijk was, maar toch eerlijk met de hem toevertrouwde

zielen omging. De vorige predikant was stug in de omgang. De broedertwisten verdwijnen uit de notulen en heel de kerkenraad volgde het voorbeeld van hun leraar en men zette het hart op de kudde.

Strijder voor de zuivere leer

Hoewel ds. Kleinendorst een 'man des vredes' was, was hij wel een persoon die het voor de zuiverheid van de leer opnam. In alle plaatsen waar hij gestaan heeft, was hij hierin strijdvaardig. Dit is in oude notulen nog te vinden, hij zocht in de vreze des Heeren het goede voor de gemeenten.

Ook in Arnhem zag hij een richting, waaruit dezelfde vragen naar voren kwamen: 'Worden de kinderen van de gelovigen in het genadeverbond geboren, met als gevolg, of dit verbond door ontrouw van de mens verbroken kan worden. Voor wie zijn de sacramenten? Wie is nu werkelijk lid van de gemeente?'

Steeds dezelfde vragen die in de Christelijke Afgescheiden Gemeenten altijd geleefd hebben.

In 1882 richtte ds. Kleinendorst zich tot de synode, met betrekking tot die vragen en met de uitgekomen publicaties van ds. A. Littooy uit Middelburg, wat over dezelfde zaken handelde. In 1879 had hij reeds een brochure geschreven, tegen 'de nieuwe leer' van ds. Littooy, in zijn boekje: 'Doopt, Belijdenis, Avondmaal en Tucht, of een andere zienswijze daarover als ds. A. Littooy.'

Maar de synode van Zwolle, in 1882 achtte zich niet geroepen om een oordeel uit te spreken over deze kwesties.

De Arnhemse predikant was ook bang voor de theologie van Dr. A. Kuyper, waar later ds. Littooy zich van harte mee zou verenigen!

Ds. Kleinendorst heeft dus, het tweede jaar in Arnhem, de vernieuwing in het leven van Lena Lampers meegemaakt en hij bracht regelmatig een bezoek aan haar ziek- en sterfbed.

De gemeente breidde zich onder deze predikant sterk uit en later vond men in een gebouw aan de Kerkstraat een nieuw onderdak.

Naar Scheveningen

Maar in 1883 kwamen de beroepen weer al los, waar men in Arnhem al bang voor was. In 1884 werd een beroep naar Scheveningen aangenomen. Hier volgde hij de bekende ds. J. Schotel op. Ook hier breidde de gemeente tijdens zijn bediening sterk uit.

Ds. K. Kleinendorst was voor het volk des Heere, zowel binnen- als buiten zijn eigen kerkverband een zeer geacht predikant.

Vanuit de Ledeboeriaanse gemeenten en vanuit de Kruisgemeenten is er een verzoek tot vereniging met hem uitgegaan, waar hij niet op inging.

Daarom werd zijn overlijden, in 1892, door veel mensen uit het hele land, diep betreurd.

Ds. A van der Zanden

Na het vertrek van ds. Kleinendorst werd ds. J. Schotel uit Haarlem, tweemaal in Arnhem beroepen, die echter bedankte.

Ds. A. van der Zanden nam het volgende jaar een beroep naar Arnhem aan. Hoewel hij niet zoals zijn voorganger was, zocht hij in het begin de leer en de tucht zo zuiver mogelijk te houden.

Tijdens zijn bediening vond ook de Doleantie in Arnhem plaats. Ook daar zocht men vereniging met de Christelijke Gereformeerde Kerk, wat pas in 1907 zijn beslag kreeg. Dit werd dus de Gereformeerde Kerk.

Het leek er op dat ds. Van de Zande dit zo lang mogelijk tegen gehouden heeft. Echter waren er ook problemen met zijn eigen kerkenraad, die vonden dat hij niet goed functioneerde.

Maar er was meer aan de hand. Ds. Van de Zande maakte zich los van de gemeente en verhuisde naar Putten, waar hij later overging naar de voortzetting van de Christelijke Gereformeerde Gemeenten, die niet met de vereniging van 1892 meegingen.

Familie Lampers

In het 'lidmatenregister' is te lezen dat de ouders van Lena vanaf het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis lid zijn geweest.

In het doopregister staat het volgende te lezen:

Geboren 15 maart Johanna Wouterina Lampers, gedoopt 7 mei 1865

2 april Lena Paulina Lampers, gedoopt 12 mei 1867

20 november (1870) Izak, gedoopt 19 februari 1871

De enige broer van Lena die in leven gebleven is, was Jacob.

Hij wordt in de registers niet gevonden. In een doopledenlijst van 1889 staat achter zijn naam 'vervallen'.

In zijn trouw-akte wordt vermeld dat hij geboren is op 23 mei 1861. Hij trouwde op 3 november 1886 met Metje Veldkamp (dochter van Frans Veldkamp).

Jacob werd tuinman-bloemist te Renkum. Mogelijk is hij later naar Ede verhuisd.

De ouders van Lena zijn volgens het lidmatenboek (1880-1892) met attestatie vertrokken naar Bennekom.

In het kerkelijk archief van de Gereformeerde Kerk staat in de notulen van de toen (dolerende) Nederduitsch Gereformeerde Gemeente geschreven, dat op 10 december 1891 een ouderling gekozen werd. Hiervan had Jan Lampers 7 stemmen.

Ds. E. Eysma* verklaarde deze stemmen voor ongeldig omdat Lampers nog lid van de Christelijke Gereformeerde Kerk was. Het andere jaar, 14 december 1892 werd Lampers met 36 van de 48 stemmen voor ouderling gekozen. Uit de notulen is direct merkbaar dat Lampers ijverig zijn ambt heeft uitgeoefend.

Maar helaas, het was maar kort, want vanaf het volgende jaar wordt er in de kerkenraadnotulen al over een ziekte gesproken.

Op 5 oktober 1894 staat er vermeld: "Broeder Lampers is nog ernstig ziek, zijn einde nadert."

Het laatste wat van hem vernomen wordt uit de notulen is: "Broeder Lampers is overleden en een nieuwe ouderling moet gezocht worden."

Waarschijnlijk is de weduwe van Jan Lampers in 1922 overleden. In een kasboek van de diaconie staat: "Verkoop inboedel weduwe Lampers F 176,45."

Of haar zoon Jacob toen nog in leven was, is niet bekend.

* Ds. Eysma heeft ook de gemeente van Opheusden nog bijstand verleend (Herdenk de trouw, Opheusden 1888-1988).

IV Adriana Alida Leeuwenburg

4.1 Aan de lezers

In het leven en sterven van onze geliefde dochter zien we helder en duidelijk, dat het 'niet is desgene die wil, noch desgene die loopt, maar alleen des ontfermenden Gods!'

Ze zijn als alle andere mensen, van nature vijanden van God de Heere en ze zullen nooit naar Hem vragen. Maar de Heere sprak: "*En God zeide: Daar zij licht, en daar werd licht*" (Genesis 1 vers 3).

O, mochten er velen gedrongen worden, door 's Heeren genade, Hem te zoeken terwijl Hij nog te vinden is. Opdat het degenen die leven onder de genademiddelen en het dierbaar evangelie, niet zwaarder zal zijn in de dag des oordeels, dan die van Tyrus en Sidon.

De Heere schenke, uit genade, dat het lezen van deze bladzijden, nog als een middel in Zijn hand mag zijn, om blinden de ogen te openen en hen een worstelaar en bedelaar te maken aan de genadetroon.

De ouders

'k Was van eeuwigheid ten leven,
In dat Goddelijk raadsbesluit,
Bij den Vader aangeschreven,
Voor Zijn Zone tot een bruid.
Ja, van alle eeuwigheden,
Trad Gods Zone voor mij in;
En Hij maakte voor mij vrede,
Alles uit een enk'le min.

Eeuwige liefde, zonder reden,
Zonder mijne waardigheid,
Onbegonnen eeuwigheden,
Voor den aanvang aller tijd;
't Raadsbesluit van 't eeuwig Wezen,
Vaster als de Hemel staat,
Eeuwig wonder, nooit volprezen,
God is wonderlijk van raad.

Ds. Joh. Groenewegen

4.2 Indrukken in de jeugd

Ter gedachtenis aan onze lieve dochter Adriana Alida. Hoe de Heere haar heeft overgebracht uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Adriana werd geboren op 3 juni 1877 en was als alle andere mensen verdoemelijk voor God.

Tot ze vier jaar was, had Adriana wel eens een neiging om zich te verdrinken. Door een stem in haar binnenste werd ze hiertoe aangezet. Maar de Heere bewaarde haar en ze groeide verder voorspoedig op.

Vanaf haar zesde jaar moest ze ook naar school. Daar viel ze op, daar ze zo leergierig was.

Toen ze de leeftijd van twaalf jaar bereikt had, ging zij van de lagere school af.

We woonden toen te Rhoon (onder Rotterdam) en gingen van 1877 tot 1891 naar de Christelijk Gereformeerde Kerk bij ds. Jan Strijks. (Geboren 1838 en overleden 1920.)

Nu was het daar de gewoonte dat jonge catechisanten in de middagdienst de betreffende vraag en antwoord uit de Heidelbergse Catechismus op mochten zeggen; het hele jaar door.

Omdat Adriana dit óók goed geleerd had, verzocht ze aan de dominee om dit óók op te mogen zeggen.

Later vertelde ze dat ze in die tijd dikwijls een sterke begeerte had, om de leerstof ook te mogen beleven. Echter was het Gods tijd nog niet.

Dikwijls werd ze door de vorst der duisternis er toe aangezet, om God te vloeken. Hoewel ze daarvoor bewaard werd, had ze hier toch veel mee te strijden. Zij leefde onrustig, maar het kwam niet tot het oprechte kiezen met haar hart.

Toen ze veertien jaar was, werd haar afgevraagd, hoe het zou zijn als ze nu eens moest sterven. Dit bleef haar de hele nacht bij en ze kreeg een sterke behoefte om de Heere te bidden. Ze begon Hem te vragen of ze bekeerd mocht worden en of haar zonden vergeven mochten worden.

Ongedacht viel met kracht in haar hart Psalm 91 vers 1:

*"Hij, die op Gods bescherming wacht,
Wordt door den hoogsten Koning
Beveiligd in den duist'ren nacht,
Beschaduwde in Gods woning.
Dies noem ik God, zo goed als groot*

*Voor hen, die op Hem bouwen,
Mijn burg, mijn toevlucht in den nood,
Den God van mijn betrouwen."*

Dit bleef Adriana de hele nacht bij. Toch bleef de strijd ook niet uit, want er was steeds een stem in haar die zei, dat ze niet behoefde te bidden. Ook zei die stem dat ze God gevloekt had, al was het niet met woorden, zo was het toch met gedachten en daarom kon ze nooit meer zalig worden. Ze moest nu nog maar genieten van het leven, zoveel als het maar mogelijk was, want ze ging tóch verloren.

En Adriana gaf aan de stem van de verleider gehoor en ze leefde zoals de meeste jonge, onbekeerde mensen.

Een ernstige ziekte

Het werd oktober in het jaar 1894 toen Adriana ziek werd. Spoedig bleek dat het de gevreesde longtering was. Dit was voor ons verschrikkelijk, want we hadden reeds een meisje van negentien jaar moeten missen; Maria Petronella stierf op 8 februari 1891.

Een jaar later op 12 januari 1892 stierf Cornelis Jakobus, een 21-jarige zoon. Van beiden mocht echter gezegd worden dat hun sterven was *'in de hope des eeuwigen levens'*.

Nu weer een dochter met een gevaarlijke ziekte, dat deed ons direct het ergste vrezen.

Maar de handen des Heeren slaan, maar Zijn handen zijn het ook die helen. Hij heeft genadiglijk ons lijden en treuren willen verzachten; Hem zij de eer en de lof hiervoor.

Nadat Adriana enkele weken onder behandeling van twee dokters geweest was, vroegen wij wat ze ervan dachten. Ze meenden beiden dat de ziekte van ernstige aard was.

Direct daarna hebben we dit aan onze dochter verteld, maar zij geloofde ons niet. Wanneer we haar ook over het sterven aanspraken en haar er op wezen dat het dan voor haar voor eeuwig verloren zou zijn, bleef zij ongevoelig. Ze had geen enkele begeerte om bekeerd te worden, maar ze wilde alleen maar beter worden.

Korte tijd daarna begon ze bloed op te geven, maar ze hield dit eerst nog voor ons verborgen.

Enkele maanden bleef haar toestand vrijwel onveranderd. Hoewel we dagelijks met haar spraken over dood en eeuwigheid, bleef ze daar toch ongevoelig voor.

IK zal werken

Toen het Gods tijd was, behaagde het Hem haar onrustig te maken. Wij ontdekten dat ze regelmatig in gebed was, hoewel ze dit voor ons meende te kunnen verbergen.

Ook begon ze, wanneer er niemand bij was, veel in de Bijbel en in de oudvaders te lezen. Kwam iemand bij haar binnen dan waren de boeken ineens weg. Ze schaamde zich als dit gezien werd.

Maar de Heere zegt in Zijn Woord: *"Ik zal werken en wie zal het keren?"* (Jesaja 43 vers 13b). Die waarheid werd heerlijk in haar vervuld.

Korte tijd daarna verzocht Adriana ons om een zielevriend van ons te vragen, of hij eens wilde komen, om voor haar te bidden.

De volgende zondag voldeed hij aan haar verzoek. Maar dat was niet tot haar troost, want daardoor kreeg zij zielsbenauwdheden. Een hele week was ze dag en nacht werkzaam en was ze in een biddende gestalte. Ze smeekte nu aanhoudend om genade en vergeving van haar zonden.

En de ellendige die daar riep, hoorde God en ze kreeg in haar hart: "... zo Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen, Hij zal niet achterblijven" (Hábakuk 2 vers 3b).

De daarop volgende nacht werd ze tijdens haar bidden gewezen op het werk van de Zaligmaker: "*Ik heb de pers alleen getreden en er was niemand van de volken met Mij*" (Jesaja 63 vers 3).

Nood in de ziel

Na enkele dagen kreeg Adriana een bloedspuwing en in grote angst riep ze verschillende keren uit: "Te laat, voor mij is het voor eeuwig te laat. O, bid toch voor mij, want had ik nog enkele dagen te leven, dan was er nog hoop."

Ze zag niet dat het van de zielsvijand was, die haar influisterde: "Bid nu maar niet meer want je gaat sterven en het is toch te laat."

Door de dokter was ze verboden om te praten, maar door haar grote benauwdheid voor de aanstaande eeuwigheid, kon ze niet meer laten om te kermen en tot God te roepen.

Wéér werd ze door de Heere bemoedigd met de woorden: "*Hij geneest de gebrokenen van hart, en Hij verbindt hen in hun smarten*" (Psalm 147 vers 3). Dit versterkte haar wat en een liefde tot de Heere kwam in haar hart.

Liefde tot onze vrienden, het volk van God, deed haar hart óók naar hen uitgaan.

Zo doorleefde ze die week op bed blijdschap, maar ook weer droefheid. Vooral als haar zonden en schulden, die ze diep gevoelde, haar weer voor ogen kwamen, ook uit haar prille jeugd, dan had ze het verschrikkelijk bang. Kreeg ze dan weer enige vertroosting, dan was ze weer bemoedigd.

Na acht dagen kreeg ze van de dokter weer toestemming om uit bed te komen. Ze had al die dagen zo stil mogelijk moeten liggen, omdat hij bang was dat het anders weer zou herhalen.

Eerst wilde ze dit niet, omdat ze dacht haar zielswerkzaamheden en de stille hoop, die door de Heere in haar hart gelegd was, dan te zullen verliezen.

Zij voelde in die dagen, dat er een andere wet in haar leden gewerkt was.

Tussen hoop en vrees

Het leek er enige tijd op dat Adriana weer wat herstelde. Gelukkig bleef er bij haar een honger en dorst naar de gerechtigheid! Maar er kwam ook weer een beproeving.

In haar gebed had ze gevraagd om haar zonden meer te mogen zien en gevoelen. Direct daarna kreeg ze een sterke aandrang om God te vloeken. Dit ging zó ver dat ze haar handen op de mond moest leggen, opdat de woorden niet uitgesproken zouden worden. Ze zei: "Als ik God de Heilige Geest gevloekt heb, dan is er voor mij tot in eeuwigheid geen hoop meer."

Toen de nood op het hoogst was, gaf de Heere haar verademing met het versje uit Psalm 68:

*"U is een beter lot bereid,
Uw heilzon is aan 't dagen."*

Zo wisselde dit elkaar af, want ze was met nog veel slaafse vrees bezet.

Op een avond was er een vriend bij ons, maar Adriana was zo wanhopig dat ze niemand meer zag en liep op en neer de kamer door. Ze was zo bezet met 'de angst der hel' dat ze

haar tong in een glas water stak en zei: "In de hel zal ik die verfrissing niet meer hebben."

Wij konden haar nu niet meer troosten. Ze zei: "De Heere alleen kan nog uitkomst geven. In diezelfde nacht sprak de Heere in haar hart: "*Want Ik zal hem tonen hoeveel hij lijden moet om Mijn Naam*" (Handelingen 9 vers 16).

4.3 Jezus is 't alleen

In die bekommering bleef Adriana voortleven. Onmerkbaar verergerde haar ziekte. Ze begon in deze tijd te spreken over de noodzakelijkheid van de Heere Jezus. Dit werd een groot gemis in haar hart.

Op een nacht kreeg ze zoveel in Hem te zien, met zulke liefdesuitgangen, dat ze riep: "O moeder, daar dacht ik dat mijn Verlosser zou komen." Ze stak haar handen omhoog en riep: "O Heere Jezus, kom nu!"

Dit ging weer over en ze kwam wéér in de strijd, maar spoedig werd ze verkwikt uit Psalm 130 vers 4:

*"Hoopt op den HEER, gij vromen;
Is Israël in nood,
Er zal verlossing komen;
Zijn goedheid is zeer groot,
Hij maakt, op hun gebeden,
Gans Israël eens vrij
Van ongerechtigheden;
Zo doe Hij ook aan mij."*

Toch blééf haar gemis. Wanneer er naar haar toestand gevraagd werd, dan sprak ze steeds: "Ach, was mijn ziel maar gered." Dat werd haar grootste begeerte. Over gezondheid naar het lichaam sprak ze niet meer, maar de behoefte om haar ziel als een buit te mogen uitdragen, bleef haar steeds bij.

Steeds in gebed

Adriana kreeg nu een biddend leven. Ze zocht in het verborgene steeds de Heere. Voor mensen die regelmatig bij haar kwamen kijken was ze stil, want ze had een gesloten karakter. Wanneer we hierover wel eens met haar spraken, dan zei ze: "De mensen kunnen mij toch ook niet helpen, dat kan God de Heere alleen."

Het gevoel van haar zonden en ellenden dreven haar steeds weer uit tot het gebed. Midden in de nacht vielen de regels in haar hart uit Psalm 97 vers 7:

*"Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;"*

Hierop antwoordde ze: "Och Heere, waarin kan ik juichen, ik ben zo diep ongelukkig en ellendig." Daarop volgde in haar hart: "Ellendigen wil God steeds gadeslaan."

De daarop volgende dagen waren het verschillende Bijbelverzen waar ze mee bezig was, zoals: "*Een natuurlijk lichaam wordt er gezaaid, een geestelijk lichaam wordt er opgewekt*" (1 Korinthe 15 vers 44). "*Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op den*

weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen" (Psalm 2 vers 12).

Haar strijd ging er altijd over of het wel wáár was in haar binnenste. Of dat het maar alleen was door haar ziekte dat ze veel biddende was.

Adriana las veel en dat mocht door Gods zegen wel eens tot troost en bemoediging zijn. Toch bleef het maar altijd:

"Och HEER, och, wierd mijn ziel door U gered!"

Dan werd ze weer gekweld met de gedachte: "De belofte is de Beloner niet, bovendien komen alle beloften maar toevallig in je hart."

Anderen met de zelfde strijd

Buitengewoon bemoedigd werd ze door het lezen in een boekje van ds. H.H. Middel uit Middelburg. De predikant beschreef daarin de bekering van zijn dochter Willemina. De werkzaamheden van Willemina Middel kwamen zo overeen met die van haar, dat ze er verwonderd over was.

O, dat zuchten naar de Heere, dat het haar eens mocht gebeuren, dat God naar recht, haar niet wilde schuldig keuren. Want ze was zo'n zondares.

Ook had ze diep medelijden met alle mensen die nog onbekeerd waren. Dikwijls waarschuwde ze dat ze ook bekeerd moesten worden, anders zouden ze voor eeuwig verloren zijn.

Zo leefde Adriana, tijdens de afbraak van haar lichaam. Ze vermagerde erg en geneesmiddelen van de dokter wilde ze niet meer gebruiken. Ze vertrouwde alleen op de Heere, dat indien het in Zijn raad kon bestaan, ook haar lichaam nog behouden kon worden. Alleen op ons aandringen gebruikte ze nog wat medicijnen.

De tijd van haar ontbinding was nu aanstaande. Zij bleef bekommerd over haar zieletoestand voor de eeuwigheid.

Hij is gekomen!

Eén dag voor haar sterven was ze in de eenzaamheid, biddend aan de genadetroon. Het behaagde de Heere, Wiens raad alleen goed is, tot haar ziel te spreken.

Hij kwam haar zó met Zijn liefde te verkwikken, dat ze haar moeder riep, die in een andere kamer was. Zij riep: "O moeder, nu zal de Heere het doen." En in de dadelijkheid werd ze in de ruimte gebracht uit Psalm 138 vers 4:

*"Als ik, omringd door tegenspoed,
Bezwijken moet,
Schenkt Gij mij leven;
Is 't, dat mijns vijands gramschap brandt,
Uw rechterhand
Zal redding geven.
De HEER' is zo getrouw, als sterk;
Hij zal Zijn werk,
Voor mij volenden;
Verlaat niet, wat Uw hand begon,
O Levensbron,
Wil bijstand zenden."*

Zo stond Adriana in het volle geloof. Zij riep: "Roep vader ook en nu moeten we zingen." Ze was als een gewaterde hof, van liefde en dankbaarheid. We zongen en haar zwakke lichaam was nu geheel ontroerd, zo groot was de aandoening.

Ze zei: "O vader, nu gevoel ik het een kind des Heeren te zijn. Nu kan ik pas geloven dat ik de Zijne ben."

Op dat ogenblik kwam er een vriend binnen. Adriana was zo vol, dat ze direct tegen hem vertelde welke grote dingen de Heere aan haar ziel gedaan had.

Daarna moest ze wat rusten, want ze had de vorige nacht niets geslapen omdat ze steeds moest hoesten.

Het werd die nacht drie uur en Adriana riep haar moeder, die in dezelfde kamer op een ander bed lag. Ze zei: "Schrik maar niet moeder, want ik moet u vertellen hoe gerust ik tot nu toe geslapen heb en dat heeft de Heere gedaan. Toen ik gisteravond op bed lag zei ik: Lieve Heere, indien ik Uw kind ben, och Heere wil dat nu nog eens aan mij laten weten. Mocht dat eens zijn en dat mijn lichaam eens rusten mocht; waarop met kracht Psalm 86 vers 3 in mijn hart viel:

*"HEER, door goedheid aangedreven,
Zijt Gij mild in 't schuld vergeven;
Wie U aanroept in den nood,
Vindt Uw gunst oneindig groot.*

Ook de woorden: *Welgelukzalig is hij die den God Jacobs tot zijn Hulp heeft, wiens verwachting op den HEERE zijn God is. (Psalm 146 vers 5).* Daarna ben ik gerust gaan slapen en dát heeft de Heere nu gedaan."

De andere morgen, ongeveer tien uur, vroeg haar vader hoe het was, naar het lichaam en naar de geest. Ze antwoordde: "Het lichaam gaat nogal en in mijn ziel is het vrede. Ik gevoel me nu in een verzoende betrekking met God en heb een heimwee naar het hemellevens. Ze sprak met de hand op haar hart:

"Jezus is't alleen
Waar mijn hart gaat heen.
Naar die Levensvorst
Mijne ziele dorst."

"Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort!"

Korte tijd daarna kwam onze vriend, die ze haar geestelijke vader noemde, om te vragen hoe het met Adriana was.

Tegen hem vertelden we alles wat de laatste dagen voorgevallen was, waarna we samen de Heere dankten voor de weldaden aan haar bewezen.

Daarna zei Adriana: "Wat is de Heere toch goed." Toen vroeg ze of wij met haar wilden zingen:

*"k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên;
Uw waarheid t' allen tijd, vermelden door mijn reên.
Ik weet hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen,*

*Naar Uw gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen;
Zo min de hemel ooit uit zijnen stand zal wijken,
Zo min zal Uwe trouw ooit wank'len of bezwijken."*

Psalm 89 vers 1

Toen zei ze tot haar oudere zus, dat als zij zou sterven, ze naar de hemel ging. Dit gevoelde ze met bewustheid. Tegen haar moeder zei ze, dat ze nu durfde zeggen: "*Abba, lieve Vader!*"

Verder was Adriana die dag boven het stof verheven en was los van het aardse.

Ze sprak nu ook over haar sterven en geloofde dat dit onverwachts gebeuren zou. Ze wees naar het ledikant en zei: "Als ik gestorven ben, zal ik dáár wel liggen, maar ze moeten niet bang van mij wezen." Zo gevoelde ze de vrede en blijdschap, die alle verstand te boven gaat. 's Avonds kwam er nog een vriend en een vriendin, waar ze nog enige tijd mee sprak. Daarna gebruikte ze, met smaak, nog wat eten en toen het negen uur was kleepte ze zichzelf nog uit.

Ze zei: "Vader en moeder, ik heb de Heere gevraagd, of het Hem behagen mocht, mij weer rust naar het lichaam te willen schenken en dat moeten u en moeder ook nog eens aan de Heere vragen."

Daarna gingen we allen naar bed.

Vrede!

We lagen nog maar korte tijd op bed, toen Adriana het benauwd kreeg. Ze zei: "Vader en moeder, nu ga ik werkelijk sterven, ik kan mijn adem niet meer halen."

Daarna zei ze haar ouders en de kinderen, allen vaarwel. Wij vroegen nog of we de dokter moesten halen, maar dat wilde ze beslist niet. Ze zei verder nog: "Bidden, vader."

Ze kon het laatste kwartier van haar leven, nog rekenschap geven van de hoop die in haar was.

We hoorden haar steeds bidden: "O, Heere Jezus ontferm U mijner, wilt U mij bijstaan. O, Heere Jezus, in Uw handen beveel ik mijn geest."

En zo ging onze dochter heen, naar de zalige gewesten, waar geen rouw of droefheid zijn zal.

Adriana ging heen als een toonbeeld van Gods soevereine genade! Ze werd als een onwillige zondares overgebracht, tot die gemeente die zalig zal worden.

De Heere zegt in Zijn Woord: "*Zo ontfermt Hij Zich dan, diens Hij wil, en verhardt, dien Hij wil.*"

Wij zijn allen in erf- en dadelijke zonden doodschuldig en verdoemelijk voor God. Mocht de Heere nog veel zondaren toebrengen en trekken uit duisternis en brengen tot het koninkrijk van de Zoon Zijner eeuwige liefde.

Mocht het sterven van onze dierbare dochter, onder des Heeren zegen, nog voor velen tot een zegen zijn.

Dit schenke de Heere, uit loutere genade, om Jezus wil. Amen.

Barendrecht,
9 januari 1896

M. Leeuwenburg en
echtgenote

Zou een schaapje gaan verloren,

Vrijgekocht door Jezus' bloed?
 Heeft God niet met eed gezworen,
 Dat Hij 't deel wil zijn en goed;
 Voor die zich geheel mistrouwen,
 Al hun heil op Jezus bouwen?
 Ai, zie eens naar buiten, ziel!
 Is 't niet Jezus, is 't niet Jezus,
 Die u maar alleen beviel?

Wat getuigen al die tranen?
 Uitgestort voor Jezus troon,
 Kunt Gij Vader niet eens manen,
 Om het heilgoed van Zijn Zoon;
 Zou de Heere u vergeten,
 Zou Hij dan uw druk niet weten?
 Gaart Hij dan de tranen niet,
 In Zijn flesse, in Zijn flesse;
 Ja Hij weegt al uw verdriet.

Weet gij niet tot Hem te komen,
 Vraagt het Jezus als Profeet;
 Waarom zoudt gij voor Hem schromen
 Daar Hij zelf uw dwaasheid weet.
 Gaat u aan Zijn voeten zetten,
 Wilt steeds op Zijn leren letten,
 Want Hij leert dat 't harte raakt;
 Hij heeft lessen, Hij heeft lessen,
 Die de ziele wijzer maakt.

Ds. Joh. Groenewegen

4.4 Naar de kerk te Rhoon en te Barendrecht

De ouders van Adriana waren Marius Leeuwenburg, geboren op 13 augustus 1848, op de hoeve "Welgelegen" Dorpstraat 2 Barendrecht. Gedoopt 17 september 1848 in de Hervormde Kerk, door ds. W. van Gulpen. Hij trouwde op 14 juli 1871 met Trijntje Steehouwer. Zij was geboren op 23 februari 1843 te Charlois en was een weduwe met één zontje Cornelis Jacobus.

Veel verhuisd

Ze gingen wonen aan de Singel B67 te Barendrecht, waar ze lid waren van de Hervormde Kerk. In 1876 en 1877 woonden ze in Charlois, waar Adriana geboren is. Tot 1883 hebben ze weer in Barendrecht gewoond, aan de Gebroken Meeldijk 141.

Daarna kocht Marius hoeve 'Heuvelsteijn' aan de Lageweg te Rhoon.

In 1892 huurde hij een boerderij "Christina" aan de Voordijk 267 te Barendrecht van burgemeester Eliza van der Gijp. In dit huis is hun dochter Adriana overleden.

Nadat de burgemeester deze boerderij verkocht had, liet Marius een huis bouwen aan de Voordijk A207 en vestigde hij zich daar als rentenier. In die tijd was hij ook gemeenteraadslid.

Nog éénmaal verhuisden ze te Barendrecht, naar een woning aan de Voordijk A227.

Ze waren toch wel rusteloos, want in 1918 verhuisden ze naar Woerden. Maar ook daar bleven ze niet, want hun laatste woning stond in Dinteloord. Dicht bij hun dochter Antonia Bermina.

In 1922 is Marius daar overleden en zijn vrouw in 1931.

Kinderen uit het huwelijk

De oudste zoon was Cornelis Jakobus (uit het eerste huwelijk van zijn moeder), hij is op 21-jarige leeftijd overleden.

De oudste dochter was Maria Petronella, zij is in 1872 geboren en op 28 januari 1872 gedoopt in de Hervormde Kerk te Barendrecht, door ds. M.J. Mees. Op 19-jarige leeftijd is ze overleden.

De tweede dochter Antonia Bermina, werd geboren op 4 april 1874 en is ook door ds. Mees gedoopt. In 1904 is zij getrouwd met Willem Vogelaar uit Dinteloord. Dit huwelijk is bevestigd in de Gereformeerde Kerk te Barendrecht door ds. J.P. Vonkenberg.

Adriana Alida was de derde dochter, zij werd dus op 3 juni 1877 te Charlois geboren.

Op 6 december 1881 werd Arina Johanna geboren. Zij is gedoopt in de Hervormde Kerk door ds. M.J. Adriani. Zij is later met Cornelis Leendert Punt uit Klundert. Dit huwelijk is ook door ds. Vonkenberg bevestigd.

De op één na jongste zoon was Arie Piet. Hij ging later in Groningen wonen, waar hij leraar aan de H.B.S. werd. Hij is overleden in 1917.

De jongste zoon was Pieter Bardinus Johannes. Hij woonde vanaf 1915 te Stoutenburg (Utr.)

Kerkelijke richting

In Barendrecht ging de familie Leeuwenburg naar de Hervormde kerk. Nadat ze naar Rhoon verhuisd waren, ging het gezin naar de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Vanaf 1867 waren daar met de moedergemeente van Pernis besprekingen waren gehouden, waar het gevolg van was dat op 30 april 1873 te Rhoon een zelfstandige gemeente geïnstitueerd kon worden.

Bij ds. Jan Strijks (1877-1891) ging het gezin Leeuwenburg jaren lang naar de kerk.

De dominee verhuisde in 1891 naar Koudekerke a/d Rijn. Hij was geboren in 1838 en overleden in 1920.

Na de Doleantie werd deze gemeente in 1892 verenigd tot de Gereformeerde Kerk.

Terug in Barendrecht

In 1888 is familie Leeuwenburg meegegaan met de Doleantie.

In die tijd stond de vurige ds. F. Fortuyn in de Hervormde Kerk te Barendrecht (1884-1891). Hij is daar dolerend geworden, zoals ook zijn opvolger ds. G. Vlug (1891-1896).

Reeds met de komst van ds. Fortuyn werden drie 'moderne' kerkenraadsleden door rechtzinnigen vervangen.

Zelfs de linkse diaken C. Berkhof kwam onder de prediking van ds. Fortuyn tot een heel andere levenskoers. (Zijn kleinzoon is prof. dr. G.C. Berkhouwer, hoogleraar aan de V.U.)

De bekende ds. A. van Veelo uit Rotterdam preekte ook regelmatig in Barendrecht.

In het boekje van Grietje van Drune 'De wondervolle wegen' staat vermeld dat zij in Barendrecht naar de kerk ging en met ds. Fortuyn en ds. Vlug verbinding gevoelde. Met de ouderlingen J. van der Linden en J. Mastebroek kon Grietje het ook goed vinden. De vrouw van Mastebroek was haar zielevriendin.

Na het vertrek van ds. Vlug in 1896 kwam ds. Van der Munnik naar Barendrecht, maar bij hem kon ze het op de duur niet uithouden. Preekte hij elders, dan verbood hij de ouderlingen om de 'oudvaders' te lezen. Hij ging zo ver dat hij zei: "De oudvaders er uit of ik er uit." De kerk viel na enige tijd uiteen in drie groepen.

Grietje kwam ook regelmatig in het kerkje aan de Voordijk. Daar stond van 1875 tot 1877 in de Christelijke Gereformeerde Kerk van Barendrecht-West ds. A. Verheij.

Nadat hij naar Woerden vertrokken was, werden alleen die predikanten gevraagd, waar men van wist dat ze zuiver in de leer waren.

Grietje was getrouwd met Willem Andeweg. Hij werkte bij Joh. Leeuwenburg. Het is niet duidelijk of dit familie was van Marius Leeuwenburg.

In 1890 is de gemeente West samengevoegd met de andere gemeente, wat de Gereformeerde Kerk geworden is.

Verschillende jaren daarna is er weer een voorzetting van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Barendrecht gekomen.

Literatuur/bronnen:

*Ter gedachtenis aan onze lieve dochter Adriana Leeuwenburg,
geboren 3 juni 1877 en in haren Heiland ontslapen 9 januari 1896*

*De Zilversmid van Schoonhoven Leven en werk van ds. A. Verheij
1995 Den Hertog B.V. Houten*

De wondervolle wegen Grietje van Drune z.j. Gebr. Huga Rotterdam

*Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en land
Deel 5 Zuid-Holland 1984 J.H. Kok Kampen*

*Het geslacht Van den Hoek uit Ridderkerk
A.P. van den Hoek A.P. van den Hoek*

*Uit archief Gereformeerde Kerk Barendrecht, de Historische vereniging Barendrecht
en het gemeente-archief Rotterdam J.E.J. Blinde*

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.

Jonge zangers: Het levenseinde en de verwachting van: Gerrit van Doesburg/ Leuntje van Rhijn / Lena Adriana Lampers / Adriana Alida Leeuwenburg/
door Joh. Westerbeke. - Middelburg:

Middelburg-III

Met lit. opgave

ISBN 90-74557-07-4

Trefw.: Levenseinde/ Alkmaar/Katwijk/Arnhem/Barendrecht; bekeringsgeschiedenis.